

Katinka Knappskog

En Internasjonal Byråkrat?

En undersøkelse av Erik Colbans arbeid med
Fristaten Danzig og Norges interesser i perioden
1920-1927

Masteroppgave i Historie
Veileder: Karl Erik Haug
Mai 2024

Katinka Knappskog

En Internasjonal Byråkrat?

En undersøkelse av Erik Colbans arbeid med
Fristaten Danzig og Norges interesser i perioden
1920-1927

Masteroppgave i Historie
Veileder: Karl Erik Haug
Mai 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for moderne samfunnshistorie

Kunnskap for en bedre verden

Forord

Jeg kan fremdeles ikke helt tatt inn over meg at jeg nå skriver forordet til en ferdig masteroppgave. Etter fem år på NTNU bestående av fire år med historie og et år med fransk kan jeg omsider si meg ferdig. Gjennom disse fem årene har det oppstått flere utfordringer. Det å skrive masteroppgave har vært en av de større, om ikke den største. De siste to årene med masterarbeid har vært spesielt utfordrende der hele følelsesregisteret har vært tatt i bruk. Den kunnskapen jeg har tilegnet meg ved å skrive denne masteroppgaven vil jeg ha med meg resten av livet.

Først vil jeg takke veilederen min Karl Erik Haug, for gode og lærerike veiledningstimer med grundige tilbakemeldinger og gode samtaler om temaet. Jeg vil også takke veilederen min for inspirasjonen til å skrive en oppgave om en «glemt» norsk diplomat. At jeg til slutt endte opp med å skrive en masteroppgave om nordmannen Erik Colban og Folkeforbundet er på mange måter en tilfeldighet, men nå når jeg står ved veis ende er jeg glad det var her jeg endte opp. Jeg vil også takke alle på lesesalen for gode pauser, samtaler og distraksjoner i en ganske stressende masterhverdag. Jeg vil samtidig takke for muligheten til å være med på masterseminarene på IMS. Disse seminarne har vært et unik sted for å snakke om faget og oppgavene med andre medstudenter og professorer.

Jeg vil spesielt gi en takk til mamma for at hun har korrekturlest hele oppgaven og kommet med gode tilbakemeldinger og motiverende ord under skriveprosessens gode og dårlige stunder. Jeg vil også takk Lone for gode samtaler om helt andre ting enn oppgaven og for at hun alltid har hatt troen på at dette skal gå bra. Blant mange gode medstudenter vil jeg rette en spesiell takk til Margrete for fem fine år på historiestudiet med gode stunder, gode lunsjene og for at hun har vært en god venninne ikke bare under masterskrivingen, men gjennom alle disse fem årene i Trondheim. Til slutt vil jeg takke Martin som har hatt middagen klar hjemme alle de sene skrivekveldene, og som har trøstet når dagene ikke har vært så lette, og ikke minst for å ha motivert meg til å fortsette å stå på. Dette hadde ikke vært mulig uten dere.

Mai 2024

Katinka Knappskog

Sammendrag

Denne oppgaven handler om nordmannen Erik Andreas Colban sitt arbeid med Fristaten Danzig i Folkeforbundssekretariatet. Erik Colban ble i 1919 tilbudt en av direktørstillingen i Sekretariatet av generalsekretær Sir Eric Drummond. Som ansatt i Sekretariat gikk Colban ut av det norske utenriksdepartementet og inn i stillingen som en internasjonal arbeider som skulle jobbe på vegne av Forbundet. På den måten kunne ikke Colban motta instruksjoner fra det norske utenriksdepartementet knyttet til arbeidet i Sekretariatet. Arbeidsoppgavene til denne kommisjonen var å sørge for at bestemmelsene i Versaillestraktaten og andre avtaler mellom Polen og Danzig var fulgt, samtidig som kommisjonen måtte passe på at de polske minoritetene i området ikke ble undertrykt. Kommisjonens og Forbundets arbeid med Fristaten Danzig var komplisert, foregikk i sentrum av Europa og handlet ikke bare om polske og tyske interesser, men også i noen grad om stormaktenes.

Denne avhandlingen undersøker hvordan den norske diplomaten Erik Colban ble involvert i arbeidet med spørsmål om Fristaten Danzig og hvorvidt- og eventuelt i hvilken grad- det norske utenriksdepartementet var trukket inn. Underforstått søker oppgaven å gi svar på om Colban også ivaretok eller respekterte norske interesser, eller om han virkelig var en internasjonal byråkrat som jobbet på vegne av Folkeforbundet. I denne avhandlingen har det blitt brukt saksdokumenter om Fristaten Danzig og korrespondanse mellom Erik Colban og generalsekretær Sir Eric Drummond fra *The UN Archives Geneva* for å kunne si noe om Colbans arbeid som direktør. Dokumenter og korrespondanse fra *Utenriksdepartementets arkiv* har også blitt analysert for å kunne si noe om relasjonen mellom Colban og sentrale personer i det norske utenriksdepartementet. Ved å gjøre dette vil oppgaven gi leseren en forståelse av Erik Colbans arbeid som direktør og hva dette arbeidet innebar samtidig som det vil være med på å gi en forståelse av det norske utenriksdepartementets relasjon til Folkeforbundet.

Abstract

This thesis examines the work of the Norwegian diplomat Erik Andreas Colban with the Free City of Danzig in the Secretariat of the League of Nations. In 1919, Erik Colban was offered one of the directors' positions in the Secretariat by Secretary-General Sir Eric Drummond. By accepting the position, Colban transitioned from the Norwegian Ministry of Foreign Affairs to an international role where he was to work on behalf of the League. Consequently, Colban could not receive instructions from the Norwegian Ministry of Foreign Affairs related to his work in the Secretariat. The responsibilities of this commission included ensuring that the provisions of the Treaty of Versailles and other agreements between Poland and Danzig were followed, while also safeguarding the Polish minorities in the area were not oppressed. The commissions and the League's work with the Free City of Danzig was complex, situated in the heart of Europe, and concerning not only Polish and German interests but also those of the major powers to some extent.

This thesis investigates how the Norwegian diplomat Erik Colban became involved in matters concerning the Free City of Danzig and to what extent the Norwegian Ministry of Foreign Affairs was involved. Implicitly, the study aims to determine whether Colban also safeguarded or respected Norwegian interests, or if he truly acted as an international bureaucrat working on behalf of the League of Nations. In this thesis, documents on the Free City of Danzig and correspondence between Erik Colban and Secretary-General Sir Eric Drummond for The UN Archives Geneva have been used to shed light on Colban's work as a director. Additionally, documents and correspondence from the archives of the Norwegian Ministry of Foreign Affairs have been analyzed to provide insight into the relationship between Colban and key figures in the Norwegian Ministry of Foreign Affairs. By doing so, this study will give the reader an understanding of Erik Colban's work as a director and what this role entailed, while also providing insight into the relationship between the Norwegian Ministry of Foreign Affairs and the League of Nations,

Innholdsfortegnelse

FORORD	I
SAMMENDRAG	II
ABSTRACT	III
1.0.INTRODUKSJON	1
1.1.FORSKNINGSSPØRSMÅL	2
1.2. HISTORIOGRAFI.....	3
1.3. KILDER OG METODE.....	7
1.4. OPPGAVENS STRUKTUR.....	9
2.0. DET HISTORISKE BAKTEPPET	11
2.1. ERIK ANDRES COLBAN (1876-1956)	11
2.1.1. Ansettelsesprosessen av Erik Colban.....	13
2.2. FOLKEFORBUNDET OPPBYGNING OG FUNKSJON:.....	15
2.2.1. Folkeforsamlingen	15
2.2.2. Rådet	16
2.2.3. Sekretariatet	16
2.3. FRISTATEN DANZIG.....	17
2.3.1. Fristaten Danzig under Fredsforhandlingene i Paris.....	18
2.3.2. Problemene i Fristaten Danzig.....	21
2.4. OPPSUMMERING.....	21
3.0. ERIK COLBANS INVOLVERING I ARBEIDET MED FRISTATEN DANZIG	23
3.1. DET TYSKE DANZIG ELLER DET POLSKE GDANSK?	23
3.2. FRISTATEN DANZIG: MAKTFORDELINGEN I OMRÅDET	25
3.2.1. En demokratisk Fristat.....	25
3.2.2. Folkeforbundets makt i Fristaten Danzig	25
3.2. VERSAILLESTRAKTATEN, KONVENSJONEN MELLOM POLEN OG DANZIG OG FRISTATENS GRUNNLOV	29
3.3. KONKLUSJON.....	30
4.0. ERIK COLBANS RELASJON TIL GENERALSEKRETÆR SIR ERIC DRUMMOND	31
4.1. COLBANS MØTE MED GENERALSEKRETÆREN OG SEKRETARIATET	31
4.2. EN RELASJON PREGET AV ENIGHET	32
4.3. SAMARBEID I SEKRETARIATET	34
4.4. MELLOMLEDDET MELLOM HØYKOMMISSÆREN I DANZIG OG SEKRETARIATET	37
4.5. ERIK COLBAN SOM RÅDGIVER OG EKSPERT	39
4.6. TIDEN ETTER FOLKEFORBUNDET	42
4.7. KONKLUSJON.....	44
5.0. ERIK COLBANS RELASJON TIL DET NORSKE UTENRIKSDEPARTEMENTET	47

5.1. ERIK COLBANS KORRESPONDANSE MED DET NORSKE UTENRIKSDEPARTEMENTET	47
5.2. DEN NORSKE PRESSEN: VALGET AV DEN NESTE HØYKOMMISSÆREN I DANZIG	51
5.3. DEN NORSKE PRESSEN: COLBANS INNFLYTELSE I FOLKEFORBUNDET.....	56
5.4. KONKLUSJON.....	58
6.0. ERIK COLBANS ARBEID I FORHOLD TIL NORSKE INTERESSER.....	61
6.1. GENERELLE TREKK VED NORGES UTENRIKSPOLITIKK I MELLOMKRIGSTIDEN.....	61
6.2. COLBANS SYN PÅ DEN NORSKE UTENRIKSPOLITIKKEN	64
6.3. KONKLUSJON: LIKHETER OG ULIKHETER I SYNET PÅ HVORDAN DEN NORSK UTENRIKSPOLITIKK BURDE VÆRE	67
7.0. KONKLUSJON	69
KILDER OG LITTERATUR.....	75

Erik Andreas Colban (1876-1956)

Direktør for administrative kommisjoner og befolkningsminoriteter i perioden 1920-1927.¹

¹ Bilde hentet fra UN Archives Geneva, «COLBAN, Erik (Norway)». <https://archives.ungeneva.org/x2ct-eqe5-kkg5/download> (Sist lastet ned 23. mai 2024)

1.0.INTRODUKSJON

Varig fred vinnes ikke med ett slag. Den er betinget av at arbeidet for å opprettholde freden fortsetter uavbrutt.²

Lørdag 28. juni 1919 signerte de allierte og Tyskland Versaillestraktaten. Denne traktaten markerte slutten på første verdenskrig og etableringen av organisasjonen Folkeforbundet. Fredsoppgjøret etter første verdenskrig ga Tyskland skylden for krigen. Derfor måtte Tyskland betale krigsskadeerstatning og gi fra seg landområder til de allierte. Et av disse områdene var byen Danzig. Danzig har gjennom historien vært en viktig og velstående handelsby og har i lengre perioder vært en del av Tyskland, Polen og Preussen.³ Under første verdenskrig var området en del av Tyskland. Versaillestraktatens bestemmelser sa at denne byen skulle bli en Fristat beskyttet av Folkeforbundet.⁴ Opprettelsen av Fristaten Danzig hang tett sammen med gjenopprettelsen av Polen. En sentral årsak til at Danzig ble opprettet som en Fristat var for å gi Polen en sikker og fri tilgang til havet.⁵ Folkeforbundet hadde ansvaret for å sikre Danzig sin status som en Fristat og sørge for at polens rettigheter i området var sikret. I mellomkrigstiden skulle det oppstå mange konflikter mellom den polske og tyske befolkningen i Danzig som handlet om de polske rettighetene i området og tolkningen av de ulike traktatene og avtalene knyttet til Fristaten. Det ble Folkeforbundets ansvar å løse disse konfliktene på en fredelig måte.

Nordmannen Erik Colban ble i 1919 direktør for administrative kommisjoner og befolkningsminoriteter.⁶ I mellomkrigstiden var en av arbeidsoppgavene til denne kommisjon å sørge for at bestemmelsene i Versaillestraktaten og andre avtaler mellom Polen og Danzig ble fulgt og at polakkene i området ikke ble undertrykt. På den måten ble sakene knyttet til Fristaten Danzig en del av arbeidsoppgavene til Erik Colban og hans kommisjon. Arbeidet med Fristaten Danzig var komplisert, forgikk i sentrum av Europa, og handlet ikke bare om de polske og tyske interessene i området, men også stormaktenes ønsker da Folkeforbundsrådet hadde en viss makt i avgjørelsen av disse sakene.

² Colban, E. (1952). *Femti år*. Aschehaug. s.264

³ Payk, M. M. & Pergher, R. (Red.). (2019). *Beyond Versailles: Sovereignty, Legitimacy, and the Formation of New Polities After the Great War*. Indiana University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctvfc55kd>. s.217

⁴ Treaty of Versailles. (1919). Art. 102. s.100

⁵ MacMillan, M. (2003). *Peacemakers: Six months that changed the world*. John Murray Publishers Ltd. s.228

⁶ Bull, J. (1926). *Norsk Biografisk Leksikon*. Colban, Erik Andreas. Bd.3. s.52

Opprettelsen av den internasjonale organisasjonen Folkeforbundet gjorde det vanskeligere for Norge å opprettholde nøytralitetspolitikken fra første verdenskrig. Norge ble medlem av Folkeforbundet i 1920.⁷ Den norske utenrikspolitikken i mellomkrigstiden var preget av kontinuitet og forandringer både nasjonalt og internasjonalt. Et generelt trekk ved politikk i mellomkrigstiden var at den norske staten hele tiden måtte balansere de nasjonale og internasjonale løsningene knyttet til diverse norske saker.⁸ Norge var en liten stat som var avhengig av å samarbeide med resten av verden og å bli beskyttet av stormaktene.⁹ Dette gjorde at den norske utenrikspolitikken hadde flere isolasjonistiske trekk. Men i Norge fantes det samtidig en oppfatning av at man hadde noe moralsk og verdimesig å lære bort til andre stater.¹⁰ Norge trengte noen ansikter som kunne sørge for at disse interessene kom ut i verden. Christian Lous Lange og Fridtjof Nansen var de mest fremtredende, men i kulissene finner vi også Erik Colban i en betydelig posisjon.

1.1.Forskningsspørsmål

Folkeforbundets mål om å sikre varig verdensfred innebar å sørge for at bestemmelsene i Versaillestraktaten ble fulgt. For at Forbundet skulle kunne klare dette ble det opprettet en rekke kommisjoner som hadde ulike arbeidsoppgaver. Erik Colban sitt arbeid som direktør for administrative kommisjoner og befolkningsminoriteter, innebar å passe på at Folkeforbundet hele tiden beskyttet Danzigs status som en Fristat og passe på at minoritetene i området ikke ble undertrykt. I praksis var dette et omfattende arbeid som involverte flere parter: Polen, Tyskland, høykommissæren i Danzig, medlemmene av Folkeforbundsrådet og direktørene fra de andre seksjonene i Forbundet.

Karen Gram-Skjoldager, Haakon Ikonomou og Torsten Kahlert hevder at hvordan en organisasjon opptrer i det internasjonale samfunnet kan være avhengig av enkeltindivider og ledere av organisasjonen.¹¹ Denne oppgaven søker derfor ikke bare å analysere Forbundets arbeid med Fristaten Danzig, men hva analysen av Erik Colban sitt arbeid kan tilføre historien om Folkeforbundet. Samtidig vil denne analysen bidra til en større forståelse av Norges relasjon

⁷ Stachurska-Kounta, M. (2017). *Norway and the League of Nations 1919-1939*. (Doktoravhandling). Universitetet i Oslo. s. 43

⁸ Fure, O. B. (1996). *Mellomkrigstid 1920-1940*. Universitetsforlaget. s. 13

⁹ Tannes, R. (2019). Småstatsrealisme i 70 år. *Internasjonal Politikk*, 77 (1), 49-59. s. 49-50

¹⁰ Haug, K. E. (2012). *Folkeforbundet og krigens bekjempelse: Norsk utenrikspolitikk mellom realisme og idealisme*. (Doktoravhandling). Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet. s.436

¹¹ Gram-Skjoldager, K., Ikonomou, H. A. & Kahlert, T. (2022). *Organizing the 20th-Century World. International Organizations and the Emergence of International Public Administration, 1920-1960s*. Bloomsbury Academic. s.15.

til Folkeforbundet, siden de skandinaviske landenes relasjon til Folkeforbundet fortsatt er forsket lite på.¹² Denne oppgaven ønsker å bidra til forskningsfeltet ved å stille spørsmålet: *Hvordan ble Erik Colban involvert i arbeidet med spørsmål om Fristaten Danzig, og hvorvidt– og eventuelt i hvilken grad–ble det norske utenriksdepartementet trukket inn?* Underforstått skal jeg søke å gi svar på om Colban også ivaretok eller respekterte norske interesser, eller om han virkelig var en internasjonal byråkrat som jobbet på vegne av Folkeforbundet.

Opgavens tidsmessige ramme er perioden 1920-1927, da Erik Colban var direktør for den administrative kommisjonen og befolkningsminoriteter. I denne oppgaven har jeg brukt Fristaten Danzig for å illustrere Colban sitt arbeid i Folkeforbundet, fordi dette området innebar arbeid for både den administrative kommisjonen og kommisjonen for befolkningsminoriteter. Analysen av Erik Colbans arbeid med Fristaten Danzig vil kunne både bidra til en større forståelse av hvordan Folkeforbundet arbeidet, og gi en større forståelse av Norges relasjon til Folkeforbundet.

1.2. Historiografi

I dag finnes det ingen større forskningsarbeid om Erik Colban. Dette blir presisert i boka *Organizing the 20th-Century World. International Organization and the Emergence of International Public Administration: 1920-1960s*,¹³ og i doktoravhandlingen til Karl Erik Haug.¹⁴ Til tross for dette har *Norges Biografiske Leksikon* fra 1926 en kort side om Erik Colban.¹⁵ Jens Bull har i dette leksikonet skrevet mye om Colbans liv frem til han ble ansatt i Sekretariatet, men omtrent ingenting om hva arbeidet hans som direktør innebar. Årsaken til dette er, slik Bull skriver det selv, at det i 1926 var for tidlig å si noe om hva Colban gjorde i Folkeforbundet og hvilken påvirkning han hadde.¹⁶ En helt sentral kilde for å finne ut av hvem Erik Colban var er hans egen selvbiografi *Femti år*.¹⁷ Dette er en unik kilde for å komme tett på Erik Colban, men det er mange utfordringer ved å bruke denne. *Femti år* er skrevet av Colban selv og gitt ut fire år før han døde. Hovedutfordringen ved å bruke denne boka er at han kan ha skrevet om seg selv og livet sitt slik han ønsket å bli oppfattet av ettertiden, og ikke slik han

¹² Gram-Skjoldager, K., Ikonomou, H. A. & Kahlert, T. (2019). Scandinavians and the League of Nations Secretariat, 1919-1946. *Scandinavian Journal of History*. 44(4), 454-483, <https://doi.org/10.1080/03468755.2019.1566170> s. 455

¹³ Gram-Skjoldager et al., 2022, s. 51-52

¹⁴ Haug, 2012, s.438

¹⁵ Bull, 1926, s. 51-52.

¹⁶ Bull, 1926, s. 52

¹⁷ Colban, 1952

faktisk var. Torsten Kahlerts prosopografiske¹⁸ analyse av direktørene i Sekretariatet i perioden 1919-1946 kan også brukes for å si noe om Colban i Folkeforbundet, da denne handler om hvem direktørene var som gruppe og hvilke likheter og ulikheter de hadde i perioden.¹⁹ Kahlert kom frem til at det fra avstand kan virke som at direktørene var en homogen gruppe, men dersom de deles opp i tre generasjoner kommer det frem betydelige ulikheter mellom dem.²⁰

Folkeforbundets arbeidsoppgaver med Fristaten Danzig må trekkes tilbake til fredsforhandlingene i Versailles. Hvorfor Danzig endte opp som en Fristat blir beskrevet av den kanadiske historikeren Margaret MacMillan i boka *Peacemakers: Six months that changed the world*.²¹ I denne boka har MacMillan blant annet tatt for seg hvilke motiv britene, franskmennene og polakkene hadde i forhandlingene knyttet til Danzig og hvorfor resultatet ble en Fristat beskyttet av Folkeforbundet. Boka *The Troubled Giant* av F. S. Northedge tar også for seg fredsforhandlingene og opprettelsen av Fristaten,²² men Northedge fokuserer hovedsakelig på det britiske perspektivet. Dette gjør at boka gir et lite inntrykk av hva de andre partene mente og ønsket under forhandlingene. Den tysk-amerikanske historikeren Christoph M. Kimmich har skrevet den mest fullstendige boka om Fristaten Danzig i mellomkrigstiden.²³ Utfordringen med denne boka er at den hovedsakelig tar for seg forholdet mellom Fristaten Danzig og Tyskland, og tar ikke opp forholdet mellom Polen og Fristaten i like stor grad. Derfor har jeg brukt historiske bøker skrevet av den polsk-amerikanske forfatteren Anna M. Cienciala som også vokste opp i Fristaten Danzig i mellomkrigstiden.²⁴

Oppgaven tar også for seg Norges forhold til Erik Colban og hans arbeid i Folkeforbundet. For å kunne svare på dette har jeg brukt litteratur om norsk utenrikspolitikk i mellomkrigstiden. I den forbindelsen har jeg tatt utgangspunkt i doktoravhandlingene *Norway and the League of Nations 1919-1939: A small State's Quest for International Peace* av Marta

¹⁸ Prosopografi defineres slik av Keats-Rohan: "Prosopography is a modern word of the study of individual persons in a larger context. Although no agreed definition exists, in classics and ancient history it is often used to give a name to a lexicon, or a study, that includes all persons considered relevant to a specific and fixed period, or to a political structure or other entity. Prosopography is also used to denote the prosopographical method, which arranges and discusses persons according to their names and aims to establish the social contexts of groups, such as their ethnic and regional origin family connection and careers". Keats-Rohan, K.S. B. (2007). *Prosopography Approaches and Applications: A Handbook*. Prosopographica et Genealogica. s.4

¹⁹ Kahlert, T. (2019). Pioners in International Administration: A prosopography of the Directors of the League of Nations Secretariat. *New Global Studies*. 13 (2). 190-227. <https://doi.org/10.1515/ngs-2018-0039>

²⁰ Kahlert, 2019, s.224

²¹ MacMillan, M. (2003). *Peacemakers: Six months that changed the world*. John Murray Publishers Ltd.

²² Northedge, F. S. (1966). *The Troubled Giant*. Praeger.

²³ Kimmich, C. M. (1968). *The Free City of Danzig: Danzig and German Foreign Policy 1919-1934*. Yale University Press.

²⁴ Cienciala, A. M. (1968). *Poland and the Western Powers 1938-1939: A study in the Interdependence of Eastern and Western Europa*. University of Toronto Press. Cienciala, A.M. & Kornarnicki, T. (1984). *From Versailles to Locarno: Keys to Polish Foreign Policy, 1919-25*. University Press of Kansas.

Stachurska-Kounta,²⁵ og *Folkeforbundet og krigens bekjempelse: Norsk utenrikspolitikk mellom realisme og idealisme* av Karl Erik Haug.²⁶ Nils Ørviks verk om norsk sikkerhetspolitikk tok opp det norske medlemskapet i Folkeforbundet fra ulike sider.²⁷ I dette verket så han på både Norges tradisjonelle nøytralitetspolitikk og Folkeforbundets kollektive sikkerhetsprinsipp, og forholdet mellom disse. Nils Ørvik var først og fremst kritisk til den norske sikkerhetspolitikken i mellomkrigstiden. I hans analyse la han vekt på nordmennenes ønske om å gå tilbake til nøytralitetspolitikken samtidig som han var negativ til sanksjonspolitikken. Odd-Bjørn Fures fremstilling av norsk mellomkrigstid i *Mellomkrigstid 1920-1940* er på mange måter mer utfyllende enn Ørviks verk. Fure kom frem til at «de dominerende utenrikspolitiske orienteringslinjene tar form, opprettholdes og endres i et samspill mellom dype kontinuiteter og omfattende endringsprosesser på det nasjonale og internasjonale plan».²⁸ Tidligere har historikere hovedsakelig vært opptatte av å forklare hvorfor andre verdenskrig kom til Norge og hvem som hadde skylden. Men i Fures bok er den norske sikkerhetspolitikken bare en del av et større bilde som inkluderer både økonomi og kultur. Fure ønsker å få frem de dype kontinuitetene som preget norsk utenrikspolitikk i mellomkrigstiden. Med Norges innmeldelse i Folkeforbundet fikk den norske utenrikspolitikken en ny dimensjon. Ifølge Fure ble Norge medlem av Forbundet på grunnlag av vektleggingen av folkeretten som en mulighet til å skape en ny mellomstatlig orden, Norges mulighet til å forme Folkeforbundet i tråd med småstatenes interesser og idealer, og frykten for å bli isolert. Karl Erik Haug bygger videre på Fures fremstilling av Norges utenrikspolitikk i mellomkrigstiden i sin doktoravhandling. Han hevder at den norske politikken best kan beskrives som en avskjermingspolitikk. Avhandlingen hans viser at den norske politikken var basert på en form for småstatsrealisme der økonomi og geografi spilte en helt avgjørende rolle. Dette gjorde videre at Norge ikke så behovet for å engasjere seg internasjonalt ved å ta på seg forpliktelser.²⁹

Folkeforbundet og Folkeforbundssekretariatet er også et sentralt tema for oppgaven. Det finnes mye litteratur om Folkeforbundet fra 1920-tallet frem til i dag. Men som Karen Gran-Skjoldager og Haakon Ikonomou påpeker i artikkelen *Making Sense of The League of Nations*

²⁵ Stachurska-Kounta, M. (2017). *Norway and the League of Nations 1919-1939: A small State's Quest for International Peace*. (Doktoravhandling). Universitetet i Oslo.

²⁶ Haug, K. E. (2012). *Folkeforbundet og krigens bekjempelse: norsk utenrikspolitikk mellom realisme og idealisme*. (Doktoravhandling). Norges teknisk- naturvitenskaplige universitet.

²⁷ Ørvik, N. (1960). *Sikkerhetspolitikken 1921-1939. Bind I. Solidaritet eller nøytralitet?* Johan Grundt Tanum Forlag. Ørvik, N. (1961). *Sikkerhetspolitikken 1920-1939. Bind II. Vern eller vakt?* Johan Grundt Forlag.

²⁸ Fure, 1996, s. 12

²⁹ Haug, 2012, s. 443

Secretariat-Historiographical and Conceptual Reflections on Early International Public Administration, kan litteraturen om Forbundet deles i tre kategorier som alle har fokusert på ulike elementer.³⁰ Det viktigste skillet innenfor forskningen om Folkeforbundet kom i 2007 med Susan Pedersens artikkel *Back to the League of Nations*.³¹ I denne artikkelen stiller hun nye spørsmål som fokuserer på hvordan organisasjonen faktisk lyktes. Ved å ha et nytt perspektiv på organisasjonen har Pedersen åpnet opp for en ny type forskning ikke bare på organisasjonen, men også på de menneskene som arbeidet i Folkeforbundet.

Av den eldre litteraturen om Folkeforbundet er boken *Ten Years of World Co-operation* helt sentral.³² Dette er en form for instruksjonsbok skrevet av Folkeforbundssekretariatet i 1930. Formålet med boka er å fremstille arbeid som har blitt gjort av Forbundet i perioden 1920-1930. Boka informerer kort hvilke arbeidsoppgaver den administrative kommisjonen og kommisjonen for befolkningsminoriteter hadde, og hvilket ansvar Folkeforbundet hadde i Fristaten Danzig. Denne boka er derfor helt sentral for å kunne si noe om hva Erik Colban gjorde som direktør for administrative kommisjoner og befolkningsminoriteter i Fristaten Danzig. Den fornyede interessen for Folkeforbundet har på mange måter oppstått på grunn av en ny måte å forstå globalhistorie på som han setter søkelyset på transnasjonale nettverk og forbindelser utenfor nasjonalstater og det tradisjonelle statsdiplomati. Den britiske historikeren Patricia Clavin representerte denne nye tilnærmingen og har lagt vekt på at en transnasjonal tilnærming på flere måter kan gi en bedre innsikt i internasjonale hendelser enn en «tradisjonell» global eller internasjonal historie.³³ Boken *Organizing the 20th-Century World* skrevet av Karen Gram-Skjoldager, Haakon Ikonomou og Torsten Kahlert viser den første historiske undersøkelsen av de formative årene til den internasjonale offentlige administrasjonen ved bruk av et bredt spekter med historiografiske og metodiske tilnærminger til institusjonene i den internasjonale historien.³⁴ For oppgaven er det sentralt å bruke både eldre og nyere forskning om Folkeforbundet og organisasjonens arbeid.

³⁰ Gram-Skjoldager, K. & Ikonomou, H. A. (2019). Making sense of the League of Nations Secretariat-Historical and Conceptual Reflections on Early International Public Administration. *European History Quarterly*, 49(3). 420- 444. s. 420. <https://doi.org/10.1177/0265691419854634>

³¹ Pedersen, S. (2007). Back to the League of Nations, *American Historical Review*, 112 (4), 1091-1117. <https://doi.org/10.1086/ahr.112.4.1091>

³² League of Nations. (1930). *Ten Years of World co-operation*. League of Nations Secretariat.

³³ Clavin, P. (2010). Time, Manner, Place: Writing Modern European History in Global, Transnational and International Contexts. *European History Quarterly*, 40(4). s.624-640.

³⁴ Gram-Skjoldager, K. Ikonomou, H.A. & Kahlert, T. (2020). *Organizing the 20th-Century World: International Organization and the Emergence of International Public Administration, 1920-1960s*. Bloomsbury Academic.

1.3. Kilder og metode

For å svare på problemstillingen har jeg brukt saksdokumenter angående Fristaten Danzig og korrespondanse mellom Erik Colban og andre sentrale personer i Folkeforbundet fra det digitale arkivet *The UN Archives Geneva*.³⁵ Dette er et arkiv om blant annet Folkeforbundet som ble heldigitalisert i 2022. Fordelen med å bruke dette digitale arkiv var at jeg kom meg gjennom en større mengde materiale på en mer systematisk måte enn ved andre arkiver som ikke var digitalisert. I *The UN Archives Geneva* finnes det mange bokser og mapper som inneholder materiale om Fristaten Danzig og Folkeforbundets arbeid i området, derfor har jeg måttet ta et utvalg. Jeg har fått en oversikt over alle dokumentene i arkivserien til administrative kommisjoner, Danzig og minoritetsspørsmål. I disse arkivseriene har jeg brukt og sett nærmere på de mest sentrale boksene knyttet til Erik Colban sitt arbeid med Fristaten Danzig. Dette kildematerialet har skapt noen utfordringer. En av disse har vært språklige. I dette arkivet er de aller fleste kildene om Fristaten Danzig skrevet på enten engelsk, fransk, tysk eller polsk. Siden jeg ikke kan tysk eller polsk har jeg vært nødt til å forholde meg til det engelske og franske kildematerialet. Noe informasjon kan dermed ha gått tapt på grunn av manglende språkferdigheter.

Sammen med *The UN Archives Geneva* har det vært helt sentralt å bruke *Utenriksdepartementets arkiv* for å kunne si noe om hvilket forhold det var mellom Colban og det norske utenriksdepartementet i mellomkrigstiden. I dette arkivet har jeg sett på Katalog XXVII over Folkeforbundssaker. I denne katalogen har jeg lett igjennom dokumentene i Boks 6051–6070. Jeg har brukt disse boksene fordi de handler om Polen, Danzig, Erik Colban, beskyttelse av minoriteter i Europa og minoritetsspørsmål i Polen, som er sentrale emner for oppgavens problemstilling. En utfordring ved å ha brukt *Utenriksdepartementets arkiv* er at det generelt fantes få dokumenter som handlet om Erik Colban. På grunn av dette har jeg vært nødt til å bruke norske avisartikler og tidsskrifter i tillegg. Disse avisartiklene og tidsskriftene har blitt brukt til å fylle ut perioder med lite kildemateriale fra *Utenriksdepartementets arkiv* samtidig som det har vært med på å belyse Colban sitt arbeid fra den norske pressens perspektiv.

Siden denne oppgaven handler om Erik Colban sitt arbeid med Fristaten Danzig har jeg brukt saksdokumenter, Rådskdokumenter og avgjørelser tatt av Folkeforbundsrådet og av høykommissæren i Danzig. Disse dokumentene finnes i *League of Nations Official Journal*. Her har jeg konsentrert meg om dokumenter fra Rådsmøtene og møtene i Forsamlingen fra

³⁵ Folkeforbundets heldigitaliserte arkiv <https://archives.ungeneva.org/>

perioden 1920-1927. Disse dokumentene har vært helt sentrale for å se utviklingstrekk i sakene om Fristaten Danzig og hva de ulike sakene handlet om på en nokså oversiktlig måte.

Denne oppgaven handler om Erik Colban sitt arbeid med Fristaten Danzig. Samtidig som den handler om hvilken makt Folkeforbundet og Erik Colban hadde i Fristaten. For å finne ut av dette har jeg brukt bestemmelsene i *Versaillestraktaten* som handler om Fristaten Danzig fra 1919,³⁶ Konvensjonen mellom Polen og Danzig fra 1920,³⁷ og Fristaten Danzig Grunnlov fra 1922.³⁸ Disse lovtekstene har vært helt sentrale for å kunne fortelle noe om hvordan Erik Colban ble involvert i saksbehandlingen og konfliktløsningen i Fristaten Danzig.

Denne oppgaven handler først og fremst om Erik Colban. For å finne ut av hvem han var har jeg brukt selvbiografien hans *Femti år*. Denne boka har blitt brukt som en primærkilde fordi den er skrevet av Colban selv og må derfor også brukes på primærkildens premisser. I denne selvbiografien fra 1952 har han fremstilt seg selv og sitt liv slik han ønsket å bli oppfattet av ettertiden, og ikke nødvendigvis slik det faktisk var. Samtidig er dette en unik kilde til å komme nærmere personen Colban og hvem han var. Jeg har også brukt denne boka for å tilføre informasjon til funnene fra arkivene, *The League of Nations Official Journals* og avisartiklene fra perioden 1920-1927. Et av hovedutfordringene med denne oppgaven har vært å finne forskningslitteratur som støtter det jeg har funnet om Erik Colban. Dette har vært utfordrende da det ikke finnes noe større forskning på Erik Colban og på hans arbeid i Folkeforbundet.

Videre har jeg brukt sekundærlitteratur til å bygge opp under det jeg har funnet i kildene. Ved å analysere disse referatene, saksdokumentene, memorandumene, avgjørelsene, korrespondansen, avisartiklene, lovtekstene og selvbiografien vil denne oppgaven forsøke å gi en større forståelse av Erik Colbans arbeid med Fristaten Danzig og hvorvidt- og eventuelt i hvilken grad- det norske utenriksdepartementet ble trukket inn. I denne oppgaven vil jeg bruke en noe biografisk tilnærming for å kunne si noe større om Norges relasjon til Folkeforbundet, samtidig som analysen av Colban søker å tilføre kunnskap til historien om Folkeforbundet.

Uansett hva man skal forske på eller se nærmere på er det viktig å være kildekritisk når man skal velge ut hvilket kildemateriale man vil bruke. Opphavs situasjonen til kilden er en viktig faktor når jeg har vurdert dens pålitelighet. Her har jeg sett på hvem som har opprettet kilden og hvem som står bak. Ved å gjøre dette finner jeg ut av om den er en objektiv eller subjektiv

³⁶ *Treaty of Versailles*. (1919). Art. 100-108. s. 99-102

³⁷ *The Polish Danzig Agreement*. (1920). Art.1-40

³⁸ *The Constitution of the Free City of Danzig*. (1922). Art. 1-117

kilde. Dette er en faktor som kan påvirke kildens pålitelighet. Dette har jeg hatt i bakhodet når jeg har arbeidet med dette kildematerialet.

1.4. Oppgavens struktur

Oppgaven begynner med et bakgrunnskapittel som handler om hva som gjorde Erik Colban til en egnet direktør i Sekretariatet og hvordan Folkeforbundet ble involvert i Fristaten Danzig. Dette vil gi det nødvendige inntrykket av hvem Erik Colban var og samtidig gi en forståelse av problemene som oppstod i Fristaten Danzig. Tredje kapittel vil svare på hvordan Erik Colban ble involvert i behandlingen av sakene og konfliktene som oppstod i Fristaten Danzig. Kapitlet vil gjøre dette ved å tolke hva lovverket knyttet til Fristaten Danzig forteller om maktfordelingen i området og Folkeforbundets involvering. Fjerde kapittel handler om hva arbeidet med Fristaten Danzig innebar for direktør Erik Colban. Kapitlet vil gjøre dette ved å analysere relasjonen mellom Erik Colban og generalsekretær Sir Eric Drummond i arbeidet med sakene om Fristaten Danzig. Femte kapittel analyserer relasjonen mellom Colban og det norske utenriksdepartementet. Samtidig som dette kapitlet vil se på hvordan Colban ble fremstilt av den norske pressen. Ved å gjøre dette vil kapitlet svare på hva denne relasjonen og pressens fremstilling kan fortelle om Colbans sitt arbeid med Fristaten Danzig. Det siste kapitlet tar for seg hvilke likheter og ulikheter det var i Colbans og den norske regjeringens syn på den norske politikken ovenfor Folkeforbundet. Til sammen vil oppgaven svare på problemstillingen: *Hvordan ble Erik Colban involvert i arbeidet med spørsmål om Fristaten Danzig, og hvorvidt–og eventuelt i hvilken grad–ble det norske utenriksdepartementet trukket inn?* Underforstått skal jeg søke å gi svar på om Colban også ivaretok eller respekterte norske interesser, eller om han virkelig var en internasjonal byråkrat som jobbet på vegne av Folkeforbundet.

2.0. DET HISTORISKE BAKTEPPET

I dette bakgrunns kapitlet vil jeg redegjøre for den nødvendige historiske konteksten knyttet til problemstillingen: *Hvordan ble Erik Colban involvert i arbeidet med spørsmål om Fristaten Danzig, og hvorvidt–og eventuelt i hvilken grad–ble det norske utenriksdepartementet trukket inn?* Dette gjør jeg ved å redegjøre for Erik Colbans liv og karriere før han ble ansatt i Folkeforbundet. Videre vil jeg forklare Folkeforbundets oppbygning som organisasjon for å vise hvordan arbeidsoppgavene og makten var fordelt. Jeg vil også redegjøre for hvordan Danzig i 1920 ble opprettet som en Fristat beskyttet av Folkeforbundet. På dette grunnlaget vil kapitlet svare på spørsmålet: *Hva gjorde Erik Colban til en egnet direktør i Sekretariatet og hvordan ble Folkeforbundet involvert i Fristaten Danzig?*

2.1. Erik Andres Colban (1876-1956)

Erik Colban var en del av den første generasjonen av norske diplomater i den selvstendige norske utenriksstjenesten etter unionsoppløsningen med Sverige i 1905. Colban hadde en lang og innholdsrik karriere utenriks der han spilte en betydelig rolle både i Folkeforbundet og FN. Colban var en dyktig jurist og advokat. Han gikk skolegangen sin både i Kristiania og i Stavanger fordi Colbans far, Erik Andreas Colban, var yrkesmilitær som innebar en god del flytting.³⁹ I 1885 tok Colban examen artium ved Stavanger Katedralskole og i 1899 ble han ferdigutdannet jurist.⁴⁰ Etter en tid som edsvoren fullmektig ved sorenskriverembete i Romsdal og advokatfullmektig i Molde, dro han til Kristiania som advokatfullmektig i 1901.⁴¹ Ganske raskt etter unionsoppløsningen med Sverige reiste Colban til Paris for å studere og skrive en avhandling om problemet republikk og monarki og om begrepet «utøvende makt».⁴² Denne avhandlingen ble han aldri ferdig med.⁴³ Han kom likevel ikke tomhendt hjem for studietiden i Paris ga han grunnleggende franskspråklige ferdigheter som senere skulle være en stor fordel for veien inn i Folkeforbundet. Gjennom jussutdannelsen, hans arbeid som advokatfullmektig og det mislykkede forsøket på å skrive en doktoravhandling er det tydelig at Colban hadde en solid akademisk bakgrunn som jurist og advokat.

³⁹ Bull, J. (1926) *Norsk Biografisk Leksikon*. Colban, Erik Andreas. Bd.3. s. 51

⁴⁰ Colban, E. (1952). *Femti år*. Aschehoug. s.9

⁴¹ Colban, 1952, s. 12

⁴² Colban, 1952, s. 21

⁴³ Colban, 1952, s. 22

I perioden 1903-1905 var Colban ansatt som ekstrasekretær i utenriksdepartementet der arbeidet bestod av mindre saker. Etter hvert som Colban tilegnet seg kunnskap og ble dyktigere i sitt arbeid som sekretær ble han tildelt oppgaver knyttet til skipsregisterloven som hang tett sammen med Norges skipsproblemer.⁴⁴ Våren 1906 ble Colban sendt til Le Havre for å bestyre visekonsulatet. Det var i denne stillingen han virkelig lærte seg fransk. Høsten 1906 ble han sendt tilbake til Oslo for å bestyre konsulatkontoret under kammerherre Kielland som ekspedisjonssjef.⁴⁵ I 1908 ble Colban utnevnt til legasjonssekretær i Stockholm. I 1911 ble han utnevnt til chargé d'affaires og generalkonsul i Rio de Janeiro.⁴⁶ I denne stillingen jobbet han mye med skipspolitiske spørsmål som var spesielt krevende på grunn av første verdenskrig og Norges nøytralitetspolitikk.⁴⁷ Daværende utenriksminister Nils Ihlen ønsket Colbans assistanse i vanskelige skipsfarts-og handelspolitiske spørsmålene under krigen.⁴⁸ Da første verdenskrig tok slutt ble Colban konstituert som Utenriksdepartementets handelspolitiske konsulent i London og Paris.⁴⁹

Colban kom inn i det norske utenriksdepartementet ved å først arbeide med småsaker som ekstrasekretær til departementet. Videre ble han gradvis gitt større arbeidsoppgaver og mer ansvar. Opprettelsen av den nye norske utenriksstjenesten etter unionsoppløsningen ga Colban en unik mulighet til å kunne arbeide utenriks. Han ble stadig tilbudt vanskelige stillinger med økende ansvar frem til 1919, som tyder på at han utførte arbeidet han fikk på en god måte. Arbeidet hans med skipspolitiske spørsmål under første verdenskrig var den mest krevende jobben han utførte før han gikk inn i Folkeforbundet. Denne jobben ga han betydelig diplomatisk erfaring da han måtte balansere Norges skipsfart og handel under krigen med Norges nøytralitetspolitikk.

I 1919 da fredsforhandlingene i Paris ble ferdigstilte forlot Erik Colban den norske utenriksstjenesten for å bli direktør for det nyopprettede Folkeforbundet.⁵⁰ Colban var den eneste nordmannen som fikk stillingen som direktør av generalsekretær Sir Eric Drummond i 1919. Frem til 1927 var han direktør for avdelingen for administrative kommisjoner og befolkningsminoriteter, deretter for nedrustningsavdelingen frem til 1930.⁵¹ Da han forlot direktørstillingen og Folkeforbundssekretariatet gikk han tilbake til den norske

⁴⁴ Colban, 1952, s. 12-13

⁴⁵ Colban, 1952, s. 24

⁴⁶ Bull, 1926, s.51

⁴⁷ Bull, 1926, s.52

⁴⁸ Colban, 1952, s. 41

⁴⁹ Bull, 1926, s. 52

⁵⁰ Bull, 1926, s. 52

⁵¹ Colban, 1952, s. 68

utenriktstjenesten først som sendemann i Paris.⁵² I 1934 ble han sendemann i London, og fra 1942 fikk han tittelen som ambassadør.⁵³ Selv om han formelt hadde forlatt Folkeforbundet opprettholdt han fortsatt kontakten med organisasjonen. Han var norsk delegert til nedrustningskonferansen, han var med på Forbundets årlige forsamling og var til stede ved flere Rådsmøter.⁵⁴

Erik Colban passer godt inn i Torsten Kahlert sin prosopografiske analyse av direktørene i Sekretariatet. I følge Kahlert var den typiske direktøren en ung mann i tidlig førti årene. Han hadde en akademisk bakgrunn, var ekspert innenfor et fagfelt og hadde diplomatisk erfaring. Samtidig som han snakket minst to språk, var europeisk og tjenestegjorde i Forbundet i omtrent sju år. Etter endt karriere i Sekretariatet ville direktøren få tildelt en stilling som ambassadør i en storby, bli en universitetsprofessor eller fortsette arbeidet innenfor en annen internasjonal organisasjon.⁵⁵ Erik Colban var førtifire år da han ble direktør i 1919. Han var utdannet jurist og hadde jobbet som advokatfullmektig og hadde forsøkt å skrive en doktoravhandling i Paris. Denne forskningsprosessen ga han franskspråklige ferdigheter som gjorde han spesielt egnet til å kunne arbeide som direktør. Han var ansatt i Sekretariatet i elleve år. Etter tiden som direktør i Folkeforbundet vendte han tilbake til den norske utenriktstjenesten og ble sendemann i Paris samtidig som han fortsatt var involvert i Folkeforbundets arbeid.

2.1.1. Ansettelsesprosessen av Erik Colban

Hvordan ble Erik Colban ansatt som direktør for administrative kommisjoner og befolkningsminoriteter og hvilke faktorer spilte inn da generalsekretær Drummond skulle sette sammen dette Sekretariatet? Folkeforbundspaktens sjettede artikkel ga generalsekretær Sir Eric Drummond retten til å utnevne direktørene som skulle lede hver sine seksjoner i Sekretariatet. Som vist i delkapittel 2.1. brukte Drummond denne retten, til å ansette en gruppe med menn⁵⁶ som hadde en gjennomsnittsalder på omtrent førti år og som hadde erfaring med samarbeid fra første verdenskrig.⁵⁷ Generalsekretærens makt til å ansette Sekretariatet var et viktig prinsipp for Drummond.

⁵² Colban, 1952, s. 102

⁵³ MacFadyen, D., Davies, M. D. V., Carr, M. N. & Burley, J. (2019). *Eric Drummond and his Leagacies: The League of Nations and the Beginnings of Global Governance*. Palgrave Macmillan. s.196

⁵⁴ Colban, 1952, s. 107

⁵⁵ Kahlert, T. (2019). Pioneers in International Administration: A Prosopography of the Directors of the League of Nations Secretariat. *New Global Studies*. 13(2). 190-227. 191-228 <https://doi.org/10.1515/ngs-2018-0039> s. 223-224

⁵⁶ Det var kun menn som ble ansatte som direktører i Sekretariatet. Gjennom hele Folkeforbundets eksistens var det kun en dame som ledet en seksjon i Sekretariatet: britten Dame Rachel Crowdy. Selv om hun ledet seksjonen for sosiale spørsmål fikk hun aldri tittelen som direktør.

⁵⁷ Kahlert, 2019, s.224.

Fredskonferansen i Paris var det viktigste rekrutteringsstedet for Drummond. Drummond lette ikke bare etter personer som skulle danne et Sekretariatet bestående av en internasjonal sammensetning der språk og diplomatisk erfaring var nødvendig, men også etter personer med et spesifikt tankesett for å bygge opp det nye administrative organet.⁵⁸ Drummond ønsket å sette sammen et Sekretariat som skulle bestå av internasjonale tjenestemenn som ikke skulle ha posisjoner i sine egne utenriksdepartementer og kun skulle være lojale ovenfor Forbundet.⁵⁹ De formelle kravene som stod beskrevet i Folkeforbundspakten var en faktor Drummond måtte ta hensyn til da han skulle velge direktører.

En annen faktor Drummond måtte ta hensyn til var tid. I Haakon A. Ikonomou sin teksten: «*He used to give me Turkish lessons in Constantinople*”: *How to get a job in the League Secretariat*, har han skrevet at ansettelsesprosessen av direktørene var gjort på en ubyråkratisk måte.⁶⁰ Ikonomou hovedargument er at mens rekrutteringen til Sekretariatet med tiden ble mer institusjonalisert, profesjonalisert og rutinert, var de første ansettelsene et resultat av tilfeldige møter og uklare nettverk.⁶¹ Folkeforbundssekretariatet skulle kunne ta for seg alle politiske, sosiale og økonomiske saker som hadde oppstått etter første verdenskrig. Derfor måtte Drummond så fort som mulig sette sammen et funksjonelt og operativt Sekretariat som skulle kunne ta for seg disse sakene.⁶² Valgene Drummond tok i denne prosessen ville ha langsiktig påvirkning på Sekretariatets arbeid og være avgjørende for organisasjonens overlevelse. Ansettelsesprosessen var altså preget av et tidspress som gjorde at utvelgelsen av direktører fremstod noe tilfeldig.

Drummond måtte også ta hensyn til noen prinsipper. Et prinsipp var at Sekretariatet skulle bestå av et internasjonalt personell organisert etter funksjon og ikke etter nasjon.⁶³ Hovedtanken her var at hver seksjon skulle bestå av mennesker fra ulike nasjoner som skulle jobbe sammen om et tema. Til tross for dette var det også visse rammer som måtte følges. De øverste posisjonene var forbeholdt stormaktene; Storbritannia, Frankrike, Italia og USA.⁶⁴ Dette var viktig for at Forbundet skulle ha legitimitet og drivkraft. Flere av de som ble ansatt av Drummond var enten personer han kjente og stolte på, eller anbefalte mennesker fra personer

⁵⁸ Kahlert, T. (2023). *The Directors*. United Nations library & archives Geneva.

<https://libraryresources.unog.ch/LONSecretariat/directors>

⁵⁹ MacFadyen et al, 2019, s.76

⁶⁰ Ikonomou, H. A. (2019). He used to give me Turkish lessons in Constantinople: How to get a job in the League Secretariat. I H. A. Ikonomou & K. Gram-Skjoldager (Red.), *The League of Nations: Perspectives from the Present* (s.113- 122). Aarhus University Press. s.113

⁶¹ Ikonomou, 2019, s. 113

⁶² Ikonomou, 2019, s. 114

⁶³ Ikonomou, 2019, s. 115

⁶⁴ Ikonomou, 2019, s.116

han kjente og stolte på. Ikonomou skrev videre at den tidlige ansettelsen av direktørene ikke hadde noe mønster, fulgte ingen formaliserte regler og ble heller ikke vurdert av et permanent og kompetent organ.⁶⁵

Sekretariatets første ansettelser var preget av en relativt tydelig tilfeldighet på grunn av tidspresset med å få organisasjonen i drift så fort som mulig. Fredsforhandlingene etter første verdenskrig ble brukt som arena for rekruttering. Dette var et unikt sted der deltakerne kom fra ulike nasjoner, snakket ulike språk og der noen hadde diplomatiske erfaringer. Samtidig var dette også et sted for å samle mennesker med et spesifikt tankesett som kunne sette Forbundets mål i live. Ansettelsesprosessen var også preget av et tidspress som gjorde at utvelgelsen av direktørene fremstod noe tilfeldig. Flere av de som ble ansatt av Drummond var enten personer han kjente og stolte på, eller anbefalinger av personer som han kjente og stolte på. Drummond fulgte samtidig visse prinsipper i ansettelsesprosessen. Et prinsipp var at de øverste posisjonene var forbeholdt stormaktene. Et annet var at Sekretariatet skulle organiseres etter funksjon og ikke nasjon for å sikre kompetanse i seksjonene.

2.2. Folkeforbundet oppbygning og funksjon:

I dette delkapittelet vil jeg presentere hvordan Folkeforbundet som organisasjon var oppbygd og dermed også forklare hvilke arbeidsoppgaver Folkeforsamlingen, Rådet og Sekretariatet hadde.

2.2.1. Folkeforsamlingen

I Forsamlingen var alle medlemslandene representert. I utgangspunktet var disse plassene ment for de 32 seierherrene og de allierte fra første verdenskrig, men de nøytrale nasjonene ble også valgbare medlemsland. Allerede i 1920 ble Norge, Sverige og Danmark en del av organisasjonene. I 1935 hadde Forbundet sin medlemstopp med 63 medlemsland fra hele verden.⁶⁶ Forsamlingen møttes hovedsakelig i september hvert år. Denne delen av organisasjonen tok for seg alle sakene som Folkeforbundet arbeidet med eller som påvirket verdensfreden. Forsamlingen hadde også andre funksjoner som innebar å kontrollere budsjettet, vurdere eventuelle nye medlemmer av organisasjonen, velge de ikke-permanente rådsmedlemmene, og å velge dommere til den permanente domstolen i samarbeid med Rådet. I praksis var Forsamlingen organisasjonens generelle styringsorgan, fordi dette organet gikk

⁶⁵ Ikonomou, 2019, s. 116

⁶⁶ Sluga, G. (2013). *Internationalism in the age of nationalism*. University of Pennsylvania Press. s.47-48

igjennom arbeidet fra det siste året og fastsatte retningen som organisasjonen skulle følge det neste året.⁶⁷

2.2.2. Rådet

Folkeforbundsrådet bestod av noen permanente og noen valgbare plasser. De permanente setene i Rådet var forbeholdt Storbritannia, Japan, Frankrike og Italia. I 1930 bestod Rådet av fem permanente og ni ikke-permanente plasser. Til å begynne med skulle de faste plassene i Rådet være forbeholdt Storbritannia, Frankrike, Italia, Japan og USA, samtidig som det skulle være fire ikke-permanente medlemmer valgt av Forsamlingen. Hvert medlem av Rådet hadde en representant og en stemme. I 1920, da Folkeforbundet var i startfasen møttes Rådet hele elleve ganger fordi komiteene ikke hadde oppstått og Folkeforsamlingen ikke hadde møttes enda.⁶⁸ På denne tiden var Rådet det eneste organet som var i drift og ble dermed nødt til å møtes ofte. I likhet med forsamlingen tok Rådet for seg alle spørsmål som var innenfor Forbundets rammer og emner som påvirket verdensfreden. Samtidig hadde Rådet også noen andre arbeidsoppgaver som var bestemt i Folkeforbundspakten. Disse arbeidsoppgavene inkluderte å ha tilsyn over mandatsystemet og å begrense bevæpningen i verden. Bestemmelsene i Versaillestraktaten sa også at Rådet hadde ansvaret for styringen av Saar området, Fristaten Danzig og beskyttelsen av minoritetene i verden.⁶⁹

2.2.3. Sekretariatet

Historiker Susan Pedersen beskriver Sekretariatet på denne måten: «Nothing the League produced was more quietly revolutionary than the international Secretariat».⁷⁰ Sekretariatet var ledet av den britiske diplomaten Sir Eric Drummond og var statsadministrasjonen, eller embetsverket, til Rådet, Forsamlingen og komiteene. Under møtene forberedte Sekretariatet møtereferatene og hadde ansvaret for de administrative detaljene. Mellom møtene forberedte de arbeidet med de fremtidige møtene og kontrollerte gjennomføringen av de godkjente vedtakene.⁷¹ Generalsekretæren var den øverste lederen og fikk hjelp av vise-generalsekretæren og flere under-generalsekretærer. Generalsekretæren var valgt av Rådet og måtte godkjennes av Forsamlingen. De ansatte i Sekretariatet var valgt av Generalsekretæren og måtte godkjennes av Rådet. Et viktig prinsipp var at Sekretariatet var organisert etter funksjoner og ikke etter

⁶⁷ League of Nations Secretariat, 1930, s. 11-12

⁶⁸ League of Nations Secretariat, 1930, s. 13- 14

⁶⁹ League of Nations Secretariat, 1930, s. 14

⁷⁰ Pedersen, S. (2015). *The Guardians*. Oxford University Press. s.46

⁷¹ League of Nations Secretariat, 1930, s.15

nasjonalitet.⁷² Hver avdeling var styrt av en direktør, avdelingsleder eller seksjonsledere. Hovedavdelingene til Sekretariatet var den politiske seksjonen, den finansielle og økonomiske seksjonen, Transitt seksjonen, seksjonen for administrative kommisjoner og befolkningsminoriteter, Mandatseksjonen, nedrustningskommisjonen, helseseksjonen, sosialseksjonen, seksjonen for intellektuelt samarbeid og internasjonalt byrå, den juridiske seksjon og informasjonsseksjonen.⁷³

Opprettelsen av Folkeforbundet markerer et skille innenfor den internasjonale politikken. For første gang i historien kunne nasjonalstater møtes innenfor en permanent transnasjonal organisasjon for å forhandle frem fredelige løsninger på ulike tvister. Dette bestod av ideer om frihandel, demokrati, nasjonale interesser, som sammen kanskje best kan beskrevet som en form for internasjonal liberalisme ifølge historiker Zara Steiner.⁷⁴ Dette representerer et forsøk på å balansere etterkrigstidens ønske om å sikre fred etter første verdenskrig samtidig som det var et forsøk på å komme frem til en ny måte å styre på ved bruk av internasjonale forbindelser.⁷⁵ Folkeforbundet hadde ingen politisk eller militær makt til å gripe inn i staters saker. Likevel hadde Forbundet en større innflytelse enn begrensningene tilsa.

2.3. Fristaten Danzig

I dette delkapitlet vil jeg redegjøre for hvordan Folkeforbundet ble involvert i Fristaten Danzig. Dette gjør jeg ved å ta for meg forhandlingene rundt området Danzig under Fredskonferansen i Paris. Ved å gjøre dette blir de ulike partenes motiver under forhandlingene tydeligere. I 1919 tegnet de allierte et nytt kart over Europa. Dette innebar blant annet at millioner av mennesker, inkludert tyskere havnet under fremmed styre.⁷⁶ Et av disse stedene var de vestlige områdene av Polen som inkluderte den Polske korridoren ved Fristaten Danzig. Danzig er et område som gjennom historien har vært en del av Polen, Tyskland og Preussen. Etter første verdenskrig var byen verken tysk eller polsk der bestemmelsene i Versaillestraktaten sa at byen skulle bli en Fristat beskyttet av Folkeforbundet. Det er to hovedårsaker til at Danzig ble en Fristat. Den første årsaken at Tysklands straff for utbruddet av første verdenskrig var at de måtte gi fra seg landområder til de allierte. Den andre årsaken til at Danzig ble opprettet som en Fristat var for å gi det nyopprettede Polen en fri og sikker tilgang til Østersjøen uten at

⁷² Pedersen, 2015, s.47

⁷³ League of Nations Secretariat, 1930, s. 15

⁷⁴ Steiner, 2007, s. 69

⁷⁵ Steiner, 2007, s. 69

⁷⁶ Kimmich, C. M. (1976). Germany and the League of Nations. The University of Chicago Press. s.131

tyskerne som bodde i området skulle havne under polsk styre.⁷⁷ For å sikre at områdets status som Fristat ble opprettholdt hadde Folkeforbundet en form for makt i området. Forbundet makt i Fristaten kom til synet gjennom høykommissæren og Folkeforbundsrådet. Høykommissæren skulle ta for seg alle konfliktene og tvistene som skulle oppstå mellom Polen og Danzig. Dersom de fortsatt ikke kom til enighet ved bruk av høykommissæren gikk saken vider til Folkeforbundsrådet som skulle avgjøre saken.⁷⁸

Det ble også opprettet en Grunnlov for Fristaten og en konvensjon mellom Fristaten Danzig og Polen. Sammen ved Versaillestraktaten skulle disse tekstene sikre både Polens og Danzigs rettigheter i området. Likevel skulle det oppstå en rekke konflikter mellom disse partene. Ifølge den polske historikeren Pawel Jawoeski var hendelsene mellom polakkene og tyskerne i Fristaten Danzig et av de vanskeligste problemene å løse for Folkeforbundet.⁷⁹ I Versaillestraktaten, konvensjonen mellom Polen og Danzig og Fristaten Danzigs Grunnlov fantes det elementer som var grunnlaget for konflikter og tvister mellom partene i hele mellomkrigstiden. Siden Fristaten Danzigs opprettelse var nedskrevet i Versaillestraktaten, ble konfliktene i dette området hovedsakelig den administrative kommisjonens ansvarsområde. Som vist tidligere i oppgaven var denne kommisjonen ledet av nordmannen Erik Colban.

2.3.1. Fristaten Danzig under Fredsforhandlingene i Paris

Den canadiske historikeren Margaret MacMillan har skrevet at forhandlingene om Tyskland var vanskelige da det skulle vise seg at det var vanskelig å komme til enighet om hvor stor den tyske hæren og det tyske området skulle være. Franskmennene var tydelige på at de tyske styrkene var farlige og de ønsket derfor at den skulle bli så liten som mulig.⁸⁰ Frankrike ønsket seg et svakt Tyskland med minst mulig militær makt og minst mulig territorium.

Alle fredsmeklerne var enige i at Tyskland måtte minske i landområder.⁸¹ Danzig hadde under første verdenskrig tilhørt Tyskland. Under fredsforhandlingene ble det raskt tydelig at det nyopprettede Polen ønsket seg dette området.⁸² Under forhandlingene var polakkene tydelige på at de trengte tilgang til Østersjøen. Danzig som befant seg ved munningen av elva Vistula og som tidligere hadde tilhørt Polen, var det mest åpenbare valget mente polakkene. Britene

⁷⁷ Clark, E. M. (2017). Borderland of the Mind: The Free City of Danzig and the Sovereignty Question. *German Politics and Society*, 35(3), 24-37. DOI:[10.3167/gps.2017.350302](https://doi.org/10.3167/gps.2017.350302) s. 25

⁷⁸ *Treaty of Versailles*. (1919). Art. 103, s.100

⁷⁹ Jawoeski., P. (2015). Polish Experiences with Scandinavian Activity in the League of Nations. *Scandinavian Journal of History*, 40:5, 610-631. DOI: [10.1080/03468755.2015.1083884](https://doi.org/10.1080/03468755.2015.1083884) s. 620

⁸⁰ MacMillan, M. (2003). *Peacemakers: Six months that changed the world*. John Murray Publishers Ltd. s. 177

⁸¹ MacMillan, 2003, s.179

⁸² MacMillan, 2003, s.179

tenkte på hvordan det europeiske kontinentet skulle overleve best som helhet. De mente at et solid Tyskland i sentrum av Europa kunne skape stabilitet på kontinentet.⁸³ Da Polen ble gjenopprettet var de allierte enige om at Polen skulle være selvstendig. Likevel var britene redd for at Polen skulle bli en byrde mellom sine store naboland: Russland og Tyskland.⁸⁴ Resultatet ble at Polen gjenoppstod i 1919 som et selvstendig land med tilgang til Østersjøen gjennom den polske korridoren i Danzig. Polen var misfornøyde med dette da de ikke fikk tilbake alt av deres tidligere landområder.

Frem til mars 1918 så den britiske regjeringen på det polske spørsmålet som enten et indre Russisk problem eller som et aspekt av den generelle Europeiske maktbalansen. Briten Lloyd George mente at Polen måtte bli tildelt en korridor i Danzig, men at den måtte settes uavhengig av strategiske eller transportmessige hensyn slik at den ville omfavne minst mulig av den tyske befolkningen.⁸⁵ Polakkene hadde også flere territorielle krav under fredsforhandlingene, noe britene reagerte kraftig på. Den polske statsministeren Ignacy Jan Paderewski sa at Polen ville miste troen på de allierte dersom de ikke ble tildelt området i Øvre Schlesien.⁸⁶ Den britiske statsministeren mente at dette tydet på at Polen manglet takknemmelighet ovenfor de som har vunnet deres frihet. Den britiske professoren Fredrick Samuel Northedge konkluderte med at hvis det eksisterte fordommer og uvitenhet fra britisk side under disse forhandlingene, så lukket polakkene øynene for de mange vanskelighetene rundt det å opprette en ny stat.⁸⁷

Lloyd George var likevel ikke helt uenig med polakkene, for han mente at Polen måtte ha tilgang til havet. Men han advarte samtidig mot det å plassere to millioner tyskere under polsk styre. Videre mente han at Danzig måtte være en Fristat og at det måtte opprettes en korridor som skulle sørge for at polakkene ble værende i Polen og at tyskerne forble i Tyskland.⁸⁸ Franskmannen Clemenceau kritiserte britens ønske og svarte:

Let the Germans complain. We remember the children whipped for having prayed to God in Polish, peasants expropriated, driven from their lands to make room for occupants of the German race. Poland deserved recompense and needed the means to live again.⁸⁹

⁸³ MacMillan, 2003, s.209

⁸⁴ MacMillan, 2003, s.221

⁸⁵ Northedge., F. S. (1966). *The Troubled Giant*. Praeger. s. 111-112

⁸⁶ Northedge, 1966, s.112

⁸⁷ Northedge, 1966, s.112

⁸⁸ MacMillan, 2003, s.228

⁸⁹ MacMillan, 2003, s.228

Amerikaneren Woodrow Wilson sa lite på dette møtet, men skulle etter hvert dele britenes bekymring. Wilson tenkte muligens på et annet liknende problem som skulle løses i Europa: konflikten med Italia om området Fiume. Dersom de allierte skulle ende opp med å gi Danzig til Polen hadde de ingen god grunn til å ikke gi Fiume til Italia. Wilson og Lloyd George møttes privat og bestemte sammen at Danzig skulle bli en uavhengig by og at det tidligere tyske området Marienwerder i korridoren skulle avgjøre sin egen skjebne ved en folkeavstemning. Amerikaneren og briten overtalte den motvillige Clemenceau til å gå med på dette.⁹⁰

Fredsforhandlingene endte med at Danzig ble en fristat beskyttet av Folkeforbundet, og skulle gi Polen en sikker og fri tilgang til Østersjøen. For å sikre Polens rettigheter i Danzig ble det skrevet en konvensjon mellom Polen og Fristaten.⁹¹ Folkeforbundet var representert i Fristaten gjennom høykommisæreren som skulle ta for seg alle tvister og konflikter som oppstod mellom Polen og Danzig. Problemene som oppstod handlet hovedsakelig om forholdet mellom den tyske og polske befolkningen i området. Historiker MacMillan kom frem til at mye av problemene som oppstod mellom disse partene handlet om at Tyskland egentlig aldri aksepterte tapet av området og at tyskerne i realiteten så på polakkene med forakt.⁹² I realiteten ble også den opprinnelige polske korridoren i Fristaten Danzig mindre enn først antatt. Området krympet fordi folkeavstemningen i Marienwerder resulterte i at området ble tysk og ikke polsk.⁹³

Resultatet av forhandlingene om Danzig handlet i aller høyeste grad også om forhandlingene om Polen. Resultatet ble et kompromiss. Polakkene ønsket at Danzig skulle bli en del av Polen da det ville gi polakkene en fri og sikker tilgang til Østersjøen, og begrunnet dette med at området tidligere hadde vært polsk. Frankrike støttet polakkenes ønske og mente at de trengte kompensasjon og midler for å kunne leve som en selvstendig stat. Samtidig fryktet Frankrike et sterkt Tyskland og de ønsket derfor å straffe tyskerne mest mulig for første verdenskrig. Diskusjonen rundt området Danzig ble en arena der Frankrike kunne få sitt ønske oppfylt. Lloyd George mente at Polen måtte ha tilgang til havet, men at det ikke kunne føre til at to millioner tyskere havnet under polsk styre. Han ønsket heller at Danzig måtte være en fristat med en korridor som gjorde at polakkene ble i Polen og at tyskerne ble i Tyskland. Amerikaneren Wilson støttet britens ønsker. Gjennom disse forhandlingene ble det tilslutt bestemt at Danzig skulle bli en fristat beskyttet av Folkeforbundet som videre skulle gi polakkene en sikker og fri tilgang til havet.

⁹⁰ MacMillan, 2003, s.228

⁹¹ *The Convention between Poland and the Free City of Danzig.* (1920). Art.1-40

⁹² MacMillan, 2003, s. 229

⁹³ MacMillan, 2003, s.229

2.3.2. Problemene i Fristaten Danzig

Kombinasjonen av fredsforhandlingene, Danzigs geografiske plassering, Tysklands nederlag og Polens gjenopprettelse var et av grunnlagene for problemene som oppstod i Fristaten i mellomkrigstiden. Det oppstod mange konflikter som ble brakt til høykommissæren. Dersom partene ikke ble enige ved bruk av høykommissæren gikk de til Folkeforbundsrådet. Resultatet av dette var at det i perioden 1921-1934 gikk sytti slike tvister til Rådet, der førtini ble initiert av Danzig, femten initiert av den polske regjeringen, og seks av begge parter.⁹⁴ Disse konfliktene handlet blant annet om personellet som skulle ansettes i det selvstendige havnestyret, Polens ønske om at havnepolitiet skulle være under havnestyrets myndighet, den polske jernbaneadministrasjonen, plasseringen av den polske port d'attaché, ammunisjonslageret, det polske postkontoret, polsk gjennomføring av Danzigs utenriksrelasjoner, dobbeltbeskatning og hvorvidt Danzig var en suveren stat.⁹⁵ En annen årsak til konfliktene som oppstod mellom den polske og tyske befolkningen i Fristaten handlet om tolkningen av Versaillestraktaten, konvensjonen mellom Polen og Danzig og bestemmelsene i Fristaten Danzigs grunnlov. Hva bestemmelsene i disse tekstene forteller om konfliktene som oppstod i Fristaten, og om Forbundets og Erik Colbans involvering i Danzig vil bli analysert i neste kapittel.

2.4. Oppsummering

For å gi den nødvendige informasjonen om hvem Erik Colban var og for å få en forståelse av problemene som oppstod i Danzig har dette kapitlet handlet om hva som gjorde Erik Colban til en egnet direktør i Sekretariatet og om hvordan Folkeforbundet ble involvert i Fristaten Danzig. For å oppsummere var sekretariatets første ansettelser preget av en relativt tydelig tilfeldighet på grunn av tidspresset med å få organisasjonen i drift så fort som mulig. Fredsforhandlingene etter første verdenskrig ble brukt som arena for rekruttering. Dette var et unikt sted der deltakerne kom fra ulike nasjoner, snakket ulike språk og der noen hadde diplomatiske erfaringer. Samtidig var dette også et sted for å samle mennesker med et spesifikt tankesett som kunne sette Forbundets mål i live. Ansettelsesprosessen var også preget av et tidspress som gjorde at utvelgelsen av direktørene fremstod noe tilfeldig. Flere av de som ble ansatt av Drummond var enten personer han kjente og stolte på, eller anbefalinger av personer

⁹⁴ Cienciala, A. M. & Kormarnicki, T. (1984). *From Versailles to Locarno: Keys to Polish Foreign Policy, 1919-25*. University Press of Kansas. s. 106

⁹⁵ Cienciala et al., 1984, s.106

som han kjente og stolte på. Drummond fulgte samtidig visse prinsipper i ansettelsesprosessen. Et prinsipp var at de øverste posisjonene var forbeholdt stormaktene. Et annet var at Sekretariatet skulle organiseres etter funksjon og ikke nasjon for å sikre kompetanse i seksjonene.

Erik Colban passet inn i gruppen mennesker som Drummond lette etter. Han hadde de riktige kvalifikasjonene og det riktige tankesettet. Erik Colban var førtifire år da han ble direktør i 1919. Han var utdannet jurist, hadde jobbet som advokatfullmektig og hadde forsøkt å skrive en doktoravhandling i Paris. Denne forskningsprosessen ga han franskspråklige ferdigheter som gjorde han spesielt egnet til å kunne arbeide som direktør for den nye internasjonale organisasjonen. Han var ansatt i Sekretariatet i elleve år. Etter tiden som direktør i Folkeforbundet vendte han tilbake til den norske utenriktjenesten og ble sendemann i Paris samtidig som han fortsatt var involvert i Folkeforbundets arbeid. For å oppsummere gjorde Colban sin alder, utdannelse, språkferdigheter, og diplomatisk erfaring fra første verdenskrig han til en god direktørkandidat. Samtidig som elementer som tid og Colbans nettverk fra tiden i utenriksdepartementet spilte en viktig rolle da Drummond skulle velge sine direktører.

Under fredsforhandlingene i Paris ble det bestemt at den tidligere tyske byen Danzig skulle bli en Fristat beskyttet av Folkeforbundet. Polen hadde også blitt tildelt visse rettigheter i området. Disse rettighetene skulle gi polakkene en fri og sikker tilgang til Østersjøen gjennom Fristaten Danzig. For å sikre at Versaillestraktatens bestemmelser og Polens rettigheter var opprettholdt i området hadde Folkeforbundet en viktig makt i Fristaten. Denne makten var synlig gjennom høykommissæren som var Forbundets representant i Fristaten. En av hovedoppgavene til høykommissæren var å mekle i konflikter mellom polakkene og tyskerne i Fristaten. Dersom partene ikke kom til enighet, ble sakene tatt opp i Folkeforbundsrådet. Folkeforbundet ble involvert i Danzig for å sikre dens status som Fristat, og sørge for at Polens rettigheter ble opprettholdt. I neste kapittel vil lovverket knyttet til Fristaten Danzig bli tolket for å forstå hvordan makten var fordelt i Fristaten og for å svare på hvordan Erik Colban ble involvert i behandlingen av sakene knyttet til Fristaten Danzig.

3.0. ERIK COLBANS INVOLVERING I ARBEIDET MED FRISTATEN DANZIG

I dette kapitlet vil jeg vise hvordan Erik Colban ble involvert i arbeidet med Fristaten Danzig. Dette gjør jeg ved å redegjøre for hvordan Danzig så ut som en demokratisk stat og vise hvilken makt Folkeforbundet hadde i området. Videre vil jeg redegjøre for hva Versaillestraktaten, konvensjonen mellom Polen og Fristaten Danzig, og Fristatens Grunnlov forteller om Erik Colbans makt og arbeidsoppgaver i Fristaten Danzig. På dette grunnlaget vil kapitlet svare på spørsmålet: *Hvordan ble Erik Colban involvert i behandlingen av saker og konflikter i Fristaten Danzig?*

3.1. Det Tyske Danzig eller Det Polske Gdansk?

Byen Danzig var på 1200-tallet en hansaby med navnet Gdansk. I 1308 ble byen erobret av den tyske orden. Fra 1300-tallet til 1945 ble byen oftest omtalt som Danzig. Polen erobret byen i 1466. Under det polske styret vokste byen kraftig og var under renessansen den mest velstående havnebyen ved Østersjøen. Danzig ble innlemmet i Preussen i 1793. I 1795 sluttet i tillegg Polen å eksistere som stat. I 1807 fikk området fristatus, men ble etter Wienerkongressen i 1815 en del av Vest-Preussen.⁹⁶ Etter fredsforhandlingene i Paris ble Danzig i perioden 1919-1939 en Fristat under Folkeforbundet, og ga Polen tilgang til havet. På dette tidspunktet bestod befolkningen imidlertid av 94 prosent tyskere, 3 prosent polakker og 3 prosent jøder.⁹⁷ Fristaten sluttet å eksistere da Adolf Hitler forlangte at byen skulle innlemmes i Tyskland i 1938.⁹⁸ Danzig har gjennom historien vært en viktig og velstående handelsby og har i lengre perioder vært en del av Tyskland, Polen og Preussen. Historien om området Danzig henger tett sammen med konfliktene som oppstod i mellomkrigstiden mellom den tyske og polske befolkningen i området. I mellomkrigstiden brukte både Polen og Danzig det samme argumentet: Danzig skulle bli en del av sin opprinnelige stat. Polakkene mente Danzig tilhørte Polen, mens tyskerne mente den tilhørte Tyskland. Konfliktene som oppstod i mellomkrigstiden i Danzig hadde til felles at de handlet om å redusere Danzigs suverenitet som Fristat.

⁹⁶ Payk, M. M. & Pergher, R. (Red.). (2019). *Beyond Versailles: Sovereignty, Legitimacy, and the Formation of New Polities After the Great War*. Indiana University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctvfc55kd>. s.217

⁹⁷ Fink, C. (2004). *Defending the Rights of Others: The Great Powers, the Jews, and International Minority Protection, 1878-1938*. Cambridge University Press. S.272.

⁹⁸ Kimmich, C. M. (1968). *The Free City of Danzig: Danzig and German Foreign Policy 1919-1934*. Yale University Press. s.3

Polakkene og tyskerne ønsket at området skulle bli en del av sin «opprinnelige» stat. Polakkene argumenterte for at Danzig tilhørte Polen fordi området tidligere i historien hadde vært en del av Polen. De argumenterte også for at de trengte tilgang til havet for å overleve økonomisk og at Danzig var det perfekte stedet for dette.⁹⁹ Tyskerne argumenterte heller for at Danzig skulle være en selvstendig stat. De argumenterte for dette fordi befolkningen i Danzig hovedsakelig var tyske, og dersom Danzig ble en fristat ville en eventuell retur til Tyskland bli enklere.¹⁰⁰ På denne måten handler striden om hvem som har rett på området også om identitet. Som vist i forrige kapittel ble det endelige resultatet av fredsforhandlingene om Danzig et kompromiss der Danzig ble en Fristat som skulle gi Polen fri og sikker tilgang til Østersjøen. Verken tyskerne eller polakkene var fornøyde med dette utfallet.

Figur I: Kart over Tyskland fra 1919. Øverst til høyre, ved havet, mellom Øst-Preussen og Polen ligger Fristaten Danzig.¹⁰¹

⁹⁹ Kimmich, 1968, s.26

¹⁰⁰ Kimmich, 1968, s.26

¹⁰¹ American Geographical Society of New York, and American Committee on Public Information. "Post-World War I Germany." Map. New York: The American Geographical Society of New York, 1919. Norman B. Leventhal Map & Education Center, <https://collections.leventhalmap.org/search/commonwealth:ht250796b> (Sist lastet ned 25.mai 2024)

3.2. Fristaten Danzig: Maktfordelingen i området

3.2.1. En demokratisk Fristat

For Folkeforbundet var det viktig at Fristaten Danzig skulle gå ut som et godt eksempel på en demokratisk by. Dette ble tydeliggjort i første artikkel fra Fristatens Grunnlov: “The City of Danzig and the territory attached thereto shall form a Free State under the of the «Free City of Danzig»”.¹⁰² Tredje artikkel i Grunnloven forteller videre: “The Sovereign Power in the State shall be vested in the people”.¹⁰³

Ifølge Fristatens grunnlov skulle makten være hos befolkningen der folket var representert gjennom 120 valgte representanter i «Volkstag».¹⁰⁴ Disse representantene hadde videre ansvaret for å velge senatet. Fristatens lovgivende funksjon hadde navnet «Reichtag». Fristaten hadde også et statsråd med navnet «Statsraat» som var sammensatt av statlige tjenestemenn og direktører for havna, tollvesenet, jernbanen og postvesenet. Statsraat hadde også en president som fungerte som statsoverhode i Fristaten.¹⁰⁵ Heinrich Sahn ble den første presidenten. I Fristatens tidlige fase fikk statsrådet ansvaret for å ta administrasjonen og tilpasse den til betingelsene for den nye staten. I tillegg til dette styrte statsrådet med den daglige driften som innebar å opprettholde ro og orden, skaffe økonomiske forsyninger og kontrollere handelen som gikk over havna. Folkeforbundets representant, høykommissæren, hadde sjeldent muligheten til å gripe inn i saker om disse temaene, men grep inn dersom mekling mellom statsrådet og Polen var nødvendig.¹⁰⁶ Mens statsrådet administrerte Fristaten tok høykommissæren for seg oppgaver knyttet til forholdet mellom Polen og Danzig, som på mange måter var av en mer kritisk karakter. I første omgang innebar dette arbeidet å tegne en grunnlov for området, og bli enige om en konvensjon mellom Danzig og Polen som skulle regulere rettighetene og pliktene til de to statene og deres forhold til hverandre.¹⁰⁷

3.2.2. Folkeforbundets makt i Fristaten Danzig

At all makten i Fristaten lå hos befolkningen i Danzig er en sannhet med modifikasjoner. Versaillestraktatens seksjon om Fristaten Danzig viser at Folkeforbundet skulle beskytte Fristaten Danzig:

¹⁰² *The Constitution of the Free City of Danzig*. (1922) Part 1: Organisation of the State. Art. 1. s. 5

¹⁰³ *The Constitution of the Free City of Danzig*. (1922) Part 1: Organisation of the State. Art. 3. s. 5

¹⁰⁴ *The Constitution of the Free City of Danzig*. (1922) Part 1: Organisation of the State. Art. 6. s. 6

¹⁰⁵ *The Constitution of the Free City of Danzig*. (1922) Part 1: Organisation of the State. Art. 25. s. 8

¹⁰⁶ Kimmich, 1968, s.24

¹⁰⁷ Kimmich, 1968, s. 24-25

The Principal Allied and Associated Powers undertake to establish the town of Danzig, together with the rest of the territory described in Article 100, as a Free City. It will be placed under the protection of the League of Nations.¹⁰⁸

For at Folkeforbundet skulle kunne beskytte Fristaten og Fristatens grunnlov var det viktig for organisasjonen å være aktivt med på forhandlingene om denne lovteksten. Derfor hadde Forbundet en sentral representant under disse forhandlingene. Denne personen hadde stillingen som høykommissær i Danzig og skulle være bindeleddet mellom Folkeforbundet, Fristaten Danzig og Polen.¹⁰⁹ I tillegg måtte grunnlovsforslaget godkjennes av Folkeforbundsrådet før det formelt kunne tre i kraft.¹¹⁰ Folkeforbundet hadde stor innflytelse på utformingen av både Fristatens Grunnlov og konvensjonen mellom Polen og Danzig. Denne innflytelsen var synlig gjennom høykommissærens makt under forhandlingene og Folkeforbundsrådet endelige makt i godkjenningen av lovforslagene.

Høykommissærens ansvar og arbeidsoppgaver som Forbundets representant i Fristaten Danzig ble presisert på Rådsmøtet i mars 1920. Hans første oppgave var å komme til enighet med den rettmessige representanten fra Fristaten om et grunnlovsforslag.¹¹¹ Høykommissærens andre arbeidsoppgave var å ta for seg alle konfliktene som skulle oppstå mellom Polen og Danzig knyttet til fredstraktaten, eller eventuelle andre ordninger og avtaler som senere ville bli inngått mellom partene. Til slutt ble det presisert på Rådsmøtet at høykommissæren skulle rapportere til Folkeforbundet, via generalsekretæren, om alle sakene innenfor hans jurisdiksjon som høykommissær.¹¹² Denne siste plikten var ikke spesifisert i Versaillestraktaten, men ble inkludert fordi den ville hjelpe Rådet i å være fullt informert i de ulike sakene om Danzig.

Utfra det som stod skrevet i dette Rådsk dokumentet ble høykommissæren forbindelsen mellom Forbundet og Fristaten gjennom arbeidsoppgavene han ble tildelt. Høykommissæren hadde ingen kontroll eller overoppsyn i Danzig sine indre saker med mindre disse satte Grunnloven i fare. Han var kun ansvarlig ovenfor Forbundet.¹¹³ Hans rolle som mekler mellom Polen og Danzig utgjorde sannsynligvis den mest praktiske delen av hans arbeid. Dersom en av

¹⁰⁸ *Treaty of Versailles*. (1919). Art. 102. s. 100

¹⁰⁹ League of Nations Secretariat (1930) *Ten Years of World Co-operation*. League of Nations Secretariat, s.383

¹¹⁰ League of Nations Secretariat, 1930, s.385

¹¹¹ League of Nations (1920). Official Journal. "Report on the Free City and Territory of Danzig" submitted by Monsieur Hymans March 1920, s 107.

¹¹² League of Nations (1920). Official Journal. "Report on the Free City and Territory of Danzig" submitted by Monsieur Hymans March 1920, s 107.

¹¹³ League of Nations (1920). Official Journal. "Report on the Free City and Territory of Danzig" submitted by Monsieur Hymans March 1920, s 107.

partene ikke ble fornøyde med utfallet eller følte seg urettferdig behandlet av høykommissæren kunne de klage på hans avgjørelse til Folkeforbundsrådet. Før sakene mellom Danzig og Polen ble tatt opp i Rådet havnet de hos en referent, som vanligvis var et Rådsmedlem.¹¹⁴ Videre ville tjenestemenn fra Sekretariatet hjelpe til med å utarbeide rapporter og komme med anbefalinger.¹¹⁵ På denne måten ble Erik Colban en sentral person i saksbehandlingen og konfliktløsningen mellom Danzig og Polen i Fristaten. Etter at sakene hadde havnet hos en referent og tjenestemenn fra Sekretariatet hadde hjulpet til med utarbeidelsen av rapporter og kommet med anbefalinger, ble saken til slutt tatt opp og avgjort av Folkeforbundsrådet.

I mellomkrigstiden oppstod det mange konflikter og saker der høykommissæren, sekretariatet og Folkeforbundsrådet var involvert. Den første forhandlingen om konvensjonen mellom Polen og Danzig illustrerer et generelt problem i Fristaten Danzig gjennom hele mellomkrigstiden: manglende samarbeidsevne mellom den polske og tyske befolkningen. Dette var også noe Erik Colban la merke til da han arbeidet med temaer knyttet til Fristaten Danzig over flere år. I Colban sin selvbiografi skrev han at årsaken til den manglende samarbeidsevnen mellom Polen og Danzig var følgende: «Og jeg hadde forstått at man i Polen fryktet Tyskland og at man i Tyskland så ned på Polen».¹¹⁶

Under den første forhandlingen om en konvensjon mellom Polen og Fristaten Danzig hadde partene med seg hvert sitt utkast. Både Tyskland og Polen brukte forhandlingene om konvensjonen til å få frem sine ønsker for den fremtidige Fristaten, der ingen av partene var interessert i kompromisser. Utkastet den polske representanten hadde med ville gjøre alt med Danzig, utenom navnet, om til en polsk by. Det polske utkastet ville gi Polen kontroll over havna, tollvesenet og kommunikasjonstjenestene. De ønsket en polsk lovgiving og polsk valuta samtidig som de også ønsket en permanent polsk garnison og marinebase i Fristaten. Fra Polens perspektiv var dette den eneste måten de kunne få den sikre og frie tilgang til Østersjøen som de allierte hadde lovet dem under fredsforhandlingene i Paris.¹¹⁷ Historikeren Anna M. Cienciala mener at Polens tilgang til havet gjennom det polske korridoren var helt essensiell for Polens økonomiske utvikling og at det var viktig for Polen at deres tilgang til havet ikke gikk gjennom tyskkontrollerte områder. Fordi det ville gitt Tyskland muligheten til å presse Polen

¹¹⁴ League of Nations: (1920). Official Journal. "Report on the Free City and Territory of Danzig" Submitted by Monsieur Hymans. March 1920. s. 53.

¹¹⁵ Kimmich, 1968, s.31

¹¹⁶ Colban, E. (1952). *Femti år*. Aschehoug. s.56

¹¹⁷ Cienciala, A. M. (1968). *Poland and the Western Powers 1938-1939: A study in the Interdependence of Eastern and Western Europe*. University of Toronto Press. s.3

økonomisk. Cienciala forteller videre at det er på denne måten man fullt kan forstå den polske holdningen til Danzig spørsmålene.¹¹⁸

Det tyske utkastet var på den andre siden preget av et ønske om å begrense polsk innflytelse mest mulig ved å opprette en fullstendig uavhengig by. Tyskerne ønsket at den nye staten skulle anerkjennes som en suveren stat. Dette innebar en kombinert administrasjon av havna, jernbanen og elva, og et felles eierskap av kommunikasjonstjenestene. Fra tysk side ga dette utkastet polakkene en mulighet for å kunne utvikle den polske utenrikshandelen gjennom Danzig, og ingenting mer.¹¹⁹ Den tysk-amerikanske historikeren Christoph Kimmich mente at tyskernes mål med dette konvensjonsutkastet var å gjøre Danzig til en selvstendig stat. Ikke for selvstendighetens skyld, men for å gjøre en eventuell returnering til Tyskland enklere.¹²⁰

Den endelige konvensjonen mellom Polen og Danzig ble signert av Danzig 9. november 1920, og av Polen ni dager senere.¹²¹ Den endelige konvensjonen hadde først og fremst gitt Polen en fri og sikker tilgang til Østersjøen. Den hadde skapt en tollunion mellom Danzig og Polen som var underlagt polsk lovgivning og tariffier. Tollvesenet skulle bestå av ansatte fra både Polen og Danzig, og skulle være underlagt Danzig sin administrasjon og polsk kvalitetskontroll. Havna, vannveiene og jernbanen skulle være kontrollert og administrert av havnestyret. Dette styret skulle bestå av et likt antall ansatte fra Danzig og fra Polen samtidig som det skulle ha en nøytral styreleder.¹²² Den endelige konvensjonen mellom Polen og Danzig blir beskrevet av historikeren Cienciala som «a German-Danzig Convention».¹²³ På mange måter var denne konvensjonen mer gunstig for Tyskland enn for Polen, fordi denne konvensjonen garanterte ikke Polens sikre og frie tilgang til havet. Polakkene var avhengige av tyskernes godvilje i havnestyret da dette styret ikke bestod av kun polakker, men av like mange polakker og tyskere sammen med en nøytral styreleder. Den endelige konvensjonen ble signert og godkjent av Folkeforbundsrådet 15. november 1920 og gjorde at Danzig formelt ble erklært en Fristat beskyttet av Folkeforbundet.

Polakkene var skuffet over at de hadde blitt fratatt et av sine tidligere landområder under fredsforhandlingene i Paris og over at de ikke fikk konvensjonsutkastet sitt godkjent i 1920.¹²⁴ En konsekvens av dette var at Polen aldri sluttet å håpe på at området skulle bli innlemmet i

¹¹⁸ Cienciala, A. M, 1968, s.3

¹¹⁹ Kimmich, 1968, s. 26

¹²⁰ Kimmich, 1968, s.26

¹²¹ Kimmich, 1968, s. 29

¹²² *The Polish Danzig Agreement* (1920). Art. 1-40.

¹²³ Cienciala, A. M & Komarnicki, T. (1984). *From Versailles to Locarna: Keys to Polish Foreign Policy 1919-1925*. University Press of Kansas. s. 103

¹²⁴ Kimmich, 1968, s.53

den Polske staten. Tyskerne i Fristaten var klar over den polske skuffelsen og som motreaksjon på denne, begynte de å se på alle handlingene tatt av Polen som tiltak for å gjøre området stadig mer polsk.¹²⁵ På denne måten skapte ikke bare konvensjonen i seg selv konflikter mellom Polen og Danzig, men også de polske og tyske reaksjonene, og motreaksjonene i etterkant av forhandlingene.

3.2. Versaillestraktaten, konvensjonen mellom Polen og Danzig og Fristatens Grunnlov

Så langt i dette kapittelet har jeg vist at Folkeforbundets makt i Fristaten kom til synet gjennom høykommissærens arbeidsoppgaver og Rådets endelige makt i avgjørelsen av sakene mellom Polen og Danzig. Samtidig som Folkeforbundsrådet også var den endelige instansen som skulle godkjenne grunnloven og konvensjonen mellom Polen og Danzig. Versaillestraktatens bestemmelser forteller at Folkeforbundet skulle beskytte Fristaten Danzig.¹²⁶ Siden dette stod skrevet i Versaillestraktaten og var et av Folkeforbundets ansvarsområdet ble saker knyttet til Fristaten en av arbeidsoppgavene til den administrative kommisjonen ledet av Erik Colban. Men Versaillestraktatens åtte artikler om Fristaten Danzig forteller ingenting om hvem som skulle ha makten i Fristaten eller hvordan den i praksis skulle administreres og styres.

I Versaillestraktaten ble høykommissæren tildelt plikten til å håndtere alle uenigheter som skulle oppstå mellom Polen og Danzig knyttet til Versaillestraktaten og andre avtaler som ble inngått mellom partene.¹²⁷ Utenom høykommissærens rolle forteller Versaillestraktatens bestemmelser lite om hvordan Fristaten skulle styres og administreres. Derfor må konvensjonen mellom Polen og Fristaten Danzig og Fristaten Danzig grunnlov brukes som grunnlag for å si noe om hvordan makten var fordelt og hvordan Folkeforbundet ble involvert. Konvensjonen mellom Polen og Danzig skulle først og fremst sikre Polens rettigheter i Fristaten.¹²⁸ Derfor forteller denne konvensjonen lite om hvordan området skulle administreres.

Danzigs grunnlov fra mai 1922 definerer Danzigs posisjon, Polens rettigheter og Folkeforbundets plikter i Fristaten. Her står det skrevet at Folkeforbundsrådet og høykommissæren sin hovedoppgave var å avgjøre et betydelig antall tvister som oppstod på grunn av de konstitusjonelle forholdene mellom Fristaten Danzig og Polen. Men i Fristaten sin grunnlov stod det lite om Folkeforbundet og organisasjonens arbeidsoppgaver i Danzig.

¹²⁵ Kimmich, 1968, s.54

¹²⁶ *Treaty of Versailles*. (1919). Art. 102. s. 100

¹²⁷ *Treaty of Versailles*. (1919). Art. 103, s.100

¹²⁸ League of Nations Secretariat, 1930, s.382

Høykommissærens rolle er heller ikke nevnt i noen av grunnlovens hundre og sytten artikler. Høykommissærens ansvarsområder kan kun sees i Versaillestraktaten og i konvensjonen mellom Polen og Danzig.

Folkeforbundets administrative kommisjon og kommisjonen for befolkningsminoriteter, ledet av Erik Colban, er ikke nevnt verken i Versaillestraktaten, konvensjonen mellom Polen og Fristaten Danzig, eller i Fristatens grunnlov. Til tross for at arbeidsoppgavene til den administrative kommisjonen ikke er nevnt i noen av lovtekstene, er det tydelig utfra saksbehandlingen at Erik Colban hadde en sentral posisjon i behandlingen av sakene i Danzig. Dette kan tyde på at Erik Colban muligens hadde friheten og tilliten til å utføre arbeidet sitt på sin egen måte, da det ikke stod noe sted nøyaktig hva dette arbeidet gikk ut på. Dersom dette er tilfellet kan det være et argument for at de første direktørene var med på å forme organisasjonens arbeid.

3.3. Konklusjon

Fristaten Danzig skulle være et demokrati der makten skulle ligge hos befolkningen. Maktfordelingen innad i Fristaten ble først og fremst definert i grunnlovens bestemmelser, som var basert på Versaillestraktaten og konvensjonen mellom Polen og Fristaten Danzig. Grunnloven fordelte makten i Fristaten mellom folkeforsamlingen, senatet, senatspresidenten og høykommissæren. Arbeidsoppgavene til den administrative kommisjonen i Fristaten Danzig er ikke beskrevet i noen av disse tekstene. Folkeforbundets administrative kommisjon og kommisjonen for befolkningsminoriteter, ledet av Erik Colban, er ikke nevnt verken i Versaillestraktaten, konvensjonen mellom Polen og Fristaten Danzig, eller i Fristatens grunnlov. Til tross for at arbeidsoppgavene til den administrative kommisjonen ikke er nevnt i noen av lovtekstene, er det tydelig utfra saksbehandlingen at Erik Colban hadde en sentral posisjon i behandlingen av sakene i Danzig. Dette kan tyde på at Erik Colban muligens hadde friheten og tilliten til å utføre arbeidet sitt på sin egen måte, da det ikke stod noe sted nøyaktig hva dette arbeidet gikk ut på. Dersom dette er tilfellet kan det videre være et argument for at de første direktørene var med på å forme organisasjonens arbeid. I neste kapittel vil Erik Colbans relasjon til Sir Eric Drummond bli analysert for å kunne si noe mer konkret om hva hans arbeid med Fristaten Danzig innebar.

4.0. ERIK COLBANS RELASJON TIL GENERALSEKRETÆR SIR ERIC DRUMMOND

Denne masteroppgaven handler om hvordan Erik Colban ble involvert i arbeidet med spørsmål om Fristaten Danzig og hvorvidt- og eventuelt i hvilken grad, det norske utenriksdepartementet ble trukket inn. Underforstått søker jeg å gi svar på om Colban også ivaretok eller respekterte norske interesser, eller om han virkelig var en internasjonal byråkrat som jobbet på vegne av Folkeforbundet. I dette kapitlet vil jeg undersøke Erik Colbans relasjon til generalsekretær Sir Eric Drummond. Dette vil jeg gjøre ved å analysere hvordan de arbeidet sammen i Sekretariatet om Fristaten Danzig. For å gjøre dette vil det bli redegjort for både de mest sentrale sakene i Fristaten og hva arbeidet med Danzig innebar for Erik Colban. På dette grunnlaget vil kapitlet svare på spørsmålet: *Hva sier relasjonen mellom Colban og Drummond om Colbans arbeid med Fristaten Danzig?*

4.1. Colbans møte med Generalsekretæren og Sekretariatet

Den første utnevnte generalsekretæren til Folkeforbundet, Sir Eric Drummond, hadde ansvaret for å sette sammen et fungerende Sekretariat.¹²⁹ I Colbans selvbiografi skrev han at han møtte Sir Eric Drummond gjennom minister Vogt i mai 1919.¹³⁰ «Han spurte meg om jeg ville slutte meg til ham og gå inn i Folkeforbundssekretariatet som en av dets direktører».¹³¹ Etter samtalen med Drummond takket han ja til stillingen. Colban skrev videre i sin selvbiografi at det å gå inn i stillingen som direktør også ville tjene Norge.¹³² Allerede i mai 1919 ble Colban rekruttert til Sekretariatet og begynte arbeidet i juni i Sunderland House før Versaillestraktaten hadde trådt i kraft.¹³³

Generalsekretær Sir Eric Drummond ga Colban viktige administrative oppgaver i etableringsfasen av Sekretariatet.¹³⁴ Dette ga Colban en sentral rolle i etableringen av Sekretariatet. I denne etableringsfasen hadde Colban ansvaret for utformingen av *The*

¹²⁹ *Treaty of Versailles* (1919). Art.6. Utnevnelsen av Eric Drummond som den første generalsekretæren finnes s. 58 i Versaillestraktaten.

¹³⁰ Colban, E. (1952). *Femti år*. S. 65

¹³¹ Colban, 1952, s. 65

¹³² Colban, 1952, s. 66

¹³³ MacFadyen, D., Davies, M. D. V., Carr, M. N. & Burley, J. (2019). *Eric Drummond and his Leagacies: The League of Nations and the Beginnings of Global Governance*. Palgrave Macmillan. s. 79.

¹³⁴ Macfadyen et al., s. 196

provisional staff statutes,¹³⁵ samtidig som han var medlem av en liten komité som tok for seg personalspørsmål innad i Sekretariatet.¹³⁶ Sekretariatets tidlige arbeidsoppgaver innebar også å håndtere saker som hadde oppstått på grunn av det tyske-rikets, det østeriske-ungarskerikets og det osmanske-rikets fall. I den forbindelse innførte Erik Colban og William Rappard et system som fulgte prinsippene som ble satt i Paris. Her ble Colbans ansvar å ta for seg sentrale administrative oppgaver og beskytte minoriteter i de multietniske statene som ble opprettet etter første verdenskrig.¹³⁷

4.2. En relasjon preget av enighet

I Folkeforbundets første år var det mye som skulle på plass. Et memorandum skrevet av Erik Colban fra 24 juni 1919 beskrev opprettelsen av Fristaten Danzig og presiserte høykommissærens arbeidsoppgaver og ansvar i området. I dette dokumentet skrevet av Colban ble høykommissærens arbeidsoppgaver tatt opp. Her var den fjerde arbeidsoppgaven den mest interessante, der det står at høykommissærens oppgaver var “To report to the Secretariat of the League on all matters within the limits of his office as High Commissioner”.¹³⁸ Denne arbeidsoppgaven var ikke presisert i Versaillestraktaten, men den ble likevel inkludert da det mest sannsynlig må ha vært viktig for Sekretariatet å hele tiden være fullt informert om høykommissærens arbeid i Fristaten Danzig. I det samme memorandumet stod det også at høykommissæren hadde retten til å kunne handle uten tillatelse fra Sekretariatet, men at han samtidig pliktet til å spørre om Rådets meningen gjennom generalsekretæren.¹³⁹ Drummond leste memorandumet skrevet av Colban og kommenterte «excellent memorandum».¹⁴⁰

¹³⁵ *The provisional staff statutes* (1921) kan lese her. <https://archives.ungeneva.org/statutes-for-the-personnel-of-the-secretariat/download> (Sist lastet ned 6. mai 2024)

¹³⁶ Macfadyen et al., s. 196

¹³⁷ Macfadyen et al., s. 80

¹³⁸ UN Archives Geneva, “High Commissioner for Danzig- Mr. Colban- Examines in detail the duties laid upon the High Commissioner by the Treaty of Peace. Duration of appointment, salary, residence, etc. Type of man desirable appoint”. 24.06.1919. s.4. (Sist lastet ned 25. april.2024) <https://archives.ungeneva.org/high-commissioner-for-danzig-mr-colban-examines-in-detail-the-duties-laid-upon-the-high-commissioner-by-the-treaty-of-peace-duration-of-appointment-salary-residence-etc-type-of-man-desirable-appoint/download>

¹³⁹ UN Archives Geneva, “High Commissioner for Danzig- Mr. Colban- Examines in detail the duties laid upon the High Commissioner by the Treaty of Peace. Duration of appointment, salary, residence, etc. Type of man desirable appoint”. 24.06.1919. s. 5-6. (Sist lastet ned 25.april 2024) <https://archives.ungeneva.org/high-commissioner-for-danzig-mr-colban-examines-in-detail-the-duties-laid-upon-the-high-commissioner-by-the-treaty-of-peace-duration-of-appointment-salary-residence-etc-type-of-man-desirable-appoint/download>

¹⁴⁰ UN Archives Geneva, “High Commissioner for Danzig- Mr. Colban- Examines in detail the duties laid upon the High Commissioner by the Treaty of Peace. Duration of appointment, salary, residence, etc. Type of man desirable appoint”. 24.06.1919. s. 1. (Sist lastet ned 25. april.2024) <https://archives.ungeneva.org/high-commissioner-for-danzig-mr-colban-examines-in-detail-the-duties-laid-upon-the-high-commissioner-by-the-treaty-of-peace-duration-of-appointment-salary-residence-etc-type-of-man-desirable-appoint/download>

Et annet element som gjør dette memorandumet sentralt for oppgaven er at forholdet mellom Sekretariatet, Generalsekretæren, Rådet og Høykommissæren i saker om Fristaten Danzig kommer tydelig frem. I dokumentet ble det presisert at høykommissæren skulle rapportere til Sekretariatet eller til Generalsekretæren om hans arbeid i Danzig. Her blir det tydelig at Erik Colban og den administrative kommisjonen var et sentralt ledd i kommunikasjonen og korrespondansen mellom Høykommissæren og Generalsekretæren. En konsekvens av dette var at Colban hadde mye kontakt med både Generalsekretæren og høykommissæren i Danzig. Memorandumet var skrevet av Colban og ble støttet av Drummond da han uttrykte at memorandumet var godt skrevet.¹⁴¹

Et generelt trekk ved alle dokumentene og korrespondansen sendt mellom Colban og Drummond var at de var enige. Drummond var stort sett enig med Colbans meninger og forslag. Dette kan sees i et annet brev sendt fra Colban til Drummond om et resolusjonsforslag knyttet til Fristaten Danzig og høykommissærens arbeidsoppgaver. Drummond svarte på Colban sitt forslag med «I Agree».¹⁴² Den samme tendensen kan sees i et brev fra Colban til Drummond der Colban foreslo at Mr. Shepardson burde bli informert om at det ville være til fordel for Forbundet at han fremskynder forhandlingene om traktaten mellom Danzig og Polen. Colban skrev dette til Drummond på følgende måten:

But the international Secretariat would highly appreciate being kept informed of the procedure of such negotiations, and, if possible, would like to see the proposals before final decisions are taken. At the same time it would perhaps be useful to emphasise the intention of the Secretariat to have the High Commissioner appointed and his work started, at the earliest possible opportunity, and, of course, without waiting for the formal establishment of Danzig as a Free City.¹⁴³

¹⁴¹ UN Archives Geneva, “High Commissioner for Danzig- Mr. Colban- Examines in detail the duties laid upon the High Commissioner by the Treaty of Peace. Duration of appointment, salary, residence, etc. Type of man desirable appoint”. 24.06.1919. s. 1. (Sist lastet ned 25. april 2024 <https://archives.ungeneva.org/high-commissioner-for-danzig-mr-colban-examines-in-detail-the-duties-laid-upon-the-high-commissioner-by-the-treaty-of-peace-duration-of-appointment-salary-residence-etc-type-of-man-desirable-appoint/download>)

¹⁴² UN Archives Geneva. “High Commissioner for Danzig- Mr. Colban- Minutes attaching Memo on the duties and functions of the High Commissioner, also Council document and draft resolution concerning the subject”. Signert av Drummond 26.08.1919. s.2. (Sist lastet ned 18. april 2024) <https://archives.ungeneva.org/high-commissioner-for-danzig-mr-colban-minutes-attaching-memo-on-the-duties-and-functions-of-the-high-commissioner-also-council-document-and-draft-resolution-concerning-the-subject/download>

¹⁴³ UN Archives Geneva, “Administration of Danzig- Mr. W. Shepardson- Letter enclosing Memo by Dr. R. H. Lord discussing the five questions about Danzig raised in Baron von Lersner’s letter to Mr. Clemenceau and dealt with in Mr. Colban’s Memo. Advisability of a Treaty between Poland and Danzig”. 08.09.1919. s.2 (Sist lastet ned 2. mai 2024) <https://archives.ungeneva.org/administration-of-danzig-mr-w-h-shepardson-letter-enclosing-memo-by-dr-r-h-lord-discussing-the-five-questions-about-danzig-raised-in-baron-von-lersners-letter-to-mr-clemenceau-and-dealt-with-in-mr-colbans-memo-advisability-of-a-treaty-/download>

Generalsekretær Drummond videresendte Colban sitt forslag til Shepardson. Shepardson svarte Drummond at de skulle få ferdigstilt saken så fort som mulig og at Drummond fikk tillatelse til å vise forhandlingene om traktaten til Colban.¹⁴⁴ I dette dokumentet uttrykte Drummond at han var enig i Colbans forslag og mening om saken. Han uttrykte ikke dette ved å direkte skrive at han var enig til Colban, men heller ved å videresende forslaget skrevet av Colban uten å redigere noe av teksten.

4.3. Samarbeid i Sekretariatet

Drummond og Colban hadde mye kontakt da de arbeidet sammen i Sekretariatet. Dette kommer til uttrykk både direkte og indirekte i dokumentene og korrespondansen deres. Relasjonen mellom Colban og Drummond var også preget av deres samarbeidsevner. Sekretariatet var helt avhengig av at direktørene kunne samarbeide med hverandre for at organisasjonen skulle fungere. Noe av Erik Colban sitt arbeid gikk ut på å samarbeide med generalsekretæren og de andre seksjonene i Sekretariatet. Colban sine evner til å samarbeide med andre i Sekretariatet forteller mye om hva hans arbeid innebar og om relasjon til generalsekretæren. Dette kommer til uttrykk i et brev skrevet av Colban til Drummond angående en avisartikkel fra «Le Temps» i 1920.¹⁴⁵ I dette brevet ønsket Colban at Drummond spesielt skulle se på den delen av avisartikkelen som handlet om Danzig og politikken som ble ført av høykommissæren Sir Reginald Tower. Videre involverte Colban andre seksjoner av Sekretariatet til å ta del i saken på denne måten:

I wonder whether it would not be desirable to ask the Public Information Section to send a short statement to the “Temps” to the effect that Sir Reginald Tower is the Representative of the Principal Allied Powers, who, for the time being and until the establishment of the Free City, exercise sovereignty over Danzig, and that his duties as High Commissioner of the League of Nations are, for the time being limited to his participation in the drafting of the Constitution for the future Free City.¹⁴⁶

¹⁴⁴ UN Archives Geneva, “Administration of Danzig- Mr. W. Shepardson- Letter enclosing Memo by Dr. R. H. Lord discussing the five questions about Danzig raised in Baron von Lersner’s letter to Mr. Clemenceau and dealt with in Mr. Colban’s Memo. Advisability of a Treaty between Poland and Danzig”. 08.09.1919. s.3 (Sist lastet ned 2. mai 2024) <https://archives.ungeneva.org/administration-of-danzig-mr-w-h-shepardson-letter-enclosing-memo-by-dr-r-h-lord-discussing-the-five-questions-about-danzig-raised-in-baron-von-lersners-letter-to-mr-clemenceau-and-dealt-with-in-mr-colbans-memo-advisability-of-a-treaty-/download>

¹⁴⁵ UN Archives Geneva, Avisartikkel fra Le Temps med tittelen «Bulletin du Jour. La Défense de la Paix». 19.08.1920. s. 6. (Sist lastet ned 20. april 2024) <https://archives.ungeneva.org/the-political-situation-in-danzig-mr-colban-transmits-extract-from-le-temps-commenting-on-the-anti-polish-attitude-of-danzig-and-the-policy-of-sir-reginald-tower-and-suggests-that-statement-be-sent-to-le-temps-pointing-out-that-sir-r-t/download>

¹⁴⁶ UN Archives Geneva, “The political situation in Danzig- Mr. Colban – Transmits extract from “Le Temps” commenting on the anti- Polish attitude of Danzig and the policy of Sir Reginald Tower and suggests that

Drummond svarte same dag på brevet til Colban der han skrev at han skulle sende Colbans forslag videre til stedfortredende generalsekretær Jean Monnet.¹⁴⁷ Det at Drummond sendte Colbans brev videre til Monnet tyder på at Drummond støttet Colban sitt forslag. Dette brevet viser også at Colban ikke bare ønsket å samarbeide med Drummond, men også med Informasjonsseksjonen. Et annet interessant element ved dette brevet er at Colban tydelig tok ansvar for at høykommissæren i Danzig skulle bli godt fremstilt av pressen. Colban sin ansvarsfølelse ovenfor høykommissæren kan også sees i et annet brev fra Colban til generalsekretæren. Dette brevet handlet om flere telegrammer fra høykommissær Tower som skulle bli publisert av den britiske pressen.¹⁴⁸ Colban skrev:

Herewith two cuttings from the "Times" of to-day. The most interesting point is the information from Lucerne that the British Government will give out for publication important telegrams exchange with Sir Reginald Tower. I hope that is true, and that thereby the real position will become clear to the British public. If this does not happen, and if no telegram from Paris reaches the London press as a consequence of your letter to Monsieur Monnet on Saturday last, it would seem desirable to send out here also some statement about Sir Reginald's true position with regard to the League of Nations.¹⁴⁹

Drummond svarte Colban ved å skrive: "Sir R. Towers position seems fairly well understood by the British Press".¹⁵⁰ Også dette brevet kan tyde på at Colban tok ansvar for at

statement be sent to "Le Temp" pointing out that Sir. R. Tower is primarily the representative of the Allied Powers". 21.08.1920. s. 4. (Sist lastet ned 20. april 2024) <https://archives.ungeneva.org/the-political-situation-in-danzig-mr-colban-transmits-extract-from-le-temps-commenting-on-the-anti-polish-attitude-of-danzig-and-the-policy-of-sir-reginald-tower-and-suggests-that-statement-be-sent-to-le-temps-pointing-out-that-sir-r-t/download>

¹⁴⁷ UN Archives Geneva, "The political situation in Danzig- Mr. Colban – Transmits extract from "Le Temps" commenting on the anti- Polish attitude of Danzig and the policy of Sir Reginald Tower and suggests that statement be sent to "Le Temp" pointing out that Sir. R. Tower is primarily the representative of the Allied Powers". 21.08.1920. s. 5 (Sist lastet ned 20. april 2024) <https://archives.ungeneva.org/the-political-situation-in-danzig-mr-colban-transmits-extract-from-le-temps-commenting-on-the-anti-polish-attitude-of-danzig-and-the-policy-of-sir-reginald-tower-and-suggests-that-statement-be-sent-to-le-temps-pointing-out-that-sir-r-t/download>

¹⁴⁸ UN Archives Geneva. "The political situation in Danzig- Mr. Colban- Communicates cuttings from the "Times" of 23 August describing the present situation and stating that telegrams exchanged between Sir R. Tower and the British Government will be made public. 23.08.1920. s.6. (Sist lastet ned 20. april 2024) <https://archives.ungeneva.org/the-political-situation-in-danzig-mr-colban-communicates-cuttings-from-the-times-of-23-august-describing-the-present-situation-and-stating-that-telegrams-exchanged-between-sir-r-tower-and-the-british-government-will-be-made-public/download>

¹⁴⁹ UN Archives Geneva. "The political situation in Danzig- Mr. Colban- Communicates cuttings from the "Times" of 23 August describing the present situation and stating that telegrams exchanged between Sir R. Tower and the British Government will be made public. 23.08.1920. s.6 (Sist lastet ned 20.04.2024) <https://archives.ungeneva.org/the-political-situation-in-danzig-mr-colban-communicates-cuttings-from-the-times-of-23-august-describing-the-present-situation-and-stating-that-telegrams-exchanged-between-sir-r-tower-and-the-british-government-will-be-made-public/download>

¹⁵⁰ UN Archives Geneva, "The political situation in Danzig- Mr. Colban- Communicates cuttings from the "Times" of 23 August describing the present situation and stating that telegrams exchanged between Sir R. Tower and the British Government will be made public. 23.08.1920. s.6 (Sist lastet ned 20.april 2024) <https://archives.ungeneva.org/the-political-situation-in-danzig-mr-colban-communicates-cuttings-from-the-times-of-23-august-describing-the-present-situation-and-stating-that-telegrams-exchanged-between-sir-r-tower-and-the-british-government-will-be-made-public/download>

høykommissær Tower skulle bli godt og riktig fremstilt av pressen. Dette brevet kan også tyde på at Colban ville samarbeide med generalsekretæren og den britiske pressen for å fremstille høykommissærens arbeidsoppgaver i Danzig på riktig måte.

Som direktør for administrative kommisjoner og befolkningsminoriteter, var en av arbeidsoppgavene å reise for å besøke mennesker og få en fullstendig situasjonsforståelse av problemene som hans kommisjon arbeidet med. Erik Colban kunne være så mye som seks måneder på reise per år.¹⁵¹ Dette gjorde at han var helt avhengig av kompetansen til de ansatte som tok over for han mens han var bortreist og at samarbeidet innad i hans kommisjon måtte fungerte godt. Et eksempel på at Colban stolte på sine ansattes avgjørelser mens han var bortreist kan sees i et brev fra Mr. Nixon til Colban i 1922.¹⁵² Dette brevet handler om metoder for å hindre uenigheter mellom den administrative kommisjoner og den økonomiske seksjonen i saker om Fristaten Danzig. I dette brevet har Nixon og Gilchrist, som var Colbans stedfortreder, sett på ulike metoder for å unngå konflikter mellom avdelingene. Nixon skrev til Colban:

I think it is agreed that matters of substance, the Danzig budget and the negotiation with the Reparations Commission, fall entirely within the competence of the Financial Committee and of the Economic Section. I see no objection, however, to the correspondence on these questions being sent to your Section, so that you may have full opportunity to raise any political questions which you think should be taken into account.¹⁵³

Dette brevet viser at Nixon ikke hadde noe imot at korrespondansen om saker som var av økonomisk og finansiell karakter skulle gå gjennom den administrative kommisjonen, slik at Colban ville ha muligheten til å stille politiske spørsmål. Det ble også presisert i brevet at høykommissær Haking ville ta direkte kontakt med Colban i alle sakene om Danzig. Nixon avsluttet brevet med: "I think these lines of co-operation would be quite satisfactory to you, and

[times-of-23-august-describing-the-present-situation-and-stating-that-telegrams-exchanged-between-sir-r-tower-and-the-british-government-will-be-made-public/download](#)

¹⁵¹ Macfadyen et al, s. 151-152

¹⁵² UN Archives Geneva, "Dossier concerning the liaison between the Administrative Commissions Section and the Economic Section in regard to Danzig affairs". 14.07.1922. s.5. (Sist lastet ned 4. april 2024)

<https://archives.ungeneva.org/dossier-concerning-the-liaison-between-the-administrative-commissions-section-and-the-economic-section-in-regard-to-danzig-affairs/download>

¹⁵³ UN Archives Geneva, "Dossier concerning the liaison between the Administrative Commissions Section and the Economic Section in regard to Danzig affairs". 14.07.1922. s.5 (Sist lastet ned 4. april 2024)

<https://archives.ungeneva.org/dossier-concerning-the-liaison-between-the-administrative-commissions-section-and-the-economic-section-in-regard-to-danzig-affairs/download>

I do not anticipate any difficulty in applying them”.¹⁵⁴ Dette dokumentet viser at verden kom til Colban i Danzig spørsmålene. Det ble derfor naturlig for Colban å ha kontakt med generalsekretæren, høykommissæren og de andre kommisjonene i Sekretariatet. Colban ble på denne måten et mellomledd mellom høykommissæren og de andre kommisjonene i Sekretariatet. Dette dokumentet forteller også at saksbehandlingen i Sekretariatet om Fristaten Danzig gikk gjennom Erik Colban sin seksjon. En konsekvens av dette var at Erik Colban fikk en helt unik og fullstendig situasjonsforståelse over hva som foregikk i Danzig.

Et annet dokument som viser at det var tett samarbeid innad i Sekretariatet kan sees i et referat fra 1923. Her sendte Colban et referat fra en samtale han hadde med Mr. Marchlewski og Mr. Gwiazdowski til høykommissær MacDonnell, Drummond og van Hamel.¹⁵⁵ Møtet handlet om havnepolitiet i Fristaten Danzig der Colban skrev at det var vanskelig å komme til enighet.¹⁵⁶ Drummond svarte på brevet dagen etter, der han skrev at han hadde sendt referatet videre til den juridiske seksjonen.¹⁵⁷ Van Hamel fra den juridiske seksjonen ble også informert om møtet da dette spørsmålet var av interesse for hans seksjonen. På denne måten ble alle de sentrale partene informert om møtet. Dette dokumentet viser tydelig hvordan samarbeid mellom Colban, Sekretariatet og høykommissæren foregikk.

4.4. Mellomleddet mellom høykommissæren i Danzig og Sekretariatet

Så langt i dette kapitlet er det mye som tyder på at Colban hadde en god relasjon til generalsekretæren og at de samarbeidet godt i arbeidet med Fristaten Danzig. Fristatens grunnlov og konvensjonen mellom Polen og Danzig skulle i teorien ferdigstilles i 1920. Men den 27. mai skrev høykommissær Tower til Colban at grunnloven ikke var ferdig fordi det

¹⁵⁴ UN Archives Geneva, “Dossier concerning the liaison between the Administrative Commissions Section and the Economic Section in regard to Danzig affairs”. 14.07.1922. s.6. (Sist lastet ned 4. april 2024)
<https://archives.ungeneva.org/dossier-concerning-the-liaison-between-the-administrative-commissions-section-and-the-economic-section-in-regard-to-danzig-affairs/download>

¹⁵⁵ UN Archives Geneva, “Danzig questions awaiting settlement- Mr. Colban- Notes on conversation with Mr. Marchlewski and Mr. Gwiazdowski”. 20.08.1923. s.2-3. (Sist lastet ned 22. april 2024)
<https://archives.ungeneva.org/danzig-polish-questions-awaiting-settlement-mr-colban-notes-on-a-conversation-with-mr-marchlewski-and-mr-gwiazdowski/download>

¹⁵⁶ UN Archives. “Danzig questions awaiting settlement- Mr. Colban- Notes on conversation with Mr. Marchlewski and Mr. Gwiazdowski”. 20.08.1923. s.6. (Sist lastet ned 22. april 2024)
<https://archives.ungeneva.org/danzig-polish-questions-awaiting-settlement-mr-colban-notes-on-a-conversation-with-mr-marchlewski-and-mr-gwiazdowski/download>

¹⁵⁷ UN Archives Geneva, “Danzig questions awaiting settlement- Mr. Colban- Notes on conversation with Mr. Marchlewski and Mr. Gwiazdowski”. 21.08.1923. s.8. (Sist lastet ned 22. april 2024)
<https://archives.ungeneva.org/danzig-polish-questions-awaiting-settlement-mr-colban-notes-on-a-conversation-with-mr-marchlewski-and-mr-gwiazdowski/download>

fortsatt foregikk diskusjoner om hvordan den skulle se ut, men at Tower skulle gjøre sitt neste for at prosessen skulle gå raskere.¹⁵⁸ Tower skrev videre:

With regard to the point whether the Constitution should be submitted to the Council before the final text of the Treaty is known, it appears to me that the best course to pursue will be for me to transmit to the Secretariat of the League of Nations from time to time such articles of the Constitution as may be agreed upon. In this manner a report can be in preparation by the Secretariat for the consideration of the Council, and the actual signature of the Treaty between Danzig and Poland in Paris.¹⁵⁹

Tower la til slutt til: "I shall be glad to hear from you whether this idea meets with Sir Eric Drummond's concurrence, and if not, what alternative procedure can be adopted".¹⁶⁰ Colban sendte brevet fra Tower videre til Drummond. Både Colban og Drummond var enige om at Tower sitt forslag var utmerket.¹⁶¹ Erik Colban gjorde det Tower ønsket, han sendte brevet videre til generalsekretæren og de ble begge enige om at Tower sitt forslag var et godt forslag. Dette brevet viser at Erik Colban ble et mellomledd mellom høykommissæren og generalsekretæren samtidig som han var en rådgiver for høykommissæren. Utfra dette brevet kan det tydet på at høykommissæren hadde tillit til Colban, og kunne dele sine meninger og tanker med han slik at Colban videre kunne ta disse opp med generalsekretæren.

¹⁵⁸ UN Archives Geneva, "Future of Danzig- Sir R. Tower (to Mr. Colban)-States his intention of transmitting to the Secretariat from time to time such articles of the Constitution as may be agreed on, in order that the Constitution may be approved by the League Council before the Treaty is signed, so that both may come into force simultaneously". 27.05.1920. s. 5-6. (Sist lastet ned 28. april 2024) <https://archives.ungeneva.org/future-of-danzig-sir-r-tower-to-mr-colban-states-his-intention-of-transmitting-to-the-secretariat-from-time-to-time-such-articles-of-the-constitution-as-may-be-agreed-on-in-order-that-the-constitution-may-be-approved-by-the-league-coun/download?token=e355dc9cc3cc658ddb19c71d8c909d799bb593ca3ed8af655ef032f8d4c04fd4>

¹⁵⁹ UN Archives Geneva, "Future of Danzig- Sir R. Tower (to Mr. Colban)-States his intention of transmitting to the Secretariat from time to time such articles of the Constitution as may be agreed on, in order that the Constitution may be approved by the League Council before the Treaty is signed, so that both may come into force simultaneously". 27.05.1920. s. 5-6. (Sist lastet ned 28.april 2024) <https://archives.ungeneva.org/future-of-danzig-sir-r-tower-to-mr-colban-states-his-intention-of-transmitting-to-the-secretariat-from-time-to-time-such-articles-of-the-constitution-as-may-be-agreed-on-in-order-that-the-constitution-may-be-approved-by-the-league-coun/download?token=e355dc9cc3cc658ddb19c71d8c909d799bb593ca3ed8af655ef032f8d4c04fd4>

¹⁶⁰ UN Archives Geneva, "Future of Danzig-Sir R. Tower (to Mr. Colban)-States his intention of transmitting to the Secretariat from time to time such articles of the Constitution as may be agreed on, in order that the Constitution may be approved by the League Council before the Treaty is signed, so that both may come into force simultaneously". 27.05.1920. s. 6. (Sist lastet ned 28.april 2024) <https://archives.ungeneva.org/future-of-danzig-sir-r-tower-to-mr-colban-states-his-intention-of-transmitting-to-the-secretariat-from-time-to-time-such-articles-of-the-constitution-as-may-be-agreed-on-in-order-that-the-constitution-may-be-approved-by-the-league-coun/download?token=e355dc9cc3cc658ddb19c71d8c909d799bb593ca3ed8af655ef032f8d4c04fd4>

¹⁶¹ UN Archives Geneva, "Future of Danzig-Sir R. Tower (to Mr. Colban)-States his intention of transmitting to the Secretariat from time to time such articles of the Constitution as may be agreed on, in order that the Constitution may be approved by the League Council before the Treaty is signed, so that both may come into force simultaneously". 04.06.1920. s.3-4. (Sist lastet ned 28. april 2024) <https://archives.ungeneva.org/future-of-danzig-sir-r-tower-to-mr-colban-states-his-intention-of-transmitting-to-the-secretariat-from-time-to-time-such-articles-of-the-constitution-as-may-be-agreed-on-in-order-that-the-constitution-may-be-approved-by-the-league-coun/download?token=e355dc9cc3cc658ddb19c71d8c909d799bb593ca3ed8af655ef032f8d4c04fd4>

Samarbeid innad i Sekretariatet var essensielt for at organisasjonen skulle fungere. Disse brevene, saksdokumentene og korrespondansen mellom Colban, generalsekretæren og høykommissæren viser at Erik Colban var et mellomledd mellom høykommissæren og generalsekretæren. Som direktør for administrative kommisjoner var en av Colbans arbeidsoppgaver å sørge for at bestemmelsene i traktater, pakter og konvensjoner knyttet til Fristaten Danzig ble fulgt. På den måten ble det naturlig for han å ha kontakt med den juridiske seksjonen, den finansielle seksjonen og informasjonsseksjonen om spørsmål som handlet om temaer som Colban ikke hadde kunnskap om, eller dersom det oppstod spørsmål som trengte spesiell ekspertise eller rådgivning. På den måten var det naturlig for direktørene å ha kontakt med hverandre, og generalsekretæren, på tvers av seksjonene.

4.5. Erik Colban som rådgiver og ekspert

Generalsekretær Drummond hadde mange dyktige direktører rundt seg som han samarbeidet med da han i flere tilfeller trengte råd fra disse. I et memorandum fra 1920 tok Drummond for seg Polens rettigheter i Danzig dersom det skulle oppstå krig mellom Polen og et annet land. Drummond avsluttet memorandumet med: "I should very much like Mr. Colban and the Legal Section to consider the point".¹⁶² Colban svarte Drummond om trent en uke senere der han svarte: "As I said in that Minute, I agree with Dr. Van Kleffens in thinking that Poland cannot be prevented from using Danzig freely for importing war supplies into the country in the event of her being involved in war".¹⁶³ Colban la også til at det var viktig at Forbundet var aktivt med på forhandlingene mellom Polen og Danzig for å sikre sine rettigheter og for at organisasjonen skulle klare å garantere Fristatens grunnlov.¹⁶⁴

¹⁶² UN Archives Geneva. «Position of the league in respect to Danzig in the event of war between Poland and another country- Secretary General- Record of conversation with the Polish Chargé d’Affaires on this point”. 21.08.1920. s.7-8. (Sist lastet ned 13. mai 2024) <https://archives.ungeneva.org/position-of-the-league-in-respect-to-danzig-in-the-event-of-war-between-poland-and-another-country-secretary-general-record-of-conversation-with-the-polish-charge-daffaires-on-this-point/download>

¹⁶³ UN Archives Geneva, «Position of the league in respect to Danzig in the event of war between Poland and another country- Secretary General- Record of conversation with the Polish Chargé d’Affaires on this point”. 30.08.1920. s.4. (Sist lastet ned 13. mai 2024) <https://archives.ungeneva.org/position-of-the-league-in-respect-to-danzig-in-the-event-of-war-between-poland-and-another-country-secretary-general-record-of-conversation-with-the-polish-charge-daffaires-on-this-point/download>

¹⁶⁴ UN Archives Geneva, «Position of the league in respect to Danzig in the event of war between Poland and another country- Secretary General- Record of conversation with the Polish Chargé d’Affaires on this point”. 30.08.1920. s.7. (Sist lastet ned 13. mai 2024) <https://archives.ungeneva.org/position-of-the-league-in-respect-to-danzig-in-the-event-of-war-between-poland-and-another-country-secretary-general-record-of-conversation-with-the-polish-charge-daffaires-on-this-point/download>

I dette memorandumet skrev Drummond spesifikt at han ønsket at Colban skulle vurdere punktene. Han spurte ikke om assistanse fra den administrative kommisjonen, men kun om Colbans hjelp. Her kan Colban ha blitt spurt fordi han var direktør for den administrative kommisjonen og det var enklere og raskere å forholde seg til direktøren enn hele kommisjonen. Han kan også ha blitt spurt om hjelp fordi Colban var utdannet jurist og dermed var kompetent og godt egnet til å analysere lovverket og spørsmålet knyttet til dette. Uansett hva som var årsaken til at Drummond spurte om Colbans tolkning av lovteksten er dette et eksempel på at Colban ble spurt om råd og at han ga disse på grunnlag av hans juridiske kompetanse.

Det var ikke bare Drummond som gikk til Colban for å få svar på spørsmål, også representanter fra Polen og Danzig kom til Colban med spørsmål de trengte svar på. Dette kommer frem i et memorandum skrevet av Colban om en samtale han hadde med den polske representanten M. Perłowski. Her kom Perłowski med fem spørsmål fra den polske regjeringen om Fristaten Danzig der de ønsket Colban sine svar. Perłowski spurte om betydningen av traktatene og avtalene knyttet til Danzig. Den polske representanten avsluttet møtet med å fortelle at han var takknemlig for svarene han hadde fått av Colban.¹⁶⁵ Dette memorandumet ble lest av Drummond dagen etter der han ikke hadde noen kommentarer å tilføye.¹⁶⁶ Det kan være flere årsaker til hvorfor Perłowski kom til Colban for å få svar på spørsmålene. En årsak kan ha vært Colbans rolle som direktør for kommisjonen gjorde at han hadde en god forståelse av hva som foregikk i Fristaten Danzig og at det derfor var enklest og mest effektivt å spørre Colban om svar. En annen årsak til at Perłowski kan ha kommet til Colban var at han var jurist noe som gjorde han spesielt egnet til å tolke spørsmålene om lovverket i Fristaten. Men samtidig fantes det flere jurister i Sekretariatet som også var direktører. En siste mulig årsak til hvorfor Perłowski gikk til Colban kan ha vært at de hadde opparbeidet en god kontakt etter Colban sine mange reiser til Polen og hadde hatt flere møter med hverandre. Mest sannsynlig er grunnen en kombinasjon av alle disse årsakene der relasjonen mellom Perłowski og Colban kan ha vært av

¹⁶⁵ UN Archives Geneva, "Danzig- Polish relations- Mr. Colban- Record of conversation with M. Perłowski Polish delegate in Geneva relative to amendments to the Danzig constitution: Interpretation of Art. VI of the Danzig- Polish Treaty; Conventions between Danzig and Germany; Communication of documents to members of the League". 16.03.1921. s. 2-5. (Sist lastet ned 7. mai 2024) <https://archives.ungeneva.org/danzig-polish-relations-mr-colban-record-of-conversation-with-m-perlowski-polish-delegate-in-geneva-relative-to-amendments-to-the-danzig-constitution-interpretation-of-art-vi-of-the-danzig-polish-treaty-conventions-between-danzig-and-/download>

¹⁶⁶ UN Archives Geneva, "Danzig- Polish relations- Mr. Colban- Record of conversation with M. Perłowski Polish delegate in Geneva relative to amendments to the Danzig constitution: Interpretation of Art. VI of the Danzig- Polish Treaty; Conventions between Danzig and Germany; Communication of documents to members of the League". 16.03.1921. s. 5. (Sist lastet ned 7. mai 2024) <https://archives.ungeneva.org/danzig-polish-relations-mr-colban-record-of-conversation-with-m-perlowski-polish-delegate-in-geneva-relative-to-amendments-to-the-danzig-constitution-interpretation-of-art-vi-of-the-danzig-polish-treaty-conventions-between-danzig-and-/download>

en større betydning enn de andre. For i slutten av memorandumet skrev Colban at Perlowski både var fornøyd og takknemlig for svarene han hadde fått av Colban. Drummond leste memorandumet og hadde ingen ytterligere kommentarer.¹⁶⁷ Dette kan tyde på at Drummond mente at Colban svarte godt på spørsmålene og var enig med svarene han hadde gitt til den polske representanten.

Colbans arbeid innebar ikke bare å ha kontakt med representanter fra Polen. Han hadde også jevnlig samtaler med representanter fra Fristaten. Den administrative kommisjonen hadde mye å gjøre og det ble derfor foreslått at en komité for internasjonal administrasjon skulle bistå Sekretariatets administrative kommisjon i spørsmål om Fristaten Danzig. Et brev fra Colban til Drummond handler om en privat samtale Colban hadde med senatspresidenten Heinrich Sahn om dette komitéforslaget. Colban skrev til Drummond:

M.Sahn, President of the Senate of the Free City of Danzig, told me yesterday in a private conversation that he had read with great interest the memorandum on the establishment of a Committee for International Administration, but had come to the conclusion that from the point of view of the Free City the scheme proposed was not desirable. He would prefer the present arrangements to continue.¹⁶⁸

Den polske representanten Askenazy tok også kontakt med Colban for å blant annet diskutere spørsmålet om etableringen av en komité for internasjonal administrative saker. Askenazy sa at han var motstander av hele opplegget. Han mente at etableringen av en slik komité var imot både konvensjonen og fredstraktaten.¹⁶⁹ Askenazy ønsket videre å komme i kontakt med generalsekretæren og ville at Colban skulle se på notatene hans til dette møtet.

¹⁶⁷ UN Archives Geneva, "Danzig- Polish relations- Mr. Colban- Record of conversation with M. Perlowski Polish delegate in Geneva relative to amendments to the Danzig constitution: Interpretation of Art. VI of the Danzig- Polish Treaty; Conventions between Danzig and Germany; Communication of documents to members of the League". 16.03.1921. s. 5. (Sist lastet ned 7. mai 2024) <https://archives.ungeneva.org/danzig-polish-relations-mr-colban-record-of-conversation-with-m-perslowski-polish-delegate-in-geneva-relative-to-amendments-to-the-danzig-constitution-interpretation-of-art-vi-of-the-danzig-polish-treaty-conventions-between-danzig-and-/download>

¹⁶⁸ UN Archives Geneva, "Appointment of a Special Committee to study questions dealt with by the Administrative Commissions Section- Secretary General and Mr. Colban- Record of conversations with Mr. Askenazy who expressed himself as definitely opposed to the creation of such a Committee. 16.04.1923. s.2. (Sist lastet ned 3.mars 2024) <https://archives.ungeneva.org/appointment-of-a-special-committee-to-study-questions-dealt-with-by-the-administrative-commissions-section-secretary-general-and-mr-colban-record-of-conversations-with-mr-askenazy-who-expressed-himself-as-definitely-opposed-to-the-crea/download>

¹⁶⁹ UN Archives Geneva, "Appointment of a Special Committee to study questions dealt with by the Administrative Commissions Section- Secretary General and Mr. Colban- Record of conversations with Mr. Askenazy who expressed himself as definitely opposed to the creation of such a Committee. 12.04.1923. s.7. (Sist lastet ned 3. mars 2024) <https://archives.ungeneva.org/appointment-of-a-special-committee-to-study-questions-dealt-with-by-the-administrative-commissions-section-secretary-general-and-mr-colban-record-of-conversations-with-mr-askenazy-who-expressed-himself-as-definitely-opposed-to-the-crea/download>

Askenazy fortalte videre at han ønsket Colbans vennlige råd på hvordan han skulle formidle sin mening til Rådet og bruke et språk som passet til dette. De diskuterte innholdet i teksten som skulle sendes til Rådet, og Colban skrev at han trodde han hadde lyktes i å sikre at notatet ble utformet på en så forsonlig måte som mulig.¹⁷⁰ Drummond leste dokumentet og hadde ingen innvendinger eller kommentarer. To dager senere møttes Drummond og Askenazy. På dette møtet hadde Drummond de samme svarene og den samme meningen som Colban hadde i saken om opprettelsen av en komité for internasjonal administrasjon. Men dette så ikke ut til å endre Askenazys mening da han var helt sikker i sin sak.¹⁷¹

Verken Sahn eller Askenazy ønsket å opprette en komité for internasjonal administrasjon. En mulig forklaring på dette kan ha vært at de var fornøyde med måten ting hadde blitt gjort av Colban. Frem til dette tidspunktet hadde Erik Colban var deres nærmeste representant Sekretariatet som de begge har kunnet tatt opp saker med. Dette brevet kan også tyde på at Drummond og Colban hadde et likt syn på saken og støttet hverandre. I dokumentene i dette kapitlet kommer det frem at Colban ikke bare fungerte som et mellomledd mellom Sekretariatet, høykommissæren og representantene fra Polen og Danzig, men at han også hadde en rådgivende funksjon. Han fungerte som en juridisk rådgiver og ble mulig sett på som en juridisk ekspert.

4.6. Tiden etter Folkeforbundet

I 1927 gikk Colban sin kontrakt som direktør for administrative kommisjoner og befolkningsminoriteter ut, men han ble tilbudt en ny kontrakt som direktør for nedrustningsavdelingen.¹⁷² Allerede i juli 1930 forlot Colban Sekretariatet og ble sendemann i Paris etter kun tre år som direktør for nedrustningsavdelingen.¹⁷³ I Colban sin selvbiografi står

¹⁷⁰ UN Archives Geneva, "Appointment of a Special Committee to study questions dealt with by the Administrative Commissions Section- Secretary General and Mr. Colban- Record of conversations with Mr. Askenazy who expressed himself as definitely opposed to the creation of such a Committee. 12.04.1923. s.8-9. (Sist lastet ned 3. mars 2024) <https://archives.ungeneva.org/appointment-of-a-special-committee-to-study-questions-dealt-with-by-the-administrative-commissions-section-secretary-general-and-mr-colban-record-of-conversations-with-mr-askenazy-who-expressed-himself-as-definitely-opposed-to-the-crea/download>

¹⁷¹ UN Archives Geneva, "Appointment of a Special Committee to study questions dealt with by the Administrative Commissions Section- Secretary General and Mr. Colban- Record of conversations with Mr. Askenazy who expressed himself as definitely opposed to the creation of such a Committee. 14.04.1923. s. 3-5. (Sist lastet ned 3. mars 2024) <https://archives.ungeneva.org/appointment-of-a-special-committee-to-study-questions-dealt-with-by-the-administrative-commissions-section-secretary-general-and-mr-colban-record-of-conversations-with-mr-askenazy-who-expressed-himself-as-definitely-opposed-to-the-crea/download>

¹⁷² League of Nations. (1928). Official Journal. "2059. Appointments to and Promotions in the Secretariat since the Last Session of the Council". s.114.

¹⁷³ Colban, 1952, s.102

det mye om hans arbeid i Folkeforbundet, men det står ingenting om hvorfor han forlot organisasjonen i 1930. Et mulig svar på dette spørsmålet har jeg kun funnet i en avisartikkel fra 1930 som skrev: «Erik Colban har søkt avskjed som chef for Folkeforbundets nedrustningsavdeling. Han begrunner sin avskjedsansøkning med at nedrustningsarbeidet ingen resultater har vist».¹⁷⁴ Ifølge denne avisen forlot Colban stillingen sin som direktør fordi arbeidet han hadde utført i nedrustningskommisjonen ikke hadde ført til noen resultater. Et mulig svar på hvorfor han forlot organisasjonen i 1930 kan dermed ha vært at han så på arbeidet i nedrustningskommisjonen som mislykket. Dette kan videre være årsaken til at han ikke har skrevet dette i selvbiografien sin. Han kan også ha forlatt Forbundet fordi han ikke trivdes med kollegaene sine. Men dette er det liten grunn til å tro da han opprettholdt kontakten med flere sentrale personer fra Forbundet også etter 1930.

Etter endt karriere i Sekretariatet ble Colban igjen en del av den norske utenriktjenesten der han ble stasjonert først i Paris, og videre i Brussel og Luxemburg. Selv om han hadde forlatt Sekretariatet hadde han fortsatt kontakt med Folkeforbundet. Han var til stede på flere møter i både Forsamlingen og i Rådet som norsk delegat. Han var også Norges delegat i nedrustningskonferansen. I 1934 ble han sendemann i London, og fra 1942 fikk han tittelen som ambassadør. Her møtte han Drummond og flere tidligere kollegaer fra Folkeforbundet for å gjennomgå Folkeforbundssekretariatets arbeid.¹⁷⁵ Etter andre verdenskrig var Colban Norges delegat i FNs forberedende kommisjon og i FNs første generalforsamling.¹⁷⁶ Colban sin relasjon til Forbundet og hans tidligere kolleger i Sekretariatet kan tyde på at selv om Colban gikk ut av Sekretariatet var han langt ifra ferdig med å arbeide for en fredeligere verden og fortsatte å samarbeid med sine gamle kollegaer i Sekretariatet deriblant Sir Eric Drummond.

Ut fra saksdokumentene og korrespondansen mellom Colban og Drummond er det mye som tyder på at de hadde en god og profesjonell relasjon til hverandre. De hadde mye kontakt med hverandre i sakene om Danzig fordi Colban ble et mellomledd i korrespondansen mellom generalsekretæren, høykommissæren og representantene fra Danzig og Polen. Colban var også helt avhengig av å samarbeid med de andre seksjonene i Sekretariatet i sakene om Fristaten. Dette samarbeidet var helt nødvendig for at sekretariatet skulle fungere best mulig. Erik Colban fungerte også som en rådgiver og ekspert ikke bare for høykommissæren eller representantene fra Polen og Danzig, men også for generalsekretæren. Han ga råd på bakgrunn av hans juridiske kompetanse og den innsikten han hadde tilegnet seg gjennom utallige besøk til Fristaten og i

¹⁷⁴ Singsaker-Expressen (1930, 28. februar). Kronikk. s.1

¹⁷⁵ MacFadyen et al., 2019, s.196

¹⁷⁶ MacFadyen et al., 2019, s. 196

møtet med høykommissæren og ulike representanter fra Polen og Danzig. Årsaken til at forholdet mellom Drummond og Colban var godt, som kom til synet gjennom deres hyppige korrespondanse, enighet, evner til å samarbeide og rådgiving, kan ha vært at Drummond tidlig ga Colban friheten og tilliten til å utføre direktørarbeidet på sin egen måte. Jeg har ikke funnet noen dokumenter som sier at denne friheten ble innskrenket, samtidig som jeg heller ikke har funnet noen dokumenter som forteller at Colban burde ha utført arbeidet på en annen måte enn han gjorde. Drummond må på den måten ha vært fornøyd med Colbans arbeid. For Drummond var det viktig at de som var ansatt i Sekretariatet ble internasjonale arbeidere og ikke jobbet på vegne av sine nasjoner. Etter å ha analysert korrespondansen og saksdokumentene mellom Colban og Drummond har jeg kun funnet kilder som tyder på at Colban var en internasjonal byråkrat i arbeidet med Fristaten Danzig. Årsaken til den gode relasjonen mellom Colban og Drummond finnes det kanskje ikke noe endelig svar på, men det var muligens troen på Folkeforbundets fredsprosjekt som var den viktigste grunnmuren i relasjonen mellom dem.

4.7. Konklusjon

Denne masteroppgaven handler om hvordan Erik Colban ble involvert i arbeidet med spørsmål om Fristaten Danzig og hvorvidt- og eventuelt i hvilken grad, det norske utenriksdepartementet ble trukket inn. Underforstått søker jeg å gi svar på om Colban også ivaretok eller respekterte norske interesser, eller om han virkelig var en internasjonal byråkrat som jobbet på vegne av Folkeforbundet. For å svare på problemstillingen har jeg i dette kapitlet undersøkt Erik Colbans relasjon til Folkeforbundets generalsekretær Sir Eric Drummond.

Ut fra saksdokumentene og korrespondansen mellom Colban og Drummond er det mye som tyder på at de hadde en god og profesjonell relasjon til hverandre. De hadde mye kontakt med hverandre i sakene om Danzig fordi Colban ble et mellomledd i korrespondansen mellom generalsekretæren, høykommissæren og representantene fra Danzig og Polen. Colban var også helt avhengig av å samarbeide med de andre seksjonene i Sekretariatet i sakene om Fristaten. Dette samarbeidet var helt nødvendig for at sekretariatet skulle fungere best mulig. Erik Colban fungerte også som en rådgiver og ekspert ikke bare for høykommissæren eller representantene fra Polen og Danzig, men også for generalsekretæren. Han ga råd på bakgrunn av hans juridiske kompetanse og den innsikten han hadde tilegnet seg gjennom utallige besøk til Fristaten og i møtet med høykommissæren og ulike representanter fra Polen og Danzig. Årsaken til at forholdet mellom Drummond og Colban var godt, som kom til synet gjennom deres hyppige korrespondanse, enighet, evner til å samarbeide og rådgiving, kan ha vært at Drummond tidlig

ga Colban friheten og tilliten til å utføre direktørarbeidet på sin egen måte. Jeg har ikke funnet noen dokumenter som sier at denne friheten ble innskrenket, samtidig som jeg heller ikke har funnet noen dokumenter som forteller at Colban burde ha utført arbeidet på en annen måte enn han gjorde. Drummond må på den måten ha vært fornøyd med Colbans arbeid. For Drummond var det viktig at de som var ansatt i Sekretariatet ble internasjonale arbeidere og ikke jobbet på vegne av sine nasjoner.

Etter å ha analysert korrespondansen og saksdokumentene mellom Colban og Drummond har jeg kun funnet kilder som tyder på at Colban var en internasjonal byråkrat i arbeidet med Fristaten Danzig. Årsaken til den gode relasjonen mellom Colban og Drummond finnes det kanskje ikke noe endelig svar på, men det var muligens troen på Folkeforbundets fredsprosjekt som var den viktigste grunnmuren i relasjonen mellom dem. Colban sitt syn på Folkeforbundets mål om en fredeligere verden vil bli tatt opp i sjette kapittel av denne oppgaven. I de to neste kapitlene vil jeg bekrefte eller avkrefte om Colban virkelig var en internasjonal byråkrat. For å kunne gjøre dette vil jeg i neste kapittel analysere Colban sin relasjon til det norske utenriksdepartementet.

5.0. ERIK COLBANS RELASJON TIL DET NORSKE UTENRIKSDEPARTEMENTET

I dette kapitlet vil jeg undersøke Erik Colbans relasjon til det norske utenriksdepartementet som er et sentralt tema knyttet til problemstillingen. Dette vil jeg gjøre ved å analysere korrespondansen mellom Colban og utenriksdepartementet fra *Utenriksdepartementets arkiv* i perioden 1920-1927. I *Utenriksdepartementets arkiv* i perioden 1920-1927 er det generelt lite kildemateriale som kan si noe om relasjonen mellom Colban og Norge. På grunn av dette har jeg også analysert hva de norske avisartikler har skrevet om Colban i tidsperioden. Dette vil kunne gi et annet perspektiv på Colban og hans arbeid i Folkeforbundet. På dette grunnlaget vil kapitlet svare på spørsmålet: *Hva forteller Erik Colban sin relasjon til det norske utenriksdepartementet og den norske pressen om Colbans arbeid med Fristaten Danzig?*

5.1. Erik Colbans korrespondanse med det norske utenriksdepartementet

Formålet med dette kapitlet er å analysere korrespondansen mellom Erik Colban og den norske utenriksstjenesten. Dette har jeg gjort ved å analysere dokumenter og korrespondanse fra *Utenriksdepartementets arkiv*. Dokumentene i dette arkivet fra perioden 1920-1927 inneholder generelt lite som kan si noe om relasjonen mellom Colban og Norge. Dette har gjort det utfordrende å si noe helt sikkert om deres relasjon. Men det finnes likevel noe materiale som tyder på at deres relasjon var god.

Da generalsekretær Sir Eric Drummond skulle sette sammen et internasjonalt sekretariat i 1919 presiserte han at Sekretariatets personell skulle jobbe for Folkeforbundet og ikke for sine nasjoner. På den måten ble de internasjonale arbeidere og ikke nasjonale.¹⁷⁷ Da Colban aksepterte Drummond sitt tilbud om å bli direktør for den administrative kommisjonen forlot han samtidig stillingen sin i det norske utenriksdepartementet.¹⁷⁸ Siden Colban hadde gått ut av den norske utenriksstjenesten og ble en internasjonal ansatt i Sekretariatet kunne han i teorien ikke motta instruksjoner eller bli påvirket av det norske utenriksdepartementet.

Dette betyr likevel ikke at de ikke hadde noen form for kontakt eller kommunikasjon mens Colban var direktør i Sekretariatet. Allerede i perioden 1920-1921 involvert Colban det

¹⁷⁷ League of Nations. (1930). *Ten Years of World co-operation*. League of nations secretariat. s.16

¹⁷⁸ Colban, E. (1952). *Femti år*. Aschehoug. s. 65

norske utenriksdepartementet i utvelgelsen av to høye internasjonale stillinger: en visepresident i Saar-området og en medarbeider til høykommissæren i Danzig. Presidenten for Saar-territoriets høyesterett, Professor Nippold, spurte Colban privat om å undersøke om det fantes en dyktig norsk jurist som kunne passe til stillingen som visepresident i høyesterettsdomstolen. Nippold presiserte også at denne kandidaten måtte beherske det tyske språket og ha god kjennskap til den tyske retten.¹⁷⁹ Colban henvendte seg vider til ekspedisjonssjef Wollebæk i det norske utenriksdepartementet slik at de kunne finne den rette kandidaten.¹⁸⁰ Det sammen skjedde i 1921 da høykommissær Haking spurte Colban privat og fortrolig om han kunne finne en norsk kandidat til stillingen som høykommissærens nærmeste og stedfortreder dersom høykommissæren var fraværende.¹⁸¹ Colban ga denne forespørselen videre til utenriksministeren slik at han kunne finne den rette kandidaten til stillingen.¹⁸²

Disse brevene visert at Erik Colban ble involvert i utvelgelsesprosessen til disse to stillingene. I begge tilfellene ble Colban spurt privat av Nippold og Haking. Han hadde muligheten til å legge frem egne kandidater, men han valgte heller å involvere det norske utenriksdepartementet i begge tilfellene. Det kan være flere årsaker til hvorfor han gjorde dette. På den ene siden kan han ha involvert Norge for å samarbeide med den norske utenriktjenesten siden stillingene var av en høy internasjonal karakter der kandidatene potensielt kunne ha stor innflytelse på det internasjonale arbeidet. Siden dette var to store internasjonale stillinger som trengte gode norske kandidater, er det naturlig å tenke at den norske utenriktjenesten ønsket å anbefale de beste personene som ville fremstille Norge på en god måte. På den andre siden kan Colban ha involvert Norge fordi han ville fordele ut ansvaret om å finne den rette kandidat. Årsaken til at han ville gi fra seg ansvaret for dette kan ha vært at han ikke ønsket dette ansvaret eller at han ikke hadde tid til å finne de rette kandidatene. Prosessen med å finne de rette kandidatene ville tatt mye tid og ville innebære mye korrespondanse og undersøkelser både av og med flere gode kandidater. Han kan også ha gitt ansvaret videre til utenriksdepartementet for å holde seg utenfor denne avgjørelsen for å være tro til sin stilling som en internasjonal byråkrat som ikke jobbet på vegne av Norge. Hans motiv for å samarbeide med Norge i disse utvelgelsene var mest sannsynlig en kombinasjon av at han både ville samarbeide med den

¹⁷⁹ UD, Boks 6064, «Telegram i forbindelse med stilling som visepresident i Saar-territoriets høyesterett», 6. oktober 1920

¹⁸⁰ UD, Boks 6064, «Telegram i forbindelse med stilling som visepresident i Saar-territoriets høyesterett», 6. oktober 1920

¹⁸¹ UD, Boks 6051, «brev til Johannesen fra von Tangen angående stilling som medarbeider til høykommissæren i Danzig», 5. februar 1921

¹⁸² UD, Boks 6051, «brev til Johannesen fra von Tangen angående stilling som medarbeider til høykommissæren i Danzig», 5. februar 1921

norske utenriktstjenesten da også han var opptatt av at Norge skulle bli godt fremstilt i verden, og at han ikke hadde tid og lyst til å ta på seg hele dette ansvaret alene.

I perioden 1922-1923 ble det tatt opp mange saker om Fristaten Danzig i Folkeforbundsrådet. I 1923 oppstod den første store krisen i Fristaten Danzig som handlet om forholdet mellom Polen og Danzig.¹⁸³ Dette var en krise som ble et resultat av at Polen, helt siden opprettelsen av Fristaten, hadde ment at bestemmelsene i Versaillestraktaten ikke var fulgt i praksis. Dette gjorde situasjonen for polakkene i området spesielt vanskelig.¹⁸⁴ Hendelsene i 1923 var et resultat av en utvikling der polakkenes rettigheter i området ikke ble håndhevet. Å følge opp at bestemmelsene i Versaillestraktaten og andre avtaler mellom Polen og Danzig var en helt sentral arbeidsoppgave for Erik Colban og hans kommisjon.

Perioden frem til 1923 var preget av en økende spenning mellom den polske og tyske befolkningen i Danzig. Til tross for dette finnes det ingen dokumenter mellom det norske utenriksdepartementet og Colban i perioden 1922-1923. Siden det ikke finnes noen korrespondanse mellom partene om Danzig i perioden kan det være et bevis på at den norske utenriktstjenesten ikke prøvde å påvirke Colban sitt arbeid med Fristaten Danzig i dette tidsrommet. Det kan være flere årsaker til dette. En mulig årsak kan være at Colban i denne perioden arbeidet helt i tråd med Norges interesser, og at han arbeidet på en måte som var med på å fremstille Norge slik det norske utenriksdepartementet ønsket å bli fremstilt. En annen mulig årsak til at de ikke påvirket Colban kan ha vært at Colbans arbeid i denne perioden ikke truet Norges interesser eller sikkerhet. En siste årsak kan ha vært at det norske utenriksdepartementet ønsket å respektere Drummonds bestemmelser om at direktørene av Sekretariatet skulle være internasjonale arbeidere. Mest sannsynlig er grunnen til at det norske utenriksdepartementet ikke påvirket Colbans arbeid at han var et godt ansikt utad for Norges fredsarbeid fordi han arbeidet med harmløse temaer som ikke truet Norges interesser eller sikkerhet.

I 1925 oppstod den andre store konflikten mellom Polen og Danzig i Fristaten Danzig. Denne hendelsen handlet om at polakkene satte opp polske postkasser i Fristatens område. Disse postkassene skulle bare sende post til og fra Polen. Tyskerne i området reagerte på de nyopprettede postkassene ved å male dem i det gamle tyske rikets farger. Dette skapte videre reaksjoner fra polsk side. Konflikten eskalerte og høykommissøren trengte hjelp fra Folkeforbundet til å løse konflikten. Erik Colban ble også sendt til Danzig av Folkeforbundet

¹⁸³ Kimmich, C. M. (1968). *The Free City of Danzig: Danzig and German Foreign Policy: 1919-1934*. Yale University Press. s.56

¹⁸⁴ UD, Boks 6053, «Brev til Utenriksdepartementet fra norsk representant i Polen», 1923

for å hjelpe med å løse konflikten.¹⁸⁵ Den norske avisen *Norges Handels og Sjøfartstidende* har tittelen *Colban i Danzig*. I avisartikkelen står det skrevet:

Direktør Colban i Nationers Forbund er nu i Danzig for at bilægge konflikten. Han har i sakens anledning ogsaa vært i Warschau. «Timers» mener utsiktene er gode for løsnings av den spændte situation.¹⁸⁶

Denne avisartikkelen viser at Colbans arbeid som direktør for administrative kommisjoner og befolkningsminoriteter innebar reising for å hjelpe til med å løse konflikter. Han kunne være bortreist så mye som seks måneder per år.¹⁸⁷ Resing var en viktig del av Colbans arbeid som direktør og noe han brukte mye tid på. Reisingen var med på å gi han en helhetlig situasjonsforståelse av sakene innenfor hans avdeling. Konflikten mellom Polen og Danzig om postkassene som hadde blitt opprettet var så viktig at den ble dekket av den norske pressen. Til tross for at saken ble tatt opp i norske aviser hadde ikke det norske utenriksdepartementene noen kommentarer til saken verken i avisene eller i *Utenriksdepartementets arkiv*. Utenriksdepartementene har heller ikke i denne saken forsøkt å påvirke Colbans arbeid. En mulig årsakene til dette var at Erik Colban arbeidet helt i tråd med Norges interesser, og at han arbeidet på en slik måte som gjorde at han fremstilte Norge på en god måte. I likhet med hendelsene i 1923 innebar også hendelsene i 1925 et arbeid for Colban som ikke truet Norges interesser eller sikkerhet. Det kan derfor ikke ha oppstått noe behov for noen kommentarer eller irettesettelse fra den norske utenriksstjenesten.

Det som finnes av dokumenter og korrespondanse mellom Colban og det norske utenriksdepartementet uttrykker at deres relasjon var god. Dette kommer frem ved at Colban allerede i 1920 involvert det norske utenriksdepartementet i ansettelsesprosessen av to høye internasjonale stillingen både i Saar og Danzig. Korrespondansen mellom Colban og utenriksdepartementet som finnes i perioden 1920-1927 tyder på at det norske utenriksdepartementet lot Colban arbeide med sakene knyttet til Fristaten Danzig uten påvirkning fra dem. En mulig årsak til dette var at Colbans arbeid med Fristaten Danzig ikke truet Norges interesser eller sikkerhet. En annen mulig årsak kan ha vært at Colban fremstilte Norge på en god måte og at han arbeidet helt i tråd med Norges utenrikspolitiske interesser.

¹⁸⁵ UD, Boks 6053, «Colban i Danzig», avisartikkel fra *Norges Handels og Sjøfartstidende*.17. januar 1925

¹⁸⁶ UD, Boks 6053, «Colban i Danzig», avisartikkel fra *Norges Handels og Sjøfartstidende*.17. januar 1925

¹⁸⁷ MacFadyen et al., 2019, s. 151-152

Kombinasjonen av dette gjorde at han kunne arbeide som en internasjonal byråkrat som jobbet på vegne av Folkeforbundet og ikke på vegne av det norske utenriksdepartementet.

5.2. Den norske pressen: Valget av den neste høykommissæren i Danzig

Siden det finnes lite korrespondanse mellom Colban og det norske utenriksdepartementet i perioden 1920-1927 er det nødvendig med et annet perspektiv som kan fortelle noe om Colbans arbeid med Fristaten Danzig ivaretok eller respekter norske interesser eller om han virkelig var en internasjonal byråkrat som jobbet på vegne av Folkeforbundet. Dette perspektivet kommer fra den norske pressen. Den første avisartikkelen som kan være med på å svare på dette er skrevet i Aftenposten 15. november 1920 og har tittelen: *Danzig atter fristad. Bliver den nye overkommisær en nordmann. Spørsmålet afgjøres i Genf i den nærmeste fremtid.* I siste avsnittet av avisartikkelen står det følgende:

Som tidligere kortlig nævnt, skal der udnævnes ny overkommisær. I en meddelelse herom fra Genf i dag heder det, at valget vil falde paa en neutral magt, sandsynligvis paa en af de skandinaviske stater og specielt nævnes Norges navn. Den endelige afgjørelse er dog endelig ikke truffet. Men vil huske, at den nordmann, det her er tale om, er fhv. Generalkonsul Colban, som nu er chef for den administrative afdeling i Nationernes Forbunds sekretariat.¹⁸⁸

Denne avisartikkelen fortalte at det i 1920 skulle velges en ny høykommissær i Fristaten Danzig og at det endelige valget kunne falle på nordmannen Erik Colban.¹⁸⁹ Ifølge avisartikkelen kunne Erik Colban bli tilbudt stillingen fordi forsamlingen ønsket en person fra et av de nøytrale skandinaviske landene. *Dagbladet* publiserte også en artikkel om den sammen saken dagen etter. Denne artikkelen hadde tittelen: *Skal Norge overta det militære forsvar av Danzig havn? Mulighet for en norsk overkommisær i Danzig.* I avisartikkelen stod det videre at Tower var ferdig i stillingen som høykommissær i Danzig og at det derfor skulle velges en ny høykommissær.¹⁹⁰ *Dagbladet* fortalte videre:

¹⁸⁸ UD, Boks 6051, «Danzig atter fristad. Bliver den nye overkommisær en nordmann. Spørsmålet afgjøres i Genf i den nærmeste fremtid.». avisartikkel fra Aftenposten. 15. november 1920.

¹⁸⁹ UD, Boks 6051, «Danzig atter fristad. Bliver den nye overkommisær en nordmann. Spørsmålet afgjøres i Genf i den nærmeste fremtid.». avisartikkel fra Aftenposten. 15. november 1920.

¹⁹⁰ UD, Boks 6051, «Skal Norge overta det militære forsvaret av Danzig havn? Mulighet for en norsk overkommisær i Danzig». Avisartikkel fra *Dagbladet* 16. november 1920

Valget vil falle paa en nøytral makt, sannsynligvis paa en av de skandinaviske stater og spesielt nevnes Norges navn. Den endelige avgjørelsen er dog ikke truffet. Et Wolff-telegram meddelte som erinres for nogen dager siden, at Colban var utsett til overkommisær i Danzig.¹⁹¹

Aftenposten og Dagbladet skrev om den samme saken fra 1920. De forteller begge om hva som foregikk i Genève og at utvelgelsesprosessen av en ny høykommisær i Danzig var i gang. Det som gjør denne saken interessant fra et norsk perspektiv er at nordmannen Erik Colban kunne bli tilbudt stillingen som den neste høykommisæren dersom det ville bli vedtatt i forsamlingen. I *Utenriksdepartementets arkiv* finnes det ingen dokumenter som tar for seg Colbans kandidatur til denne stillingen utenom disse avisartiklene. Men utenriksdepartementet valgte å kommentere saken 16. november 1920 til *Dagbladet* på følgende måte:

Paa forespørsel meddeler utenriksdepartementet, at det ennu ingen meddelelse har faatt om saken, og at departementet paa det nuværende tidspunkt ikke ønsker aa uttale sig om hvilket standpunkt det eventuelt vil ta til saken.¹⁹²

Den 28. november 1921 stod det skrevet i Morgenbladet: *Colban neppe overkommisær i Danzig*.¹⁹³ Avisartikkelen forteller videre at Folkeforbundets Rådsmøte i dag var av stor interesse da det blant annet ville bli bestemt hvem som skulle ta over stillingen som høykommisær i Fristaten Danzig. I avisartikkelen stod det videre: «Et forlydende i tyske blade om at nordmanden Colban er utset hertil medfører neppe riktighet».¹⁹⁴ Ifølge *Morgenbladet* var ikke Erik Colban en kandidat til høykommisærstillingen slik som *Aftenposten* og *Dagbladet* hadde skrevet om et par uker tidligere. *Morgenbladet* sin sak om at Colban ikke var en reell kandidat til høykommisærstillingen ble også bekreftet i et brev til utenriksministeren fra 3. desember 1920. Dette brevet forteller videre at professor Nansen hadde blitt spurt om han var villig til å overta vervet som høykommisær i Danzig, men at han svarte nei til dette.¹⁹⁵ I brev til utenriksministeren står det videre: «Colbans kandidatur, som har vært omtalt i norske aviser,

¹⁹¹ UD, Boks 6051, «Skal Norge overta det militære forsvaret av Danzig havn? Mulighet for en norsk overkommisær i Danzig». Avisartikkel fra *Dagbladet* 16. november 1920

¹⁹² UD, Boks 6051, «Skal Norge overta det militære forsvaret av Danzig havn? Mulighet for en norsk overkommisær i Danzig». Avisartikkel fra *Dagbladet*, 16. november 1920

¹⁹³ UD, Boks 6051, «Colban neppe overkommisær i Danzig. Oberst Chardigny chef for Vilna-styrken», Avisartikkel *Morgenbladet* 28. november 1920

¹⁹⁴ UD, Boks 6051, «Colban neppe overkommisær i Danzig. Oberst Chardigny chef for Vilna-styrken». Avisartikkel fra *Morgenbladet*, 28. november 1920

¹⁹⁵ UD, Boks 6051, Brev til utenriksministeren Michelet angående stillingen som høykommisær. 3. desember 1920

siger ikke at have været for alvor paa tale».¹⁹⁶ Til tross for at flere norske aviser hadde trykt saker om Erik Colbans kandidatur til høykommissær stillingen i Danzig, var Colban aldri en reell kandidat i følge *Morgenbladet* og brevet til utenriksministeren.

Erik Colban ble aldri høykommissær i Danzig. Han ble heller værende i stillingen som direktør for administrative kommisjoner og befolkningsminoriteter frem til 1927. En årsak til at Colban aldri ble høykommissær i Danzig kan ha vært på grunn av det norske utenriksdepartementets mening om hvilken involvering Norge skulle ha i Folkeforbundets arbeid med Fristaten Danzig. Det norske utenriksdepartementet var ikke interessert i å ha Erik Colban i rollen som høykommissær i Danzig. Det er vanskelig å si noe sikkert om hvorfor Colban ikke var en reell kandidat til denne stillingen og om han i det heletatt var interessert i å være innehaveren av denne posisjonen. Men et mulig svar på disse spørsmålene kan finnes i fire brev mellom Erik Colban, Herman Reimers og utenriksråd Ludvig Cæsar Martin Aubert i 1936. Reimer sendte et brev til Colban der han skrev følgende:

De sa sist, at om nye muligheter kommer op i forbindelse med Folkeforbundet, kunde jeg trygt henvende mig til Dem påny, og det er det jeg nu gjør, denne gang for å be om Deres vennlige intervensjon til fordel for mitt kandidatur til Höikommissærstillingen i Danzig. Det er ikke-hvad jeg straks gjør oppmerksom på-noe offisielt norsk kandidatur. I betraktning av de særlig vanskelige og delikate forhold i Dantzig har nemlig regjeringen funnet det riktig å forholde sig passiv og ikke gå inn for noe særlig kandidatur.¹⁹⁷

Ifølge dette brevet fra Reimer ønsket ikke den norske regjeringen å ha noe norsk kandidat til høykommissær stillingen i Danzig i 1936. Til tross for at den norske regjeringen ikke ønsket en nordmann i denne stillingen sendte Reimers et brev til Colban der han lurte på om Colban kunne fremme hans kandidatur til denne stillingen. I dette brevet fremstiller Reimers den norske regjeringen som passiv. Den norske regjeringens holdning til spørsmålet om en norsk kandidat til høykommissærstillingen var i 1936 den samme som *Morgenbladet* hadde skrevet om i 1920 og slik brevet til utenriksministeren fremstilte regjeringen. Den norske regjeringen hadde altså den samme holdningen i 1920 som i 1936 til høykommissærkandidaturet. Reimers fortalte vider til Colban at hans kandidatur kunne regne med å få en del støtte fra Hambro, Anker, Avenol, Walters, Sandler, Delbos og Krabbe i

¹⁹⁶ UD, Boks 6051, Brev til utenriksministeren Michelet angående stillingen som høykommissær. 3. desember 1920

¹⁹⁷ UD, Boks 6056, brev fra Herman Reimers til Erik Colban 12. oktober 1936

Genève.¹⁹⁸ Men Reimers skrev videre at han fortsatt var avhengig av Colbans hjelp for å kunne bli kandidat på følgende måte:

Imidlertid sier Anker i et brev idag, at det vil være av megen betydning, om De kunde tale min sak til rette vedkommende i London-vel da i Foreign Office, og at det vel måtte kunne skje privat og underhånden, selv om den norske regjering ikke offisielt går inn for noe norsk kandidatur.¹⁹⁹

I dette brevet spurte Reimers Colban om han kunne fremme Reimers kandidatur til de rette personene i The Foreign Office i London og at det var viktig at dette skjedde privat og i all hemmelighet siden den norske regjeringen ikke ønsket noen norsk kandidat til stillingen. Colban svarte Reimer så fort han fikk brevet og skrev at han ikke trodde Hambro var blitt helt satt inn i situasjonen når det kom til utnevnelsen av høykommissær i Danzig, når han mente at Colban kunne ta saken opp underhånden og privat med Foreign Office. Colban forklarte situasjonen videre på denne måten:

Det politiske spørsmål som foreligger er nemlig ikke spørsmålet om hvem der skal bli Lesters efterfølger i Danzig, men snarere spørsmålet om hvilken stilling høikommissæren skal ha.²⁰⁰

Colban skrev videre at han trodde høykommissærstillingen ville forsvinne og erstattes av et direkte samarbeid mellom myndighetene i Danzig og Polen.²⁰¹ Videre forteller han at han tar en risiko dersom han skulle fremme Reimers kandidatur til the Foreign Office på denne måten:

Og jeg skulde anta at man både i Warszawa og i Berlin lett kunde se på det med adskillig misfornöielse, hvis jeg, som har stått i et mangeårig nært forhold til Danzig-sakene, nu uttalte meg om en eller annen kandidat og derved indirekte gav uttrykk for den tanke at stillingen burde opprettholde. Hvor forsiktig jeg enn måtte være, og hvor mange forbehold jeg enn måtte ta, så vilde den nökne kjensgjerning at jeg optrådte med et forslag meget lett kunne gi anledning til mistydning.²⁰²

Colban skrev videre at det for han som Norges representant i London, ville vært uunngåelig at selv den mest personlige henvendelsen fra han ville bli tolket som gjort med den

¹⁹⁸ UD, Boks 6056, brev fra Herman Reimers til Erik Colban 12. oktober 1936

¹⁹⁹ UD, Boks 6056, brev fra Herman Reimers til Erik Colban 12. oktober 1936

²⁰⁰ UD, Boks 6056, brev fra Erik Colban til Herman Reimers 14. oktober 1936

²⁰¹ UD, Boks 6056, brev fra Erik Colban til Herman Reimers 14. oktober 1936. s.1

²⁰² UD, Boks 6056, brev fra Erik Colban til Herman Reimers 14. oktober 1936 s. 2

norske regjeringens samtykke eller i tråd med regjeringens instruksjoner.²⁰³ Colban la også til at han ville vært glad om valget falt på Reimers og skrev videre: «Men jeg må altså dessverre nøies med et sånt rent platonisk ønske, uten å kunne gjøre noe mere, når nu engang den norske regjering har bestemt sig for å stå utenfor saken».²⁰⁴ Colban videresendte denne korrespondansen med Reimers til utenriksråd Aubert. Her la han også til et brev til Aubert der han skrev at han var redd for at Reimers ville synes at han var altfor engstelig for å gripe inn, men at dette var den riktige måten å se på saken.²⁰⁵ Colban skrev videre:

Jeg husker at da det henimot julen 1920 var tale om at jeg skulde bli High Commissioner i Danzig-Frankrikes og Polens delegerte i Folkeforbundets Råd spurte om jeg var villig-, og da de norske aviser bragte melding om dette, så erklærte statsminister Gunnar Knudsen at regjeringen ikke vilde ha noensomhelst med saken å gjøre. Det er altså ikke første gang at den norske regjering finner det forsiktigst å holde sig unna enhver befatning med dette ømtolige spørsmål.²⁰⁶

I dette brevet til utenriksråd Aubert skrev Colban at den norske regjeringen hadde den samme holdningen til høykommissærstillingen i 1920, da Colban var kandidat, som de hadde i 1936. Dette brevet tyder på at avisartiklene fra *Aftenposten* og *Dagbladet* i 1920 om at Colban kunne bli den neste høykommissæren i Danzig, var riktig og at Colban var en reell kandidat, men at statsminister Gunnar Knudsen ikke ønsket noen nordmann i denne stillingen. Som vist tidligere i dette delkapittelet var ikke Erik Colban en kandidat til høykommissærstillingen i følge *Morgenbladet*, slik som *Aftenposten* og *Dagbladet* hadde skrevet om et par uker tidligere. Brevet fra Colban til Aubert kan gi en mulig forklaring på hvorfor Colban ikke lengre var en kandidat til høykommissær stillingen og viser hvordan den norske regjeringen valgte å forholde seg til spørsmålet. Colban mente i dette brevet at den norske regjeringen ikke ville ha noe med saken og gjøre og ønsket å holde seg unna dette spørsmålet. Dette kan tyde på at den norske regjeringen sin holdning var forsiktig og passiv i spørsmålet om en kandidat til høykommissærstillingen i Danzig. Utenriksråd Aubert leste brevene mellom Colban og Reimer angående høykommissærstillingen i Danzig og svarte:

Din stilling til spørsmålet om å støtte Reimers' kandidatur faller helt sammen med den norske regjeringens opfatning. Jeg har for noen tid siden, mens vår delegasjon var i Geneve-undtagen utenriksminister Koht som da var hjemme-telefonert til delegasjonen at den norske regjering ikke

²⁰³ UD, Boks 6056, brev fra Erik Colban til Herman Reimers 14. oktober 1936 s. 2

²⁰⁴ UD, Boks 6056, brev fra Erik Colban til Herman Reimers 14. oktober 1936. s.3

²⁰⁵ UD, Boks 6056, brev fra Erik Colban til utenriksråd Aubert 14. oktober 1936

²⁰⁶ UD, Boks 6056, brev fra Erik Colban til utenriksråd Aubert 14. oktober 1936

önsker å gå inn for nogen norsk kandidat til stillingen. Kohts begrunnelse for dette var at han i det hele tatt nærmest var av den oppfatning at det i lengden vilde være vanskelig å opretholde det nuværende systemet i Danzig. Han mente derfor at man måtte overlate til stormaktene å ordne med saken.²⁰⁷

I dette brevet skrev Aubert at Colban sitt svar til Reimer faller sammen med den norske regjeringens oppfatning. Aubert skrev her at den norske regjeringen ikke ønsket å gå inn for noen norsk kandidat til denne stillingen. Og at man måtte overlate saken til stormaktene. Aubert la til slutt til i brevet at han hadde vist korrespondansen til utenriksministeren som ikke hadde noe han ville legg til.²⁰⁸ Brevvekslingen mellom Reimers og Colban, og Colban og Aubert om høykommissærstillingen i Danzig er med på å forklare hva som var Norges interesser i mellomkrigstiden og hvordan relasjonen mellom Colban og det norske utenriksdepartementet var i mellomkrigstiden. Kildematerialet sier ingenting om Colban var interessert i å være høykommissær i Danzig eller om han ikke var det, men det er mye som tyder på at han hadde støttet en nordmann i denne stillingen. Ifølge kildematerialet om denne høykommissærsaken var ikke Colban en reell kandidat til stillingen som høykommissær i 1920 fordi den norske regjeringen ikke ville ha noe med saken å gjøre til tross for at Colban sitt kandidatur så ut til å være støttet av både Polen og Frankrike. Det norske utenriksdepartementets holdning til spørsmålet ser ut til å ha vært uendret i perioden 1920-1936.

5.3. Den norske pressen: Colbans innflytelse i Folkeforbundet

Flere norske aviser fra mellomkrigstiden har skrevet om Colbans arbeid i perioden 1920-1927. Den norske pressen var interessert i å skrive om Colban, noe som i seg selv viser at Colbans arbeid var viktig og et tema som det norske folket var interessert i å vite mer om. Colban var en nordmann plassert høyt i Folkeforbundets hierarki. Det var derfor interessant for den norske pressen å formidle hans arbeid til det norske folket. Medias oppdrag handlet i stor grad om å fremme nordmenn i utlandet. I de norske avisene fra mellomkrigstiden fant jeg ingen som hadde skrevet noe negativt om Colban sitt arbeid i Folkeforbundet. Avisartiklene jeg har sett på har fremstilt Colban som en dyktig diplomat som klarte å arbeide med kompliserte problemer i Europa på en god måte. Avisene var mulig interessert i å vise det norske folket hvilket arbeid

²⁰⁷ UD, Boks 6056, brev fra utenriksråd Aubert til Erik Colban 16. oktober 1936

²⁰⁸ UD, Boks 6056, brev fra utenriksråd Aubert til Erik Colban 16. oktober 1936

Colban gjorde og hvor dyktig han var. Dette kommer frem i en avisartikkel i *Norgesposten* fra 1926 der det står skrevet følgende:

Direktør Colbans avdeling i folkeforbundets sekretariat omfatter administrationen av fristaten Danzig, Saardistriktet og alle minoritetsspørsmål. Det er med andre ord mest omtalelige saker i europeisk politikk som han har beskjøftet sig med, siden folkeforbundets grunnleggelse, og raadets beslutning om at fornye hans kontrakt viser, hvorledes hans arbeide vurderes av dem, som er mest kompetente til at bedømme det.²⁰⁹

I denne avisartikkelen fremstiller Colban sitt arbeid i Sekretariatet på en god måte. Og at Rådets beslutning om å fornye Colban sin direktørkontrakt viser at Rådet var fornøyd med Colban sitt arbeid i organisasjonen. En annen avisartikkel i *Nordisk Tidende* fra 11. mars 1926 har tittelen: «En betydelig norsk Diplomat: Erik Colban regnes for «en av Folkeforbundssekretariatets fire Store»». I denne avisartikkelen står det skrevet: «Han kan bare passe på at Versaillesstraktatens minoritetsbestemmelser blir overholdt. Og det gjør han med diplomatisk smidighet, men også med fryktløshet, som det står respekt av».²¹⁰ Også i denne avisartikkelen ble Erik Colban og hans arbeid i Sekretariatet fremstilt på en god måte. Samtidig blir Colban beskrevet som en person med diplomatisk smidighet og fryktløshet.

I tillegg til disse to avisartiklene finnes det også en tekst i *Nordmanns-forbund* fra 1930 som handler om Colban og hans liv. Colban blir beskrevet som følgende: «Hans gode hode og store arbeidsevne, hans rike erfaring først som diplomat og senere som en av de ledende embedsmænd i Folkeforbundet og ikke mindst hans noble og elskverdige personlighet gir ham ypperlige forutsetninger for ministerposten i Paris».²¹¹ Videre i denne teksten står det skrevet at han i 1919 fikk stillingen som direktør for minoritetsavdelingen, et av de viktigste departementene i Folkeforbundets sentraladministrasjon. Nordmanns-forbund var en forening for nordmenn bosatt i utlandet. I 1930 hadde et hefte fra *Nordmanns-forbund* skrevet om Erik Colban og beskrevet hva som innebæres for å lykkes i stillingen som direktør på denne måten:

Denne vanskelige posten stillet de største krav til indehaverens arbeidskraft, smidighet og forhandlingsevne. Men Colban viste sig at være “the right man at the right place”. Colbans 10-aarige

²⁰⁹ Norgesposten. (1926, 17. juni). *En nordmand som gjør sit land ære: Direktør Erik Colban gjenvælt som chef for Folkeforbundets Minoritetsavdeling*. s.9. (Sist lastet ned 28. mars 2024) <https://www.nb.no/items/4b725dcf9db90b640d68cc2cbb4e97e8?page=8>

²¹⁰ Nordisk Tidende. (1926, 11. mars). *En betydelig norsk Diplomat: Colban regnes for «en av Folkeforbundssekretariatets fire Store»*. s.8. (Sist lastet ned 29. mars 2024) <https://www.nb.no/items/a8adc9d6036225770200549ff5f915f1?page=7>

²¹¹ Nordmanns-forbundet. (1930). *Landsmænd: Erik Colban*. s.258. (Sist lastet ned 29. mars 2024) <https://www.nb.no/items/82355fcc03482978d94de187d77675c6?page=263>

virksomhet i Folkeforbundet har gitt ham et kjennskap til den internasjonale politikken som neppe noen anden nulevende nordmand. Han kjenner ut og inn alle den storpolitiske labyrintens hemmelige ganger.²¹²

Disse avisartiklene fremstiller hvordan Erik Colban arbeidet i Sekretariatet. Disse tekstene har til felles at de fremstilte Colban som en dyktig diplomat som arbeidet med vanskelige temaer i den administrative kommisjonen og om temaer knyttet til befolkningsminoriteter på en god måte. I disse tekstene ble Colban beskrevet som den rette og kompetente mannen til disse stillingene. Colban ble beskrevet av avisartiklene som en smidig og fryktløs diplomat. Samtidig som han var klok, arbeidsom, nobel, elskverdig og hadde gode forhandlingsevner. Jeg har ikke funnet noen tekster som fremstilte Colban og Colban sitt arbeid negativt i mellomkrigstiden. Ut fra kildematerialet er det grunnlag for å si at Colban ble godt fremstilt av pressen i mellomkrigstiden samtidig som han ble et ansikt utad for Norges arbeid for en fredeligere verden.

5.4. Konklusjon

Det som fantes av kildemateriale i *Utenriksdepartementets arkiv* gir uttrykk for at Erik Colban hadde en god relasjon til den norske utenriktjenesten og den norske regjeringen mens han arbeidet i Sekretariatet. Colban ønsket å involvere den norske utenriktjenesten i Folkeforbundet og avgjørelser han skulle ta. Dette kan sees da Colban ble spurt privat om han kunne komme med noen norske kandidater til visepresidentstillingen i Saar-området og en stilling som medarbeider til høykommissæren i Danzig. Ansvarer om å finne to norske kandidater til dette ga han videre til det norske utenriksdepartementet.

I perioden 1920-1927 finnes det ingen dokumenter som tyder på at det norske utenriksdepartementet eller den norske regjeringen forsøkte å påvirke Colban eller gi han instruksjoner på hvordan han skulle arbeide i Sekretariatet. Dermed kunne Colban ta avgjørelser i sin kommisjon uten å ta hensyn til hva den norske regjeringen mente om de ulike sakene. Ut fra kildematerialet fra perioden er det mye som tyder på at Erik Colban jobbet uten påvirkning fra Norge og at Norge arbeidet uten påvirkning fra Colban. Men i 1936 kritiserte Colban den norske regjeringen for å være for passive da de ikke ønsket å ta på seg ansvaret ved å ha en nordmann i stillingen som høykommissær i Danzig. I denne saken kritiserte Colban regjeringens holdning til saken helt siden 1920, da Colban selv var kandidat til denne stillingen. Med dette viste

²¹²Nodmanns-forbundet. (1930). *Landsmænd: Erik Colban*. s.259. (Sist lastet ned 29. mars 2024)
<https://www.nb.no/items/82355fcc03482978d94de187d77675c6?page=263>

Colban at den norske regjeringens holdning og ønske om å ta dette ansvaret ikke var til stede og forble uendret i perioden 1920-1936. Colbans kritikk av den norske regjeringen kan vise at han mente at Norge var for passive og at han ønsket at den norske regjeringen skulle ta på seg mer ansvar og var egnet til å ta på seg dette ansvaret. Dette kan videre tyde på at Erik Colban mente at Norges politiske interesser var for passive og forsiktige. Kildematerialet viser også at Colban involverte det norske utenriksdepartementet i Folkeforbundsarbeidet da det var hensiktsmessig. Men hovedsakelig jobbet Colban uten påvirkning fra den norske regjeringen. Jeg har ikke funnet noen dokumenter som tyder på at han gjennom arbeidet i Sekretariatet var spesielt opptatt av å ivareta eller respektere Norges interesser.

Den norske pressen gir et annet perspektiv på Colban og Colbans arbeid i Folkeforbundet. Disse tekstene har til felles at de fremstilte Colban som en dyktig diplomat som arbeidet med vanskelige temaer i den administrative kommisjonen og om temaer knyttet til befolkningsminoriteter på en god måte. I disse tekstene ble Colban beskrevet som den rette og kompetente mannen til disse stillingene. Colban ble beskrevet av avisartiklene som en smidig og fryktløs diplomat. Samtidig som han var klok, arbeidsom, nobel, elskverdig og hadde gode forhandlingsevner. Jeg har ikke funnet noen avisartikler eller tidsskrifter som fremstilte Colban og hans arbeid negativt i mellomkrigstiden. Utfra kildematerialet er det grunnlag for å si at Colban ble godt fremstilt av pressen i mellomkrigstiden. Det at Colban ble fremstilt på denne måten av pressen kan videre ha gjort han til et ansikt for Norges arbeid i Folkeforbundet og gitt et inntrykket av at Norge var en nasjon spesielt opptatt av fred. Av den norske pressen ble Colban fremstilt som en internasjonal byråkrat som jobbet på vegne av Folkeforbundet.

6.0. ERIK COLBANS ARBEID I FORHOLD TIL NORSKE INTERESSER

I dette kapittelet vil jeg analysere Erik Colbans arbeid i forhold til norske interesser. Dette er et sentralt tema knyttet til oppgavens problemstilling: *Hvordan ble Erik Colban involvert i arbeidet med spørsmål om Fristaten Danzig, og hvorvidt- og eventuelt i hvilken grad- ble det norske utenriksdepartementet trukket inn?* På den måten vil jeg søke å gi svar på om Colban også ivaretok eller respekterte norske interesser, eller om han virkelig var en internasjonal byråkrat som jobbet på vegne av Folkeforbundet. I dette kapitlet vil jeg analysere hvordan Colban forholdt seg til de norske interessene. Dette gjør jeg ved å redegjøre for de generelle trekkene til den norske politikken i mellomkrigstiden. Videre vil jeg analysere Colban sitt syn på denne politikken. På dette grunnlaget vil kapitelet svare på spørsmålet: *Hvilke likheter og ulikheter var det i Colbans og den norske regjeringens syn på norsk politikk i mellomkrigstiden?*

6.1. Generelle trekk ved Norges utenrikspolitikk i mellomkrigstiden

I dette kapitlet vil jeg ikke ta for meg en stor analyse av hvordan Norges utenrikspolitikk i mellomkrigstiden så ut, da dette ville tatt for stor plass i oppgaven. I dette kapittelet vil jeg heller peke på noen generelle trekk ved den norske utenrikspolitikken som forhåpentligvis vil være tilstrekkelig for å kunne si noe om Norges interesser i perioden 1920-1927. Norsk utenrikspolitikk var et forholdsvis nytt fenomen på 1920-tallet. Norge fikk sin egen utenrikstjeneste i 1905 etter unionsoppløsningen med Sverige.²¹³ Da første verdenskrig brøt ut var det, ifølge Reidar Omang en selvfølge at Norge, og de andre nordiske statene, måtte erklære seg nøytrale og bruke de midlene de hadde for å holde seg utenfor stormaktskrigen.²¹⁴ I perioden frem til 1920 ble Norge i stadig økende grad en del av det internasjonale nettverket.²¹⁵ Etter første verdenskrig skulle Norge bli stadig mer involvert i den internasjonale verden mye på grunn av opprettelsen av den internasjonale organisasjonen Folkeforbundet.

Norge ble medlem av Folkeforbundet i 1920, noe som endret Norges utenrikspolitikk.²¹⁶ Odd-Bjørn Fures bok *Mellomkrigstid: 1920-1940* går utfra at de dominerende utenrikspolitiske

²¹³ Omang, R. (1955). *Norsk utenrikstjeneste: Grunnleggende år*. Gyldendal Norsk Forlag. s.7

²¹⁴ Omang, R. (1959). *Norsk utenrikstjeneste II: Stormfulle tider 1913-28*. Gyldendal Norsk Forlag. s.133

²¹⁵ Fure, O. B. (1996). *Mellomkrigstid: 1920-1940*. Universitetsforlaget. s.15

²¹⁶ Stachurska- Kounta, M. (2017). *Norway and the League of Nations 1919-1939: A Small State's Quest for International Peace*. (Doktoravhandling). Universitetet i Oslo. s.43

orienteringslinjene tok form, ble opprettholdt og endret i et samspill mellom dype kontinuiteter og omfattende endringsprosesser på det nasjonale og internasjonale plan.²¹⁷ Fure kom videre frem til at de fleste utenrikspolitiske utfordringene Norge stod ovenfor i mellomkrigstiden kom fra omfattende endringer i den internasjonale økonomiske og politiske ordenen.²¹⁸ En konsekvens av første verdenskrig var at de internasjonale tendensene ble både styrket og svekket i mellomkrigstiden. De internasjonale tendensene ble styrket ved opprettelsen av flere mellomfolkelige institusjoner på den ene siden. Samtidig som første verdenskrig førte til at nasjonalistiske og isolasjonistiske strømninger fikk en større politisk plass. Frem til 1930-tallet var forholdet mellom disse to tendensene et hovedtrekk ved det europeiske statssystemet da de fantes i varierende styrke innenfor alle europeiske land.²¹⁹ I Norge, som var en liten stat i Europa, var den generelle utfordring hvordan man skulle balansere de nasjonale og internasjonale løsningene på Norges saker. Den norske historikeren og professoren Rolf Tamnes kaller dette for «småstatsrealisme» og beskriver det som et generelt trekk ved den norske sikkerhetspolitikk på denne måten:

Viktigst er betydningen av å bli beskyttet av større makter, men også å holde dem på avstand, samt folkeretten og den globale orden som sikkerhetsnett. Vi kan kalle dette for en norsk småstatsrealisme.²²⁰

Norge var en liten stat i verden og det var dermed viktig for den norske staten å både bli beskyttet av stormaktene, og holde dem på avstand for ikke å bli innblandet i stormaktenes konflikter. Norge var avhengige av å være en del av den internasjonale verden for å overleve økonomisk, med tanke på handel, og militært dersom det skulle oppstå krig. Her ble folkeretten og den globale orden Norges sikkerhetsnett. Marta Stachurska-Kounta har i sin doktoravhandling skrevet at opprettelsen av Folkeforbundet var en enestående mulighet for små staten til å kunne kreve uavhengighet og å kunne oppnå ytterligere beskyttelse ved hjelp av Forbundets system for kollektiv sikkerhet. Hun skriver videre at dette gjaldt spesielt for de nye mindre statene som ble opprettet etter at imperiene i Sentral- og Øst-Europa kollapset etter krigen. Men for tidligere nøytrale stater, som Norge, ble medlemskapet sett mer på som en sikkerhetsrisiko enn en sikkerhetsgevinst.²²¹

²¹⁷ Fure, 1996, s. 12

²¹⁸ Fure, 1996, s.12

²¹⁹ Fure, 1996, s.13

²²⁰ Tamnes, R. (2019). Småstatsrealisme i 70 år. *Internasjonal Politikk*, 77 (1), 49-59. s. 49-50

²²¹ Stachurska-Kounta, 2017, s.72

Karl Erik Haug hevder at norsk utenrikspolitikk best kan beskrives som en avskjermingspolitikk.²²² Haugs avhandling viser at den norske utenrikspolitikken var basert på en form for småstatsrealisme der økonomi og geografi spilte en helt avgjørende rolle. Samtidig som man i Norge var positive til nedrustningsarbeidet og til arbeidet med å bygge opp en internasjonal rettsorden. Men Haug skrev vider at «Det grunnleggende problemet var imidlertid at Norge samtidig ønsket få eller ingen forpliktelser».²²³ Haug skrev vider at Norge ikke ønsket å delta i sanksjonspolitikken fordi staten ikke hadde bruk for hjelpen og hadde heller ikke noe ønske om å bidra internasjonalt. En årsak til dette er ifølge Haug at de norske politikerne og regjeringene hadde den samme tanken om at landet lå langt unna det Europeiske kontinentet geografisk sett.²²⁴ Et sentralt poeng for denne oppgaven er at den norske utenrikspolitikken hadde mange isolasjonistiske trekk, samtidig som Norge hadde noe moralsk og verdimesig å lære bort til andre stater.²²⁵

Troen på at Norge hadde et spesielt oppdrag og en nøytral videreføring av Norges voldgifts- og fredspolitikk kommer fra en oppfatning om at Norge var en spesielt fredselskende nasjon. Den nye internasjonale situasjonen utfordret ikke denne oppfatningen, snarere det motsatte.²²⁶ Etter at Norge hadde blitt tvunget til å formelt gå vekk fra nøytralitetspolitikken flyttet norsk utenrikspolitikk moralske tilstedeværelse i den internasjonale politikken.²²⁷ Denne ideen om at Norge hadde en spesiell interesse og plikten til å fremme fred henger sammen med oppfatningen om at Folkeforbundet var et godt sted for å utføre dette oppdraget for Norges del.²²⁸

På den måten passer tittelen på boken til Iver B. Neumann og Harald Leira *Aktiv og Avventende* som en beskrivelse på norsk politikk i mellomkrigstiden. Neumann og Leira viser i denne boka at den norske utenrikspolitikken i mellomkrigstiden var både aktiv og avventende ved at den lå i skjæringspunktet mellom statssystemet på den ene siden og det norske samfunnet på den andre.²²⁹ Dette innebar at det alltid fantes en viss konflikt mellom behovet for å følge andre utenriksdepartementers måte å være i verden på, på den ene siden, og behovet for å ha

²²² Haug, K. E. (2012). *Folkeforbundet og krigens bekjempelse: Norsk utenrikspolitikk mellom realisme og idealisme*. (Doktoravhandling). Norges Teknisk-naturvitenskaplige universitet. s. 443

²²³ Haug, 2012, s. 435

²²⁴ Haug, 2012, s. 435

²²⁵ Haug, 2012, s. 436

²²⁶ Stachurska-Kounta, 2017, s.74

²²⁷ Stachurska-Kounta, 2017, s.74

²²⁸ Stachurska-Kounta, 2017, s.42

²²⁹ Neumann, B. Iver. & Leira, Harald. (2005). *Aktiv og avventende. Utenrikstjenestens liv 1905-2005*. Pax Forlag. s. 489

den norske staten og det norske samfunnets annerkjennelse som dette samfunnets representant på den andre siden.²³⁰

Den norske utenrikspolitikken og norske interesser i mellomkrigstiden er et komplekst tema da den ble påvirket av mange faktorer. For å oppsummere noen generell trekk var den norske utenrikspolitikken i mellomkrigstiden var preget av både kontinuitet og endringer på det internasjonale og nasjonale plan. Gjennom hele mellomkrigstiden måtte den norske regjeringen balansere de internasjonale og de nasjonale løsningene om Norges saker. Norge var en liten stat i verden og det var derfor viktig å bli beskyttet av stormaktene og samtidig holde dem på avstand for å holde seg utenfor større konflikter. Norge var også avhengig av å være en del av den internasjonale verden for å overleve økonomisk, med tanke på handel, og militært dersom det skulle oppstå krig. Her ble folkeretten og den globale orden Norges sikkerhetsnett. Den norske utenrikspolitikken var basert på en form for småstatsrealisme der økonomi og geografi spilte en sentral rolle. Den norske utenrikspolitikken i mellomkrigstiden hadde flere isolasjonistiske trekk. Samtidig var det også en oppfatning i Norge om at man hadde noe moralsk og verdimesig å lære bort til andre stater. Norge trengte noen som kunne sørge for at landets fredsbevarende verdier kom ut i verden. De fremste nordmennene som gjorde dette var Fridtjof Nansen og Christian Lous Lange. Nansen arbeidet med flyktninger, krigsfanger og nødhjelp, mens Lange jobbet med nedrustning og internasjonalt samarbeid.²³¹ Norge trengte mennesker som kunne fremme fredsarbeid på Norges vegne, som samtidig ikke truet Norges interesser. Som vi har sett så langt i oppgaven passer Erik Colban og hans arbeid i Folkeforbundet på mange måter inn i denne rollen.

6.2. Colbans syn på den norske utenrikspolitikken

Colban sin utvikling i den norske utenrikstjenesten og de erfaringene han gjorde, oppgavene han utførte og relasjonen han fikk til sentrale personer i utenrikstjenesten var faktorer som var, som vist i kapittel to, med på å gi han stillingen som direktør i Folkeforbundet. Erik Colban arbeidet for en fredeligere verden da han var ansatt som direktør for administrative kommisjoner og befolkningsminoriteter i Folkeforbundet. Dette arbeidet innebar blant annet å passe på at bestemmelsene i Versaillestraktaten og andre avtaler knyttet til Fristaten Danzig var opprettholdt og at rettighetene til den polske minoriteten i området ble fulgt. Som direktør for den administrative kommisjonen og befolkningsminoriteter jobbet Colban med mange ulike

²³⁰ Neumann & Leira, 2005, s. 489

²³¹ Haug, 2012, s. 2

temaer som potensielt kunne skape problemer for Norge. Et av disse var de mange konfliktene som oppstod i Fristaten Danzig. Disse konfliktene involverte flere stormakter på hver sine sider og foregikk i sentrum av Europa der Folkeforbundsrådet avgjorde utfallet av sakene.

Colbans selvbiografi forteller om hans liv og karriere både i og utenfor Folkeforbundet. Med denne selvbiografien ønsket Colban å fremstille sitt eget liv og seg selv på best mulig måte. Men denne boka har også andre funksjoner. Denne selvbiografien er et resultat av Colban sitt livslangt resonnement om fredsarbeid. I denne boka slår Colban et tydelig slag for viktigheten av fredsarbeid på denne måten:

Vi måtte gjennom to verdenskriger, og vet ikke om vi må gjennom ennå en. Men vi taper ikke troen på og tilliten til at verket til slutt skal lykkes. Vi vet at de fredselskende krefter i verden er store. Det gjelder å organisere dem, så de danner en samlet, fast front mot brudd på freden. Ikke bare en front på papiret, men en front med fysisk såvel som moralsk makt.²³²

Selvbiografien hans sier ikke bare noe om hans syn på fredsarbeid og viktigheten av det, men også hvilket syn han hadde på hvordan den norske den politikken ovenfor fredsarbeidet burde være. I dette sitatet mente Colban at verden måtte stå sammen og danne en front mot krig som ikke bare skulle være nedskrevet, men som skulle være med alle også moralsk. Han viser her at han kjempet for fredsarbeid og oppfordrer andre til å gjøre det samme. Colban sitt syn på norsk utenrikspolitikkpolitikk og norske interesser henger sammen med hans syn på fredsarbeid. I avslutningskapittelet av selvbiografien hans står det følgende om Norges ansvar for å skape fred:

Men la oss ikke tro at vårt bidrag til freden bare skal være det militære skippertak, Norges folk tar. Minst likeså viktig og i det lange løp ennå viktigere er det som vårt land og vårt folk gjør for fredens sak på andre områder. Fredsfronten skal ikke bare være militært sterk, men også moralsk sterk. De som tar del i den må ikke bare militært stå hverandre nær. De må også gjøre det på det internasjonale livs mange andre områder. Jo bedre vårt forhold blir til hvert enkelt fremmed land, jo sterkere de økonomiske og kulturelle bånd som binder oss sammen, jo dypere den gjensidige forståelse, aktelse og tillit, desto sterkere blir fredsfronten.²³³

I dette sitatet kommer Colban sitt syn på fredsarbeid frem. Han mente at fred skulle oppnås gjennom samarbeid og ved å ha et godt forhold til alle verdens land. Ved å gjøre dette ville verden bli bundet sammen og det ville oppstå en sterk front for fred. Han mente at dette

²³² Colban, E. (1952) *Femti år*. Aschehoug. s.262

²³³ Colban, 1952, s.262- 263

også var Norges ansvar. Mer konkret ønsket Colban at Norge skulle bidra til fred på følgende måte:

Derfor blir da også Norges aktive, interesserte, gjennomtenkte og vel forberedte deltakelse i arbeidet i vår tids mellomfolkelige organer et reelt bidrag til å bevare og underbygge freden i verden. Det samme gjelder vår utenriksetats arbeid hjemme og ute.²³⁴

En sak som kan illustrere hvilket syn Colban hadde på den norske utenrikspolitikken fra mellomkrigstiden finnes i saken om utnevnelsen av høykommissær i Danzig fra 1936.²³⁵ Colban ble i 1936 spurt av advokat Reimer om han kunne legge inn et godt ord for Reimers i Foreign Office for stillingen som den neste høykommissær i Danzig.²³⁶ Reimers fortalte her at den norske regjeringen ikke ville gå inn for noe norsk kandidatur, men at han likevel kunne regne med å få støtte fra sentrale personer i Genève.²³⁷ Colban svarte Reimers at han ikke kunne gjøre noe for å hjelpe Reimers i denne saken siden Reimers kandidatur ikke var støttet av den norske regjeringen.²³⁸ Colban sender denne korrespondansen til utenriksråd Aubert og legger til følgende:

Jeg husker at da det henimot julen 1920 var tale om at jeg skulde bli High Commissioner i Danzig-Frankrikes og Polensdelegerte i Folkeforbundets Råd spurte om jeg var villig, og da de norske aviser bragte melding om dette, så erklærte statsminister Gunnar Knudsen at regjeringen ikke vilde ha noensomhelst med saken å gjøre. Det er altså ikke første gang at den norske regjering finner det forsiktigst å holde sig unna enhver befatning med dette ømtolige spørsmål.²³⁹

I denne saken støttet Colban at den norske regjeringen ikke vil ha en norsk høykommissær i Danzig ved at han ikke foreslo Reimers som en kandidat til stillingen. På denne måten jobbet Colban sammen med den norske regjeringen om saken. Men Colban uttrykte samtidig til utenriksråd Aubert at han mente at den norske regjeringen var for passiv i saken og kritiserer regjeringens manglende vilje til å ta ansvar. På denne måten uttrykker Colban at han syntes den norske regjeringen førte en for passiv politikk når det gjaldt høykommissær stillingen og at den har vært slik helt siden 1920. Det kan antas at det Colban mente om

²³⁴ Colban, 1952, s. 263

²³⁵ Denne saken er forklart mer i detalj i kapittel 5.2 av denne oppgaven.

²³⁶ UD, Boks 6056, brev fra Herman Reimers til Erik Colban 12. oktober 1936

²³⁷ UD, Boks 6056, brev fra Herman Reimers til Erik Colban 12. oktober 1936

²³⁸ UD, Boks 6056, brev fra Erik Colban til Herman Reimers 14. oktober 1936

²³⁹ UD, Boks 6056, brev fra Erik Colban til utenriksråd Aubert 14. oktober 1936

høykommissærsaken henger sammen med hans syn på fredsarbeid og hans ønske om hvordan den norske utenrikspolitikken skulle jobbe for en fredeligere verden.

6.3. Konklusjon: Likheter og ulikheter i synet på hvordan den norsk utenrikspolitikk burde være

Den norske utenrikspolitikken i mellomkrigstiden var preget av både kontinuitet og endringer på det internasjonale og nasjonale plan. Gjennom hele mellomkrigstiden måtte den norske regjeringen balansere de internasjonale og de nasjonale løsningene om Norges saker. Norge var en liten stat i verden og det var derfor viktig å bli beskyttet av stormaktene og samtidig holde dem på avstand for å holde seg utenfor større konflikter. Norge var også avhengig av å være den del av den internasjonale verden for å overleve økonomisk, med tanke på handel, og militært dersom det skulle oppstå krig. Her ble folkeretten og den globale orden Norges sikkerhetsnett. Den norske politikken ovenfor Folkeforbundet var basert på en form for småstatsrealisme der økonomi og geografi spilte en sentral rolle. Den norske utenrikspolitikken i mellomkrigstiden hadde flere isolasjonistiske trekk. Samtidig var det også en oppfatning i Norge om at man hadde noe moralsk og verdimesig å lære bort til andre stater. Norge trengte noen som kunne sørge for at Norges fredsbevarende verdier kom ut i verden. Det norske utenriksdepartementet hadde både «aktive og avventende» interesser i møtet med Folkeforbundets arbeid.

Ifølge kildematerialet i *Utenriksdepartementets arkiv* er det mye som tyder på at Colban hadde en slik posisjon som gjorde at han kunne fremme Norge som en spesielt fredsbevarende nasjon. I femte kapittel av denne oppgaven argumenterer jeg for at Colbans relasjon til det norske utenriksdepartementet var god. I *Utenriksdepartementets arkiv* og i *UN Archives* har jeg ikke funnet noen dokumenter som tyder på at det hadde oppstått noen betydelige konflikter mellom det norske utenriksdepartementet og Colban. Erik Colban mente at arbeidet for en fredeligere verden var viktig, og at det viktigste Norge kunne gjøre for å sikre verdensfreden var å samarbeide med andre nasjoner på alle områder, ikke bare det militære. Som vist i høykommissærsaken i 1936 ønsket Colban at Norge skulle ta ansvar og ikke være for passive eller forsiktige. Colban sin selvbiografi er med på å støtte ønsket om en mer samarbeidsvillig og aktiv norsk politikk som han mener burde skje gjennom samarbeid på alle samfunnsområder. Denne selvbiografien er et resultat av Colban sitt livslange arbeid internasjonalt der han blant annet arbeidet elleve år i Folkeforbundet. Denne selvbiografien er også et resultat av et livslangt

raisonnement om viktigheten av fredsarbeid og at dette arbeidet måtte foregå hver eneste dag uten avbrytelser.²⁴⁰

Både Erik Colban og den norske regjeringen mente at fredsarbeid var viktig. Likevel var det betydelig forskjeller i deres syn på den norske utenrikspolitikken. Den norske regjeringen var nødt til å tenke på Norges sikkerhet i møtet med den internasjonale verden. Det ble derfor viktig å både være beskyttet av stormaktene, men også å holde dem på avstand. Dette gjorde at den norske regjeringen var nødt til å forholde seg passive på enkelte områder. Da Colban var direktør i Sekretariatet jobbet han for en fredelig verden hver dag og dette gjorde noe med Colbans syn på fredsarbeid og hvordan Norge kunne bidra til en fredelig verden. Han mente at Norge burde ta mer ansvar og være mer aktive for å samarbeide om å skape en fredelig verden. Deres ulike syn på hvordan den norske utenrikspolitikken burde være kunne ha skapt konflikter mellom Colban og den norske regjeringen. Men jeg har ikke funnet noen dokumenter som tyder på at det hadde oppstått noen betydelige konflikter mellom dem. En mulig årsak for dette var at Norge trengte nordmenn som kunne fremstille Norge som en spesielt fredselskende nasjon i utlandet. For at Norge skulle fremstå som en spesielt fredelig nasjon i verden var det nødvendig med mennesker som Erik Colban. Personer som skulle være ansiktet til Norges fredsarbeid. Colban jobbet for en fredeligere verden i Folkeforbundet og i arbeidet med Fristaten Danzig. Dette arbeidet skapte ikke direkte vanskeligheter for Norge. Derfor kunne Colban arbeide uten påvirkning fra det norske utenriksdepartementet. På samme tid ble Norge sendt ut som en nasjon som var interessert i å skape en fredeligere verden.

²⁴⁰ Colban, 1952, s.264

7.0. KONKLUSJON

Denne masteroppgaven søker å svare på spørsmålet: *Hvordan ble Erik Colban involvert i arbeidet med spørsmål om Fristaten Danzig, og hvorvidt- og eventuelt i hvilken grad- ble det norske utenriksdepartementet trukket inn?* Underforstått har jeg søkt å gi svar på om Colban også ivaretok eller respekterte norske interesser, eller om han virkelig var en internasjonal byråkrat som jobbet på vegne av Folkeforbundet. Dette har jeg gjort ved å analysere hva Colban sitt arbeid med Fristaten Danzig innebar. Videre har jeg undersøkt relasjonen mellom Colban og Sir Eric Drummond. Jeg har også analysert Colban sin relasjon til det norske utenriksdepartementet. Før jeg til slutt har drøftet likhetene og ulikhetene i Colbans og den norske regjeringens syn på den norske utenrikspolitikken.

Under fredsforhandlingene i Paris ble det bestemt at byen Danzig, som gjennom historien hadde vært en del av Polen, Preussen og Tyskland, skulle bli en Fristat beskyttet av Folkeforbundet. Polen hadde også blitt tildelt visse rettigheter i området. Disse rettighetene skulle gi polakkene en fri og sikker tilgang til Østersjøen gjennom Danzig. For å sikre at Versaillesstraktatens bestemmelser og Polens rettigheter var opprettholdt i området hadde Folkeforbundet en viktig makt i Fristaten. Denne makten var synlig gjennom høykommissæren som var Forbundets representant i området. En av hovedoppgavene til høykommissæren var å mekle i konflikter mellom polakkene og tyskerne i Fristaten. Dersom disse partene ikke kom til enighet, ble sakene tatt opp i Folkeforbundsrådet. Folkeforbundet ble involvert i Danzig for å sikre dens status som Fristat, og sørge for at Polens rettigheter ble opprettholdt.

Fristaten Danzig skulle være et demokrati der makten skulle ligge hos befolkningen. Maktfordelingen innad i Fristaten ble først og fremst definert i grunnlovens bestemmelser, som var basert på Versaillesstraktaten og konvensjonen mellom Polen og Fristaten Danzig. Grunnloven fordelte makten i Fristaten mellom folkeforsamlingen, senatet, senatspresidenten og høykommissæren. Folkeforbundets administrative kommisjon og kommisjonen for befolkningsminoriteter, ledet av Erik Colban, er ikke nevnt verken i Versaillesstraktaten, konvensjonen mellom Polen og Fristaten Danzig eller i Fristatens grunnlov. Til tross for dette er det tydelig utfra saksbehandlingen at Erik Colban var sentral i behandlingen av sakene om Fristaten Danzig.

I denne masteroppgaven har jeg valgt å bruke Fristaten Danzig for å illustrere hvordan Erik Colban arbeidet som direktør for administrative kommisjoner og befolkningsminoriteter. Jeg har brukt Danzig fordi Folkeforbundssakene i dette området innebar arbeid for både den administrative kommisjonen og kommisjonen for befolkningsminoriteter. I dette området var

skillet mellom disse kommisjonene lite synlig der temaer knyttet til befolkningsminoriteter ble tatt opp av den administrative kommisjonen. Folkeforbundssakene om Fristaten Danzig viser at Colban var involvert i konfliktløsningen mellom Polen og Danzig og at Colban hadde en sentral posisjon her for alle partene, også for høykommissæren. Forbundets involvering i Fristaten Danzig er et eksempel på de mange kompliserte problemstillingene Erik Colban arbeidet med i perioden 1920-1927. Colban sitt arbeid med Fristaten Danzig kan være med på å beslyse hvordan Sekretariatet og direktørene jobbet og hva dette arbeidet konkret gikk ut på.

Arbeidsoppgavene til Erik Colban som direktør innebar et naturlig samarbeid mellom han og generalsekretæren. En av arbeidsoppgavene til Erik Colban innebar å gi råd og å svare på spørsmål fra høykommissæren og representanter fra både Polen og Danzig. Sakene disse partene tok opp med Colban formidlet han videre til generalsekretær Drummond eller til andre avdelinger i Sekretariatet. På denne måten ble Colban et naturlig mellomledd i Sekretariatet om sakene knyttet til Fristaten Danzig. En mulig konsekvens av dette var at Colban fikk en god og helhetlig situasjonsforståelse av hva som foregikk i Fristaten Danzig.

En annen konsekvens av arbeidsoppgavene til Colban var at Colban og generalsekretær Drummond hadde mye kontakt. Utfra saksdokumentene og korrespondansen mellom Colban og Drummond er det mye som tyder på at de hadde en god og profesjonell relasjon til hverandre. En relasjon de ikke bare hadde mens de arbeidet sammen i Sekretariatet, men også etter at Colban gikk ut av stillingen som direktør. Colban og Drummond arbeidet sammen i Sekretariatet i elleve år der de hadde møter og jevnlig kontakt gjennom brev og saksdokumenter knyttet til ulike Folkeforbundssaker. Drummond viste også en tillit til Colban ved at han støttet Colbans meninger, anbefalinger, analyser og spurte om Colbans råd. Saksdokumentene og korrespondansen tyder også på at Colban hele tiden holdt Drummond informert om sakene i Danzig, noe som var en viktig del av arbeidet som direktør. Disse elementene er et kjennetegn på deres relasjon for hele perioden 1920-1927. Det at Drummond og Colban opprettholdt kontakten også etter at Colban forlot Sekretariatet styrker argumentet for at deres relasjon var god. Årsaken til deres gode relasjon finnes det kanskje ikke noe endelig svar på, men det var muligens deres tro på Folkeforbundets fredsprosjekt som var den viktigste grunnmuren i relasjonen mellom Colban og Drummond.

Det noe begrensede kildemateriale i *Utenriksdepartementets arkiv* gir uttrykk for at Erik Colban hadde en god relasjon til den norske utenriktjenesten og den norske regjeringen mens han arbeidet i Sekretariatet. Colban ønsket å involvere den norske utenriktjenesten i Folkeforbundet når det var hensiktsmessig. Colban ble privat spurt om han kunne komme med noen norske kandidater til visepresidentstillingen i Saar-området og en stilling som medarbeider

til høykommissæren i Danzig. Ansvaret om å finne to norske kandidater til dette ga han videre til det norske utenriksdepartementet. I perioden 1920-1927 finnes det ingen dokumenter som tyder på at det norske utenriksdepartementet eller den norske regjeringen forsøkte å påvirke Colban eller gi han instruksjoner på hvordan han skulle arbeide i Sekretariatet. Dermed kunne Colban ta avgjørelser i sin kommisjon uten å ta hensyn til hva den norske regjeringen mente om sakene. Ut fra kildematerialet fra perioden er det mye som tyder på at Erik Colban jobbet uten påvirkning fra Norge og at Norge arbeidet uten påvirkning fra Colban. Men i 1936 kritiserte Colban den norske regjeringen for å være for passive da de ikke ønsket å ta på seg ansvaret ved å ha en nordmann i stillingen som høykommissær i Danzig. I denne saken kritiserte Colban regjeringens holdning helt siden 1920, da Colban selv var kandidat til denne stillingen. Med dette viste Colban at den norske regjeringens holdning og ønske om å ta på seg høykommissæransvaret ikke var til stede og forble uendret i perioden 1920-1936. Colbans kritikk av den norske regjeringen i denne saken kan tyde på at han mente at Norge var for passive og at han ønsket at den norske regjeringen skulle ta på seg mer ansvar. På den måten er det mye som tilsier at Erik Colban mente at den norske politikken ovenfor Folkeforbundet var for passiv og forsiktig.

Den norske pressen fra mellomkrigstiden gir et annet perspektiv på Colban og Colban sitt arbeid i Folkeforbundet. Tekstene fra den norske pressen har til felles at de fremstilte Colban som en dyktig diplomat som arbeidet med vanskelige temaer i den administrative kommisjonen og om temaer knyttet til befolkningsminoriteter på en god måte. I disse tekstene ble Colban beskrevet som den rette og kompetente mannen til denne stillingen. Colban ble beskrevet av avisartiklene som en smidig og fryktløs diplomat. Samtidig som han var klok, arbeidsom, nobel, elskverdig og hadde gode forhandlingsevner. Jeg har ikke funnet noen avisartikler eller tidsskrifter som fremstilte Colban og hans arbeid negativt i mellomkrigstiden. Ut fra kildematerialet er det grunnlag for å si at Colban ble godt fremstilt av pressen i mellomkrigstiden. På denne måten kan pressens fremstilling av Erik Colban vider ha gjort han til et ansikt for Norges fredsarbeid i verden og kan samtidig ha gitt et inntrykk av at Norge var en nasjon spesielt opptatt av fred.

Den norske utenrikspolitikken og norske interesser i mellomkrigstiden er et komplekst tema som ble påvirket av mange faktorer og det er derfor vanskelig å si noe helt konkret om hva som var Norges utenrikspolitikk i mellomkrigstiden. På grunn av dette har denne oppgaven fokusert på de generelle trekkene ved denne politikken, istedenfor å ha en fullstendig analyse av hvordan denne politikken faktisk var. Den norske utenrikspolitikken i mellomkrigstiden var preget av både kontinuitet og endringer på det internasjonale og nasjonale plan. Gjennom hele

mellomkrigstiden måtte den norske regjeringen balansere de internasjonale og de nasjonale løsningene om Norges saker. Norge var en liten stat i verden og det var derfor viktig å bli beskyttet av stormaktene og samtidig holde dem på avstand for å holde seg utenfor større konflikter. Norge var også avhengig av å være en del av den internasjonale verden for å overleve økonomisk, med tanke på handel, og militært dersom det skulle oppstå krig. Her ble folkeretten og den globale orden Norges sikkerhetsnett. Den norske utenrikspolitikken i mellomkrigstiden var basert på en form for småstatsrealisme der økonomi og geografi spilte en sentral rolle. Den norske utenrikspolitikken i mellomkrigstiden hadde flere isolasjonistiske trekk. Samtidig som det også fantes en oppfatning av at man i Norge hadde noe moralsk og verdimesig å lære bort til andre stater. Norge trengte noen som kunne sørge for at Norges verdier og tanker om fred kom ut i verden. Christian Lous Lange og Fridtjof Nansen var de mest fremtredende, men i kulissene finner vi også, som nevnt, Erik Colban i en sentral posisjon.

Ifølge kildematerialet i *Utenriksdepartementets arkiv* er det mye som tyder på at Colban hadde en god relasjon til den norske regjeringen og den norske utenriktjenesten da han jobbet i Folkeforbundssekretariatet. I *Utenriksdepartementets arkiv* og i *UN Archives* har jeg ikke funnet noen dokumenter som tyder på at det hadde oppstått noen betydelige konflikter mellom det norske utenriksdepartementet og Erik Colban. Ifølge Erik Colban sin selvbiografi mente han at fredsarbeid var viktig, og at det viktigste Norge kunne gjøre for å sikre verdensfreden var å samarbeide med andre nasjoner på alle samfunnsområder, ikke bare det militære. Som vist i høykommissærsaken fra 1936 ønsket han at Norge skulle ta ansvar og ikke være for passive. Colban sin selvbiografi er med på å støtte hans ønsket om en mer samarbeidsvillig og aktiv norsk politikk som han mener burde skje gjennom samarbeid på alle samfunnsområder. Denne selvbiografien er et resultat av Colban sitt livslange arbeid internasjonalt der han blant annet arbeidet elleve år i Folkeforbundet. Denne selvbiografien er også et resultat av et livslangt resonnement om viktigheten av fredsarbeid og at dette arbeidet måtte foregå hver eneste dag uten avbrytelser.²⁴¹

Både Erik Colban og den norske regjeringen mente at fredsarbeid var viktig. Likevel var det betydelig forskjeller i deres syn på hvordan den norske politikken ovenfor Folkeforbundet skulle være. Den norske regjeringen var nødt til å tenke på Norges sikkerhet i møtet med den internasjonale verden. Det ble derfor viktig å både være beskyttet av stormaktene, men også å holde dem på avstand. Dette gjorde at den norske regjeringen var nødt til å forholde seg passive på enkelte områder. Da Colban var direktør i Sekretariatet jobbet han

²⁴¹ Colban, E. (1952). *Femti år*. Aschehaug. s.264

for en fredelig verden hver dag og dette gjorde noe med Colbans syn på fredsarbeid og hvordan Norge kunne bidra til en fredelig verden. Han mente at Norge burde ta mer ansvar og være mer aktive for å samarbeide om å skape en fredelig verden. Deres ulike syn på hvordan den norske politikken burde være kunne ha skapt konflikter mellom Colban og den norske regjeringen. Men jeg har ikke funnet noen dokumenter som tyder på at det hadde oppstått noen betydelige konflikter mellom dem. En mulig årsak for dette var at Norge trengte nordmenn som kunne fremme Norges interesser i utlandet. For at Norge skulle fremstå som en spesielt fredelig nasjon i verden var det nødvendig med mennesker som Erik Colban med sentrale internasjonale posisjoner. Colban jobbet for en fredeligere verden i Folkeforbundet da han blant annet arbeidet med konflikter i Fristaten Danzig. Dette arbeidet skapte ikke direkte vanskeligheter for Norge da de ikke direkte truet Norge økonomisk eller militært. Derfor kunne Colban arbeide uten påvirkning fra det norske utenriksdepartementet. På samme tid ble Norge seende ut som en nasjon som var interessert i å skape en fredeligere verden.

I perioden 1920-1927 arbeidet Erik Colban blant annet med saker om Fristaten Danzig. Sakene og konfliktene i Fristaten Danzig var kompliserte og foregikk i sentrum av Europa. Stormaktene var også involvert i disse sakene da Folkeforbundsrådet hadde mye av ansvaret for å løse konfliktene. Colban hadde også konfliktløsende arbeidsoppgaver i Fristaten Danzig som potensielt kunne skape vanskeligheter for nasjonen Norge. Erik Colban hadde aldri den viktigste konfliktløsende rollen i Fristaten Danzig: stillingen som høykommissær. Erik Colban var heller en person som høykommissæren, Rådet og representantene fra Danzig og Polen kunne støtte seg på eller en ekspert de kunne få råd fra. På den måten ble Colbans posisjon og arbeidsoppgaver i Danzig nokså ufarlige for Norge. Erik Colbans posisjon i arbeidet med Fristaten Danzig gjorde at han kunne jobbe uten påvirkning fra den norske regjeringen. Samtidig som han var akkurat nok involvert i sakene som gjorde at han kunne være et ansikt for Norges interesser i verden. Erik Colban bidro til å oppnå Folkeforbundets mål om en fredelig verden, samtidig som han ivaretok og respekterte norske interesser når det var hensiktsmessig.

Det at Norges og Colbans interesser virker sammenfallende er ikke i seg selv noe spesielt, men det er ingen tegn til forsøk på påvirkning fra det norske utenriksdepartementet i Colban sitt arbeid med Fristaten Danzig. Erik Colban arbeidet med det norske utenriksdepartementet i den grad det var hensiktsmessig, men jeg fant ingenting i kildene som sier at det var på vegne av Norge. Så Erik Colban var en del av det internasjonale byråkratiet som ble etablert gjennom opprettelsen av Folkeforbundet. Han var organisasjonens representant og «lojal» til «systemet». Det er ingenting i kildene som tyder på at Colban svarte til noen andre enn Sir Eric Drummond og Folkeforbundet. Colban hadde et godt forhold til det norske utenriksdepartementet. Dette

kom til synet ved at han kom tilbake til noen av de fremste posisjonene i den norske utenriktjenesten etter tiden som direktør. Men i perioden 1920-1927 jobbet Erik Colban *med*, og ikke på vegne av, det norske utenriksdepartementet.

Denne oppgaven åpner opp for interessante nye veier for videre forskning. Siden det ikke er skrevet noen andre større oppgaver eller forskning om Erik Colban, ville flere analyser av hans arbeid være med på å kaste et nytt lys på Colbans arbeid i Sekretariatet og Norges forhold til dette. Ved å gjøre dette ville man også kunne ha bidratt til en større forståelse av direktørens arbeid og rolle i organisasjonen. Det er også et generelt behov for flere biografiske undersøkelser av andre direktører sentrale personer i Sekretariat og deres arbeid i organisasjon da dette vil kunne bidra til å utfylle historien om Folkeforbundet. Med denne undersøkelsen håper jeg å kunne bidra til en større forståelse av en nokså ukjent norsk diplomat og hans arbeid i Folkeforbundet. Samtidig håper jeg at analysen av Erik Colban kan være med på å fylle ut historien om direktørens arbeid i organisasjonen og kunne bidra til en større forståelse av Norges relasjon til Folkeforbundet.

KILDER OG LITTERATUR

KILDER

Treaty of Versailles (1919). Art.100-108.

The Covenant of the League of Nations (1919). Art.1-26

The Polish Danzig Agreement. (1920). Art. 1-40

The Constitution of the Free City of Danzig (1922). Art. 1-117.

League of Nations (1920-1928). Official Journal: Council.

League of Nations (1920). Official Journal. “*Report on the Free City and Territory of Danzig*” submitted by Monsieur Hymans March 1920.

League of Nations. (1928). Official Journal. “*2059. Appointments to and Promotions in the Secretariat since the Last Session of the Council*”.

Bilde

Figur I: American Geographical Society of New York, and American Committee on Public Information. "Post-World War I Germany." Map. New York: The American Geographical Society of New York, 1919. *Norman B. Leventhal Map & Education Center*, <https://collections.leventhalmap.org/search/commonwealth:ht250796b>

(Sist lastet ned 25.mai 2024)

Riksarkivet Oslo

Utenriksdepartementets arkiv

Boks 6051 P1L-I 02/20
Folkeforbundet- Polen- Norge.
Norge tilbydes mandat over Danzig.
Bd.I 1920 28.05 – 1921 12.05

Boks 6053 P1L-L1 02/20
Folkeforbundet – Polen – Norge.
Spørsmål om å tildele Norge Folkeforbundets mandat over Danzig.
Bd. V 1923 17.01
Bd. VI 1923 03.09 – 1927 23.11

Boks 6056 P1-L1 02/2
Folkeforbundet – Polen - Norge.
Spørsmål om å tildene Norge Folkeforbundets mandat over Danzig.
Bd. XI 1933 10.11 – 1939 16.10

Boks 6064 P1-I 05/20
Norge. Sek inneholdende dokumenter som står i forb. med Korresp. Mellom
Colban og min. Wollebæk ang. En stilling for norsk jurist som Visepresident i
Saar-distriktets høyesterett.
1920

UN ARCHIVES GENEVA

Collection - Visual Material (League of Nations + UNOG)- League of Nations Photography Collection (LONTAD)

Personalities

C (P: 65-97)

COLBAN, Erik (Norway)

<https://archives.ungeneva.org/x2ct-eqe5-kkg5/download>

(Sist lastet ned 23. mai 2024)

League of Nations Secretariat - Administrative Commissions and Minorities Section - Registry files (1919-1927)

Internal Services-General

Staff Regulations

LON Box: R1460

Statutes for the Personnel of the Secretariat-Dossier respecting

1921

<https://archives.ungeneva.org/statutes-for-the-personnel-of-the-secretariat/download> (Sist lastet ned 6. mai 2024)

Danzig

High Commissioner for Danzig.

LON Box: R122

High Commissioner for Danzig-Mr. Colban-Examines in detail the duties laid upon the High Commissioner by the Treaty of Peace. Duration of appointment, salary, residence, etc. Type of man desirable appoint.

1919 24.06.

<https://archives.ungeneva.org/high-commissioner-for-danzig-mr-colban-examines-in-detail-the-duties-laid-upon-the-high-commissioner-by-the-treaty-of-peace-duration-of-appointment-salary-residence-etc-type-of-man-desirable-appoint/download>

(Sist lastet ned 25. april 2024)

High Commissioner for Danzig-Mr. Colban-Minutes attaching Memo on the duties and functions of the High Commissioner, also Council document and draft resolution concerning the subject.

1919 26.08

<https://archives.ungeneva.org/high-commissioner-for-danzig-mr-colban-minutes-attaching-memo-on-the-duties-and-functions-of-the-high-commissioner-also-council-document-and-draft-resolution-concerning-the-subject/download>

(Sist lastet ned 18. april 2024)

Administration of Danzig- Mr. W. Shepardson-Letter enclosing Memo by Dr. R. H. Lord discussing the five questions about Danzig raised in Baron von Lersner's letter to Mr. Clemenceau and dealt with in Mr. Colban's Memo. Advisability of a Treaty between Poland and Danzig".

1919 08.09

<https://archives.ungeneva.org/administration-of-danzig-mr-w-h-shepardson-letter-enclosing-memo-by-dr-r-h-lord-discussing-the-five-questions-about>

[danzig-raised-in-baron-von-lersners-letter-to-mr-clemenceau-and-dealt-with-in-mr-colbans-memo-advisability-of-a-treaty-/download](#)

(Sist lastet ned 2. Mai 2024)

Political situation in Danzig.

LON Box: R132

The political situation in Danzig- Mr. Colban-Transmits extract from “Le Temps” commenting on the anti- Polish attitude of Danzig and the policy of Sir Reginald Tower and suggests that statement be sent to “ Le Temp” pointing out that Sir. R. Tower is primarily the representative of the Allied Powers.

192021.08

[https://archives.ungeneva.org/the-political-situation-in-danzig-mr-colban-transmits-extract-from-le-temps-commenting-on-the-anti-polish-attitude-of-danzig-and-the-policy-of-sir-reginald-tower-and-suggests-that-statement-be-sent-to-le-temps-pointing-out-that-sir-r-t/download](#)

(Sist lastet ned 20. april 2024)

The political situation in Danzig- Mr. Colban- Communicates cuttings from the “Times” of 23 August describing the present situation and stating that telegrams exchanged between Sir R. Tower and the British Government will be made public.

1920 23.08

[https://archives.ungeneva.org/the-political-situation-in-danzig-mr-colban-communicates-cuttings-from-the-times-of-23-august-describing-the-present-situation-and-stating-that-telegrams-exchanged-between-sir-r-tower-and-the-british-government-will-be-made-public/download](#)

(Sist lastet ned 20.april 2024)

Liaison between the Administrative Commissions Section and the Economic Section in regard to Danzig affairs.

LON Box: R170

Dossier concerning the liaison between the Administrative Commissions Section and the Economic Section in regard to Danzig affairs.

1922 14.07

<https://archives.ungeneva.org/dossier-concerning-the-liaison-between-the-administrative-commissions-section-and-the-economic-section-in-regard-to-danzig-affairs/download> (Sist lastet ned 4.april 2024)

Danzig questions awaiting settlement.

LON Box: R164

Danzig questions awaiting settlement-Mr. Colban-Notes on conversation with Mr. Marchlewski and Mr. Gwiazdowski.

1923 20.08

<https://archives.ungeneva.org/danzig-polish-questions-awaiting-settlement-mr-colban-notes-on-a-conversation-with-mr-marchlewski-and-mr-gwiazdowski/download> (Sist lastet ned 22. april 2024)

Position of Danzig – suggestion of small Commission to draw up draft Danzig-Polish treaty.

LON Box: R133

Future of Danzig-Sir R. Tower (to Mr. Colban)-States his intention of transmitting to the Secretariat from time to time such articles of the Constitution as may be agreed on, in order that the Constitution may be approved by the League Council before the Treaty is signed, so that both may come into force simultaneously.

1920 27.05

<https://archives.ungeneva.org/future-of-danzig-sir-r-tower-to-mr-colban-states-his-intention-of-transmitting-to-the-secretariat-from-time-to-time-such-articles-of-the-constitution-as-may-be-agreed-on-in-order-that-the-constitution-may-be-approved-by-the-league-coun/download?token=e355dc9cc3cc658ddb19c71d8c909d799bb593ca3ed8af655ef032f8d4c04fd4> (Sist lastet ned 28.april 2024)

Position of the League in respect to Danzig in the event of war between Poland and another country.

LON Box: R136

Position of the league in respect to Danzig in the event of war between Poland and another country- Secretary General- Record of conversation with the Polish Chargé d’Affaires on this point

1920 21.08

<https://archives.ungeneva.org/position-of-the-league-in-respect-to-danzig-in-the-event-of-war-between-poland-and-another-country-secretary-general-record-of-conversation-with-the-polish-charge-daffaires-on-this-point/download> (Sist lastet ned 13. mai 2024)

Danzig-Polish Relations.

LON Box: R130

Danzig- Polish relations- Mr. Colban- Record of conversation with M. Perslowski Polish delegate in Geneva relative to amendments to the Danzig constitution; interpretation of Art. VI of the Danzig-Polish Treaty; Conventions between Danzig and Germany; Communication of documents to members of the League.

1921 16.03

<https://archives.ungeneva.org/danzig-polish-relations-mr-colban-record-of-conversation-with-m-perslowski-polish-delegate-in-geneva-relative-to-amendments-to-the-danzig-constitution-interpretation-of-art-vi-of-the-danzig-polish-treaty-conventions-between-danzig-and-/download>

(Sist lastet ned 7. mai 2024)

Administrative Commissions

Advisory Committee on International Administration.

LON Box: R82

Appointment of a Special Committee to study questions dealt with by the Administrative Commissions Section- Secretary General and Mr. Colban- Record of conversations with Mr. Askenazy who expressed himself as definitely opposed to the creation of such a Committee.

1923 16.04 – 1923 14.04

<https://archives.ungeneva.org/appointment-of-a-special-committee-to-study-questions-dealt-with-by-the-administrative-commissions-section-secretary->

[general-and-mr-colban-record-of-conversations-with-mr-askenazy-who-expressed-himself-as-definitely-opposed-to-the-crea/download](#)

(Sist lastet ned 3. mars 2024)

Avisartikler og foreningshefter

Singsaker- Expressen (1930, 28. februar). Kronikk.

Norgesposten. (1926, 17. juni). En nordmand som gjør sit land ære: Direktør Erik Colban gjenvalgt som chef for Folkeforbundets Minoritetsavdeling. (sist lastet nes 28. mars 2024)

<https://www.nb.no/items/4b725dcf9db90b640d68cc2cbb4e97e8?page=8>

Nordisk Tidende. (1926, 11. mars). En betydelig norsk Diplomat: Colban regnes for «en av Folkeforbundssekretariatets fire Store». (Sist lastet ned 29. mars

2024)<https://www.nb.no/items/a8adc9d6036225770200549ff5f915f1?page=7>

Nodmanns- forbundet. (1930). Landsmænd: Erik Colban. (Sist lastet ned 29. mars 20204)

<https://www.nb.no/items/82355fcc03482978d94de187d77675c6?page=263>

LITTERATUR:

Bull, J. (1926). *Norsk Biografisk Leksikon*. Colban, Erik Andreas. Bd.3.

Cienciala, A. M. (1968). *Poland and the Western Powers 1938-1939: A study in the Interdependence of Eastern and Western Europe*. University of Toronto Press.

Cienciala, A.,M. & Kormarnicki, T. (1984). *From Versailles to Locarno: Keys to Polish Foreign Policy, 1919-25*. University Press of Kansas

Clark, E. M. (2017). Borderland of the Mind: The Free City of Danzig and the Sovereignty Question. *German Politics and Society*, 35(3), 24-37. DOI:[10.3167/gps.2017.350302](https://doi.org/10.3167/gps.2017.350302)

Clavin, P. (2010). Time, Manner, Place: Writing Modern European History in Global, Transnational and International Contexts. *European History Quarterly*, 40(4). s. 624-640.

Colban, E. (1952). *Femti år*. Aschehoug

Fink, C. (2004). *Defending the Rights of Others: The Great Powers, the Jews, and International Minority Protection, 1878-1938*. Cambridge University Press.

Fure, O. B. (1996). *Mellomkrigstid 1920-1940*. Universitetsforlaget.

Gram-Skjoldager, K. & Ikonomidou, H. A. (2019). Making sense of the League of Nations Secretariat-Historical and Conceptual Reflections on Early International Public Administration. *European History Quarterly*, 49(3). 420-444.
<https://doi.org/10.1177/0265691419854634>

Gram-Skjoldager, K., Ikonomidou, H. A. & Kahlert, T. (2022). *Organizing the 20th - Century World. International Organizations and the Emergence of International Public Administration, 1920-1960s*. Bloomsbury Academic

Gram-Skjoldager, K., Ikonomidou, H. A. & Kahlert, T. (2019). Scandinavians and the League of Nations Secretariat, 1919-1946. *Scandinavian Journal of History*. 44(4), 454-483. <https://doi.org/10.1080/03468755.2019.1566170>

Haug, K., E. (2012). *Folkeforbundet og krigens bekjempelse: norsk utenrikspolitikk mellom realisme og idealisme*. (Doktoravhandling). Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet.

Ikonomidou, H. A. (2019). He used to give me Turkish lessons in Constantinople: How to get a job in the League Secretariat. I H. A. Ikonomidou & K. Gram-Skjoldager (Red.), *The League of Nations: Perspectives from the Present* (s.113- 122). Aarhus University Press.

Jawooski, P. (2015). Polish Experiences with Scandinavian Activity in the League of Nations. *Scandinavian Journal of History*, 40(5), 610-631.
DOI: [10.1080/03468755.2015.1083884](https://doi.org/10.1080/03468755.2015.1083884)

- Kahlert, Torsten. (2019). Pioneers in International Administration: A prosopography of the Directors of the League of Nations Secretariat. *New Global Studies*. 13(2), 190-227.
<https://doi.org/10.1515/ngs-2018-0039>
- Kahlert, T. (2023). *The Directors*. United Nations library & archives Geneva.
<https://libraryresources.unog.ch/LONSecretariat/directors>
- Keats-Rohan, K.S. B. (2007). *Prosopography Approaches and Applications: A Handbook*. Prosopographica et Genealogica.
- Kimmich, C. M. (1968). *The Free City of Danzig: Danzig and German Foreign Policy 1919-1934*. Yale University Press.
- Kimmich, C. M. (1976). *Germany and the League of Nations*. The University of Chicago Press.
- League of Nations Secretariat. (1930). *Ten Years of World co-operation*. League of Nations Secretariat.
- MacFadyen, D., Davies, M. D. V., Carr, M. N. & Burley, J. (2019). *Eric Drummond and his Legacies: The League of Nations and the Beginnings of Global Governance*. Palgrave Macmillian.
- MacMillan, M. (2003). *Peacemakers: Six months that changed the world*. John Murray Publishers Ltd.
- Neumann, B. I. & Leira, H. (2005). *Aktiv og avventende. Utenriktjenestens liv 1905-2005*. Pax Forlag.
- Northedge, F., S. (1966). *The Troubled Giant*. Praeger.
- Omang R. (1955). *Norsk utenriktjeneste: Grunnleggende år*. Gyldendal Norsk Forlag.

- Omang, R. (1959). *Norsk utenriksstjeneste II: Stormfulle tider. 1913-28*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Payk, M. M. & Pergher, R. (Red.). (2019). *Beyond Versailles: Sovereignty, Legitimacy, and the Formation of New Polities After the Great War*. Indiana University Press.
<https://doi.org/10.2307/j.ctvfc55kd>.
- Pedersen, S. (2007). Back to the League of Nations, *American Historical Review*, 112 (4), 1091-1117. <https://doi.org/10.1086/ahr.112.4.1091>
- Pedersen, S. (2015). *The Guardians. The League of Nations and the Crisis of Empire*. Oxford University Press
- Sluga, G. (2013). *Internationalism in the age of nationalism*. University of Pennsylvania Press
- Stachurska- Kounta, M. (2017). *Norway and the League of Nations 1919-1939: A Small State's Quest for International Peace*. (Doktoravhandling). Universitetet i Oslo.
- Steiner, Z. (2007). *The Light that Failed. European International History 1919-1933*. Oxford University Press
- Tannes, R. (2019). Småstatsrealisme i 70 år. *Internasjonal Politikk*, 77 (1), 49-59.
- Ørvik, N. (1960). *Sikkerhetspolitikken 1921-1939. Bind I. Solidaritet eller nøytralitet?* Johan Grundt Tanum Forlag.
- Ørvik, N. (1961). *Sikkerhetspolitikken 1920-1939. Bind II. Vern eller vakt?* Johan Grundt Forlag.

